

**T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
LOJİSTİK YÖNETİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**MÜLTECİLERİN YAŞADIKLARI BÖLGELERE
YÖNELİK KIZILAY'IN GIDA VE İNSANİ YARDIM
LOJİSTİĞİ: SURİYELİLER ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

Nazlıcan Dindarık

200007499

İstanbul, Haziran 2019

**T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
LOJİSTİK YÖNETİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**MÜLTECİLERİN YAŞADIKLARI BÖLGELERE
YÖNELİK KIZILAY'IN GIDA VE İNSANİ YARDIM
LOJİSTİĞİ: SURİYELİLER ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

Nazlıcan Dindarık

200007499

Danışman: Prof. Dr. Yahya Fidan

İstanbul, Haziran 2019

T.C. İSTANBUL TİCARET
ÜNİVERSİTESİ

T.C.

İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

Lojistik Yönetimi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans programı öğrencisi Nazlıcan Dindirik

tarafından hazırlanan MÜLTECİLERİN YAŞADIKLARI BİLGELELE YÖNELİK

KIZILAYIN GIDA VE İNSANI YARDIM LOJİSTİK SÜREYELERİ başlıklı tez çalışması,

Enstitümüz Yönetim Kurulu 31.05.2019 tarih ve 2019/495/01 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından

oybirliği/oyçokluğu ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

UNVANI, ADI SOYADI

İMZA

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. Yahya Fidan

JÜRİ ÜYESİ

Prof. Dr. Hür Mahmut Yüer

JÜRİ ÜYESİ

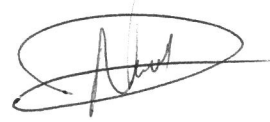
Dr. Öğr. Üyesi Sabri Öz

(*) Yüksek lisans tez savunma jürileri en az biri kurum dışından olmak üzere danışman dahil en az üç öğretim üyesinden oluşur. Jürinin üç kişiden oluşması durumunda eş danışman jüri üyesi olamaz. Eş tez danışmanının jüri üyesi olması durumunda asıl jüri beş üyeden oluşur.

ETİK KURALLARA UYGUNLUK

Yüksek lisans tezimde, “yeniden ifadelendirme” ile belli bir bölümden/sayfadan “özet çıkarma” şeklinde gerçekleştirdiğim yararlanmalar için orijinal kaynağın künye bilgilerini ve yararlandığım sayfa numaralarını gösterdiğimi, 40 kelimeye kadar aynen yaptığım metin alıntılarında, “tırnak işareti” kullandığımı, daha uzun aynen alıntıları “girintili biçim” ile yazarak farklılaştırdığımı, aynen alıntıların “künye bilgilerini” ve “sayfa numaralarını” açık bir şekilde belli ettiğimi, aynen alıntılarda makul yararlanma ölçüsünü aşmadığımı, başkalarına ait görüş ve fikirleri kendi görüşümmüş gibi göstermediğimi, kaynakçada yer alan başvuru eserleri ile metin içindeki dipnot veya parantez not bilgilerinin örtüştüğünü, yararlandığım; ölçek, şekil ve tablolardan izin alınması gerekenler için izin aldığımı, başkalarına ait şekil ve tablolardan izin alma imkânı bulamadıklarımda onların üzerinde önemli ölçüde değişiklik yaptığımı ve bibliyografik künye bilgilerini verdiğimi, kullandığım anket formları ve araştırmanın uygulama biçimi için üniversite Etik Kurulu’nun onayını aldığımı beyan ederim.

Nazlıcan Dindarık

İTHAF

Destęini hiçbir zaman esirgemeyen

Sevgili Anneme ve Babama...

ÖZ

Göç (hicret) insanlığın var olduğu ilk günden beri yaşamın her döneminde rastlanan ve ebediyete kadar da süreceği kaçınılmaz gerçeklikte olan bir olgudur. Beraberinde bazı mülteci ve sığınmacı kavramlarını akla getirmektedir. Türkiye son yıllarda benzer durumlardan en fazla etkilenen ülkeler arasındadır. 2011 yılında Suriye’de meydana gelen iç savaş sonucunda, orada yaşamakta olan vatandaşların birçoğu komşu ülkeler başta olmak üzere Türkiye’ye kitleler halinde göç etmişlerdir. Bu mülteci akını karşısında STK’ların önemi artmış ve aralarındaki iş birliği ile koordinasyon zorunlu hale gelmiştir.

Burada üzerinde durulması gereken esas konu Suriyeli mültecilere yapılan insani yardımların niteliği olmakla birlikte beslenme, barınma, sağlık, korunma ve güvenlik gibi ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlamak amacıyla insani yardım lojistiğinin etkinliğinin sağlanması, süreçlerin doğru yönetilmesidir. Suriyelilere yapılan yardımların kapsamı belirlenerek bir başka boyutu olan yerel halkın bu durumdan nasıl etkilendiği ve lojistik süreçlerdeki ekonomik, sosyal, siyasi etkileri de göz önünde bulundurulmalıdır.

Çalışmamızda Suriyeliler için yapılmış olan ve barınma merkezi olarak kullanılan kamplarda özellikle gıda yardımlarının ne şekilde yapıldığı üzerinde durularak aşama aşama incelenmiştir. Özelde Türk Kızılay’ının bu konuda yapmış olduğu çalışmaları irdelemek amacıyla tarihçesi, ilkeleri ve değerleri ışığında sosyal yardım afet durumlarında görevleri ve insani yardım operasyonlarını nasıl yaptığı, lojistik süreçlerini ne şekilde yönettiği konusunda araştırma yapılmıştır.

Suriyeli mültecilere insani yardım yapılırken lojistik süreçlerin aşamaları üzerinde durularak, Türk Kızılay’ı yetkilileri ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşme sonuçlarına göre belli başlı kıstaslar minvalinde bir çerçeve çizilerek bu süreçte yaşanan durumlar ve çözüm önerileri geliştirilmeye çalışılmıştır.

Çalışmada, literatür taramasında veriler, kitaplar, makaleler, kaynaklar taranarak, yüz yüze görüşmeler yapılmış, nitel ve mülakat araştırma yöntemleri kullanılarak telefon görüşmeleri ve elektronik posta aracılığıyla bilgi toplanmıştır.

Anahtar Kelimeler: *İnsani Yardım Lojistiği, Gıda Lojistiği, Suriyeli Mülteciler, Dış Göçler, Sivil Toplum Kuruluşları, Türk Kızılay’ı*

ABSTRACT

Migration is a phenomenon that is found in every period of life since the first day of humanity and inevitable reality which will last until eternity. Together, the concept entails refugees and asylum-seekers. Turkey is among the countries most affected by similar situations in recent years. In 2011, the civil war in Syria, caused many of the citizens who live there to flock into neighboring countries, specially Turkey. In the face of this influx of refugees, the importance of non-governmental organizations increased and coordination and cooperation between them reached a significant level.

The main issue that needs to be considered here is the quality of humanitarian aid to Syrian refugees and ensuring the effectiveness of humanitarian logistics in order to meet the needs of nutrition, shelter, health, protection and security. The scope of the aid to Syrians should be determined and the impact of this situation on the local people with another dimension should be taken into consideration. Furthermore, the economic, social and political effects of the logistics processes should be taken into consideration.

The camps, which were built for Syrians and used as shelter centers, were examined in stages by focusing on how food aid was distributed. In order to examine the studies carried out by the Turkish Red Crescent on this subject in particular, in the light of its history, principles and values, research has been carried out on how social assistance in disaster situations and humanitarian operations are conducted and how the logistics processes are managed.

While humanitarian aid is provided to Syrian refugees, the stages of logistical processes are emphasized and a framework has been drawn. The main criteria according to the results of the semi-structured interviews conducted by the Turkish Red Crescent authorities and the problems and solutions offered in this process have been developed.

In the study, data, books, articles and resources were searched, face to face interviews were conducted, and information was collected through telephone calls and e-mail using qualitative and interview research methods.

Keywords: *Humanitarian Logistics, Food Logistics, Syrian Refugees, Foreign Migration, Civil Society Organizations, Turkish Red Crescent*

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖZ.....	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER	iii
TABLolar LİSTESİ.....	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	vii
KISALTMALAR LİSTESİ	viii
GİRİŞ	1
I. KAVRAMSAL STATÜ AYRIMLARI VE GÖÇ OLGUSU	3
1.1. Kavramsal Statü Ayımları	3
1.1.1. Göçmen.....	3
1.1.2. Mülteci.....	3
1.1.3. Sığınmacı	4
1.1.4. Geçici Koruma Statüsündeki Kişi.....	4
1.2. Göç Olgusu	6
1.3. Göç Tiplerinin Sınıflandırılması	8
1.3.1. Mesafe Kriteri	9
1.3.2. İrade Kriteri	9
1.3.3. Siyasi Sınırlar Kriteri	9
1.3.4. Zaman Kriteri.....	9
1.4. Göç Çeşitleri	10
1.4.1. İç ve Dış Göç	10
1.4.2. Zorunlu ve Gönüllü Göç	11
1.4.3. Geçici ve Kalıcı Göçler.....	12
1.4.4. Tersine Göç.....	13
1.5. Türkiye’de Göç ve Göç Hareketleri.....	13
1.5.1. Göçün Nedenleri	14
1.5.2. Göçün Sonuçları	15
1.5.3. Türkiye’de Yaşanan Göçlerin Nedenleri	17
II. SURİYE MÜLTECİLERİ VE STK İLİŞKİSİ.....	18
2.1. Suriye Mültecileri	18

2.1.1. Türkiye Dışında Suriyeli Mülteciler	20
2.1.2. Türkiye’deki Suriyeli Mülteciler	25
2.1.3. Suriyeliler Arasında Topluma Karşı Oluşan Genel Güvensizlikler	29
2.1.4. Türkiye’deki Suriyelilerin Kurumlar Arasında Tanıma Durumu	30
2.2. Sivil Toplum Kuruluşları	32
2.2.1. Türkiye’de STK	35
2.2.2. STK ve Suriyeli Mülteciler.....	36
2.2.3. STK’lar Arası İş Birliği ve Koordinasyon	38
2.2.4. STK – Devlet İlişkisi – Yerel Yönetimlerin Rolü	39
III. SURİYELİ MÜLTECİLERE YÖNELİK GIDA VE İNSANİ YARDIM LOJİSTİĞİ	42
3.1. Suriye İnsani Yardım Lojistiği.....	42
3.1.1. Lojistik.....	42
3.1.2. İnsani Yardım Lojistiği	43
3.1.3. Suriyelilere İnsani Yardım Lojistiğinin Kapsamı	48
3.1.4. Suriyelilere Yardım Operasyonunda Karşılaşılan Lojistik Sorunlar	55
3.1.5. Suriyelilere Yardım Lojistiğinin Ekonomik Etkileri	57
3.1.6. Suriyelilere Yardım Lojistiğinin Sosyal Etkileri	59
3.1.7. Suriyelilere Yardım Lojistiğinin Siyasi ve Güvenlik Etkileri.....	60
3.2. Mülteci Kamplarında Gıda Tedarik Zinciri Yönetimi	63
3.2.1. Toplu Yemek Lojistiği.....	64
3.2.2. Mülteci Kampına Yönelik Yemekhane Çalışması.....	65
3.3.3. Gıda Kart Uygulaması	66
IV. MÜLTECİLERİN YAŞADIKLARI BÖLGELERE YÖNELİK KIZILAY’IN GIDA VE İNSANİ YARDIM LOJİSTİĞİ: SURİYELİLER ÖRNEĞİ	69
4.1. Türk Kızılay’ına Genel Bakış	69
4.1.1. Türk Kızılay’ının Tarihçesi	69
4.1.2. Türk Kızılay’ının Temel-Kurumsal İlke ve Değerleri	70
4.1.3. Türk Kızılay’ının Sosyal Yardım ve Afet Yönetim Görevleri	72
4.1.4. Türk Kızılay’ının Organizasyon Yapısı.....	73
4.2. Türk Kızılay’ı Suriye İnsani Yardım Operasyonu	75
4.3. Türk Kızılay’ı Suriye İnsani Yardım Operasyonu Lojistik Süreçleri	79
4.3.1. Tedarikçi ve Bağışçı	80
4.3.2. Üretici	80
4.3.3. Depolama	81
4.3.4. Dağıtım	82

4.3.5. Son Kullanıcı	84
4.4. Türk Kızılay'ı Yetkilileriyle Gerçekleştirilen Mülakatlar.....	84
4.4.1. Lojistik Süreçlerin Yönetiminde Karşılaşılan Sorunlar	84
4.4.2. Lojistik Süreçlerde Maliyetlendirme	84
4.4.3. Lojistik Süreçlerde Esneklik ve Hız	85
4.4.4. Lojistik Süreçlerde Bilgi Teknolojileri ve Entegrasyon	85
4.4.5. Lojistik Süreçlerin İyileştirilmesi İçin Çözüm Önerileri	86
SONUÇ.....	88
KAYNAKÇA	95

TABLÖLÄR LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1. Geçici Barınma Merkezleri.....	53
Tablo 2. Sektör Bazında Sınır Yardımları Sevkiyatı (Ocak Ayı)	75

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil 1. Suriyelilerin Ülkelere Göre Dağılımı	24
Şekil 2. Suriyelilerin En Fazla Bulunduğu 10 İle Göre Dağılımı.....	26
Şekil 3. Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler	27
Şekil 4. İnsani Yardımın Aktörleri	49
Şekil 5. Örnek Bir Mülteci Kampına Yönelik Yemekhane Çalışması	66
Şekil 6. Kızılay Kart-SUY	68
Şekil 7. Türk Kızılay'ının Yapısı	75
Şekil 8. Sınır Yardımlarının Ulaştırıldığı Bölgeler	78

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AFAD	: Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
ATM	: Otomatik Vezne Makinası
BBC	: Britanya Yayın Kuruluşu
BM	: Birleşmiş Milletler
BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
CSCMP	: Tedarik Zinciri Profesyonelleri Konseyi
DEAŞ	: Devlet'ül Irak ve's Şam
EWM	: Genişletilmiş Depo Yönetimi
GİGM	: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
IFRC	: Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu
Kg.	: Kilogram
Lt.	: Litre
ÖSO	: Özgür Suriye Ordusu
PAHO	: Pan Amerika Sağlık Örgütü
PYD	: Demokratik Birlik Partisi
SAP-MM	: Kurumsal Kaynak Planlama-Materyal Yönetimi
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
SUY	: Sosyal Uyum Yardımı
ŞEY	: Şartlı Eğitim Yardımı
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
TL	: Türk Lirası
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü

GİRİŞ

Toplumsal yapıyı etkileyen ve kalıcı izler bırakan göç hareketiyle birlikte yaşam koşullarının değişim göstermesiyle, farklı nedenlerden dolayı insanlar bulundukları yerleri değiştirerek geleceğe yön verecek değişimlere sebep olmuştur. Türkiye coğrafi konum itibarıyla bu göç hareketinden etkilenmiş ve Suriye’de yaşanan iç savaş nedeniyle ‘açık kapı politikası’ izlediğini belirterek Suriye’den gelen mültecilere hukuki olarak ‘geçici koruma statüsü’ vermiştir. Bu doğrultuda Suriyeli mültecilerin Türkiye’de ve Türkiye’nin dışındaki ülkelerde neden ve nasıl konumlandıkları, yaşam şekilleri, yaşamak için tercih ettikleri bölgelerin özellikleri, yaşayan kişi sayısı, yaşadıkları kampların yerleri incelenip, durum tespiti yapılacaktır.

Zamana yayılan bu süreç neticesinde her geçen gün sayıları artış gösteren Suriyelilere yapılan yardımlar başta bölgesel ve ulusal olsa da ilerleyen zamanlarda uluslararası düzeyde STK’lar hizmet vermeye başlayarak bu yönde bir politika izlemişlerdir. Bu konuda yardım sağlayan bütün kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyon sağlanması yapılan yardımların kısır bir döngü haline gelmesinin önlenmesi açısından önemlidir. Yardım konusunda destek sağlayan yapılar açısından kimlerin hangi oranda yardım yaptığı ve yardım yapılma sıklığı gibi verilere ulaşılmak istenebilir.

İnsani yardım yapılırken temel taşlardan biri olan ve sürecin doğru yönetilmesini sağlayan planlama, uygulama, değerlendirme anlamında özenli ve ayrıntılı çalışmayı gerektiren lojistik ayağıdır. Yalnızca tek bir zamanda değil farklı olay ve zamanlarda çeşitli ihtiyaçlara yönelik olarak operasyonların yürütülmesini sağlayan insani yardım lojistiğidir ve asıl amacı insanların hayatlarına devam etmelerini sağlamak için ihtiyaç sahiplerine, müşkül durumda olanlara yardım eli uzatarak ortak paydada buluşmayı sağlamaktır.

Birçok yardımın yanı sıra özellikle gıda anlamında değer katıcı faaliyetler yapılarak gıda zincirinin oluşturulması karmaşık bir yapıyı beraberinde getirmektedir. Bu nedenle barınma merkezlerinde ilk aşamada acil müdahale anlamında toplu yemek lojistiği söz konusu olduğu için örnek bir mülteci kampına yönelik yemekhane çalışması fikri oluşmuş olsa da süreç ilerledikçe sürdürülebilirlik açısından Türk Kızılay’ı, Gıda Kart olarak kullanılan Kızılay Kart uygulamasına geçmiştir.

Türk Kızılay'ı Suriye'deki karışıklıkların artması sebebiyle Suriye Krizi Sınır Yardımları Operasyonlarını başlatmıştır. Bu operasyonla birlikte lojistik süreçlerin işleyişi konusunda Türk Kızılay'ının yetkili makamları ile görüşüldüğünde depolama ve dağıtım merkezleri, kamplardaki durum, yardımların yeterlilik oranı, karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri hakkında bilgi alınmıştır. Aynı zamanda lojistik süreçlerin etkinliğini anlayabilmek adına yüz yüze yapılan görüşmeler neticesinde maliyet oranları, hız faktörü, bilgi teknolojileri ve entegrasyon yapısı, yardımların içeriği, stok politikaları gibi verilere ulaşılarak bazı güvenlik sorunlarının olduğu ve hala tam olarak çözüme kavuşamadığı bulgularına ulaşılmıştır. Bu çalışma temelde insani yardım konusunda lider olarak görülen kurumlardan biri olan Türk Kızılay'ının insani yardım operasyonlarını ve lojistik süreçlerini incelemek, yöntemlerini kavramak amacıyla yapılmıştır.

I. KAVRAMSAL STATÜ AYRIMLARI VE GÖÇ OLGUSU

1.1. KAVRAMSAL STATÜ AYRIMLARI

Göç olgusu üzerinde durulurken ayrım yapılması gereken konulardan en önemlisi göç hareketini yapan kişilerin statüleri ve hukuksal anlamda nasıl tanımlandığıdır. Burada önemli olan göçmen, sığınmacı, mülteci, geçici koruma statüsündeki kişi ayrımını doğru yapmak, ulusal ve uluslararası literatürde, hukuksal terimlerde nasıl geçtiğini doğru saptayabilmektir.

1.1.1. Göçmen

Uluslararası anlamda evrensel olarak kabul edilen bir tanımı olmamakla birlikte göçmen olarak nitelendirilecek kişilerin genellikle kendi hür iradesiyle, kişisel tercihi sebebiyle göç etme kararını aldığı tüm durumları kapsamaktadır. Ekonomik ve sosyal koşullarını daha iyi bir düzeye getirmek isteyen, kişilerin hem kendileri hem de ailelerinin beklentilerini gerçekleştirmek amacıyla başka bir ülkeye ya da bölgeye göç eden kişiler ve aile fertleri göçmen olarak tanımlanmaktadır (Aktel ve Kaygısız, 2018, s. 582). Bu sebeplerden biri ya da daha fazlasının olması göç eden kişiler için yeterli olmaktadır.

Göçmen kavramı mülteci ve sığınmacı kavramından ayrılmaktadır. Ancak kimi zaman mülteci ve sığınmacı, göçmen olarak nitelendirilmekle beraber her göçmen olan kişiyi sığınmacı ve mülteci olarak nitelendirebilmek mümkün değildir (Ünal, 2014, s. 71). Burada bu ayrımın yapılarak ona göre değerlendirilmesi gerekmektedir.

Göçmen statüsünde olanların çoğunlukla eğitim ve çalışma için göç ettikleri ve zorlama, zulüm gibi etmenlerden ziyade daha iyi şartlarda yaşayabilmek için yaptıkları bir eylemdir. Hukuki ve yasal yollarla yapılan bu hareketin pasaport ve vize işlemleri ile yapıldığı görülmektedir (Vardar, 2015). Koşulların ve şartların değişkenliği doğrultusunda hangi statüye girildiği şekillenmektedir.

1.1.2. Mülteci

Mülteci kavramını göçmenlikten ayıran en temel nokta zoraki olması ve hayati kaygılar taşıyan insanların zulüm gördükleri yerlerden uzaklaşma çabasını ifade etmektedir.

Mültecilerin Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesi' ne göre mülteci "İrki, dini, milliyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri nedeniyle zulüm göreceği konusunda haklı bir korku taşıyan ve bu yüzden ülkesinden ayrılan ve korkusu nedeniyle geri dönemeyen veya dönmek istemeyen kişidir" (Örgütü B. M., 2009)

Mülteci kavramıyla ilgili kötü söylemler, bilgi kirlilikleri olsa da asıl anlaşılması gereken nokta bu statüyle anılan kişilerinde hak ve özgürlükleri bulunmakta, zarara uğrama, zulüm görme gibi kötü muamelelerde yapanlara ceza uygulanmakta, temel hakları, kişisel eğitim, sağlık ve bunlarla birlikte toplumsal, ekonomik, hukuksal hakları bulunmaktadır (Kader ve Hamit, 2015).

Mültecilerin korunmasına yönelik alınan önlemler şimdilik yeterli olsa da gelecek yılları göze alarak kalıcı bir çözüm oluşturulması gerektiği aşikârdır. Bu çözüm yollarından ilki ve en başta tahmin edileni menşei ülkede huzur ve refah ortamı olduğu takdirde geri dönüş sağlanmasıdır. İkincisi mülteci olarak gelineen ülkenin vatandaşlığına geçip kalıcı ikamet sağlamaktır. Üçüncü bir yol ise başka bir ülkeye yeniden yerleştirilmenin sağlanmasıdır (Refugees U. H., 2003). Üç yoldan birinin tercih edilmesi sonucunda mültecileri korumaya yönelik olarak önlem alınmasının sağlandığı görülmektedir.

1.1.3. Sığınmacı

Sığınmacı, mülteci kavramına benzetmekle birlikte mülteci statüsüne başvurarak uluslararası koruma talep eden ancak statüleri resmi olarak onaylanmamış kişilere denmektedir. Sığınmacı olarak nitelendirilen kişiler, mülteci statüsüne geçmek için hükümet veya Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliğine başvurarak sonuçlanmasını beklemektedir. Yaşadıkları zor durumdan kurtulmak amacıyla bulundukları yerden uzaklaştıkları için resmi bir statüleri olmasa da sığınmacılar geldikleri ülkelere geri gönderilemezler ve hakları saklıdır (Vardar, 2015). Bu haklar korunduğu müddetçe bu statünün geçerliliğini koruduğu bir gerçektir.

1.1.4. Geçici Koruma Statüsündeki Kişi

Avrupa Konseyi Yönergesine göre geçici koruma statüsünde;

"Yerinden edilmiş kişiler, kendi ülkelerini ya da bulundukları bölgeleri terk etmek zorunda kalmış ya da özellikle uluslararası örgütler tarafından yapılan talep üzerine tahliye etmiş ve o ülkedeki devam eden koşullar nedeniyle güvenli ve kalıcı koşullar altında geri dönemeyen ve Cenevre Sözleşmesinin 1A Maddesinin ya da uluslararası koruma sağlayan başka uluslararası ya da ulusal belgeler kapsamına

girebilen üçüncü ülke vatandaşları ya da vatansız kişiler, özellikle; silahlı çatışma ya da yaygın şiddet bölgelerinden kaçmış kişiler; insan hakları sistematik ya da genel olarak ihlal edilmiş ya da böyle bir duruma maruz kalma konusunda ciddi risk altında olan kişiler” dir (Müdürlüğü, 2015).

Geçici koruma statüsü kişilere kitlesel göç yaşanan olaylarda acil durumlara çözüm bulmak amacıyla geliştirilen koruma şeklidir. Kitleler halinde ülkelerini terk ederek başka ülkenin topraklarına gelen kişilere geçici olarak pratik çözümler ve bazı haklar verilerek oluşturulan çözüm şeklidir. Bu statüdeki kişilere ilk olarak sağlanacak yardım acil insani ihtiyaçlarının karşılanması, güvenli topraklara girişlerine onay verilmesi, geri gönderme yasağının uygulanması geçici korumanın unsurlarıdır (GİGM, 2017). Bu uygulamalar insan olmanın asgari gerekliliği olduğu için tüm ülkeler benzeri uygulamalar yapmaktadır.

Geçici koruma statüsü çatışmaya maruz kaldığı ve şiddet gördüğü için ülkesini terk eden kişilere kitlesel bazda verildiğinden dolayı bireysel statü belirlemesi olmadan koruma sağlamak amacıyla verilmektedir. Türkiye’de mülteci statüsünde kabul edilecek kişiler için göç ederek geldikleri ülkelere göre coğrafi sınırlamalar olduğu için geçici koruma statüsünün önemi daha fazla olmaktadır. Bu kişiler için açık kapı politikası uygulanarak sınırdan geçişlerine izin verilmekte, yardımlar sağlanmakta, güvenli bir ortam oluşturulmakta, beslenme ve barınma ihtiyaçları giderilmektedir. Gerekli ihtiyaçları sağlandığı halde geçici koruma statüsündeki kişiler geldikleri ülkede uzun süreli kalmayı da düşünebilmektedir. Ancak asıl amaç başta acil durumlarda yardım sağlamak ve geçici bir koruma ile misafir etmektir (Goularas ve Sunata, 2015, s. 22).

Bunların dışında Türk hukuku ve Uluslararası hukukta farklılık gösteren bir diğer ayrım “geçici koruma” statüsü ya da “mülteci” konumunda olan Suriyeli vatandaşlardır.

Türkiye’de bu kavramlar 2014 tarihli, 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nda düzenlenmiş durumda ve bu doğrultuda Türkiye Avrupa dışından gelenleri mülteci olarak kabul etmemektedir. Avrupa dışından gelenlerin üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mülteci statüsünde geçici olarak Türkiye’de kalmasına izin verilmektedir. Türkiye’ye geldikten sonra başvuru sonuçları belirlenene kadar kendilerine “uluslararası koruma başvuru sahibi” deniyor (Vardar, 2015).

İlk başta Suriyeliler “misafir” statüsünde anılsa da 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi ve 1967 tarihli Protokole göre herhangi bir karşılığı olmayan statü bazı kesimlerce bu şekilde algılanmıştır ((AFAD), 2013). Ancak hukuki bir karşılığı olması beklenen bir

statüye taşınması gereken Suriyelilerin durumu Ekim 2011 itibariyle “geçici koruma” olarak adlandırılmıştır (İhlamur-Öner, 2014, s. 44). Adlandırıldığı tarih itibariyle Suriyeliler bu şekilde anılmaya başlamıştır.

Türkiye’nin vermiş olduğu statünün coğrafi kısıtlamalar engeline takılması üzerine uygulanan halihazırdaki sistem yalnızca ulusal mevzuat çerçevesinde olduğu için BMMYK’nın yardımlarından faydalanabilmek adına sadece Avrupa Konseyi’ne üye ülkelere değil bunun dışındaki ülkelerden gelen sığınma talebinde bulunanlara “geçici koruma” statüsü sağlanmıştır (Ergüven ve Özturanlı, 2013, s. 1031).

Nihayetinde Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 91. Maddesi gereğince zoraki olarak ülkesinden ayrılmak zorunda kalan, ülkesine geri dönemeyen, aciliyeti nedeniyle geçici koruma bulmak gayesiyle kitlesel olarak Türkiye sınırlarına gelen ya da sınırlarını geçen yabancılara “geçici koruma” sağlanabileceği kabul görmüştür ((GİGM), 2013).

“6458 sayılı kanun kapsamında yayınlanan Geçici Koruma Yönetmeliğine göre; Suriye’den Türkiye’ye gelen yaklaşık 2 milyon kayıtlı kişinin statüsü “Geçici Koruma”dır ve bireysel prosedür olan şartlı mülteci statüsü için başvuru yapamazlar” (Vardar, 2015).

“Uluslararası Af Örgütü Mülteci Hakları Koordinatörü Volkan Görendağ : “Uluslararası Af Örgütü, tüm Suriyelilerin prima facie (varışta mülteci) olarak uluslararası hukuk uyarınca mülteci korumasına hakları olduğu görüşündedir ve dolayısıyla Türkiye’de bulunan Suriyelileri, Türkiye hukukundaki statülerine bakmaksızın, mülteci olarak adlandırmaktadır” (Vardar, 2015).

Bu çalışmada Suriyelilere verilen hukuki statünün “geçici koruma” olduğunu kabul etmekle birlikte Uluslararası Af Örgütü’nün kabul etmiş olduğu mülteci kavramını kullanarak sözü geçen durumu yaşayanlardan Suriyeli mülteci olarak bahsedilecektir.

1.2. GÖÇ OLGUSU

Geçmişten günümüze kadar varlığını devam ettiren göç hareketi 21. Yüzyılda etkisini arttırarak insan trafiğinin en çok yaşandığı dönemlerden biri olmuştur. Göç olgusu küreselleşmeyle birlikte daha kapsamlı ve çok boyutlu bir hal almıştır.

Göç hareketleri devamlılık göstermekle birlikte toplumsal yapıyı etkileyen ve kalıcı izler bırakan sosyal değişimlere de neden olmuştur.

İlk çağlardan beri varlığını sürdüren göç hareketi en başta insanların temel ihtiyaçlarını gidermek içinken ileriki çağlarda yaşam koşullarının değişmesiyle birlikte toprak arayışları, besin ihtiyacı, eğitim, savaşlar, hastalıklar, sosyal ve siyasi nedenlerle göç etmelerine neden olmuştur. Tarihsel açıdan da baktığımızda göçler sonrasında tarihi değişimler olmuş ve geleceğe yön verecek parçadan bütüne giden bir toplumsal değişim aracı olmuştur (Bulak, 2015, s. 1). Gelişimin ve değişimin temel taşlarından biri olarak kabul edebileceğimiz göç hareketinin önemi bariz bir şekilde ortadadır.

Türk Dil Kurumu göç kavramını, “Ekonomik, toplumsal veya siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret”. olarak tanımlamıştır (Sözlüğü, 2005, s. 769).

Uluslararası Göç Örgütü ise Göç Terimler Sözlüğü’nde kavramı, “Uluslararası sınırı aşan veya ülke içinde gerçekleşen bir yer değiştirme hareketi, mesafesi, içeriği, nedenleri ne olursa olsun her türlü insan hareketini kapsayan nüfus hareketleri...” olarak tanımlamaktadır (Migration, 2004, s. 41).

Hangi bakış açısıyla bakılırsa bakılsın, her bilimsel yaklaşımda da varılacak sonuç göç, iki mekan arasındaki yer değişikliği, sosyal hareketlilik ve toplumsal değişim sürecidir. Bu tanımlamalardan yola çıkarak kapsayıcı bir göç tanımı verebiliriz:

“Kısaca göç; ekonomik, toplumsal, siyasal, çevresel, kültürel ya da bireysel nedenlerle (boş zamanları değerlendirme/ dinlenme, aile parçalanması, çatışma, şiddet, terör, korku ve töre vb.), bir yerden başka bir yere yapılan geçici, kısa ya da uzun süreli yerleşim ve barınma amacı güden, istemli/zorunlu bir yatay hareketlilik ve toplumsal değişim sürecidir” (Çakır, 2011, s. 129).

Göçün etkileri sadece sosyal politikayla ilgili bir olguymuş gibi görülse de aslında siyasal, ekonomik, coğrafik, psikolojik yönden birçok alanı ilgilendirmektedir. Bu etmenler ile birlikte göçün izlediği seyir daha net bir şekilde görülmekte ve irdelenmesi gereken derinlikli bir konu olduğunu gözler önüne sermektedir. Birçok değişimi birlikte getiren göç olgusu başta birey olmak üzere insanlığı ilgilendiren her konuda dönüşüm yaşanmasına neden olmuştur (Ekici ve Tuncel, 2015, s. 20).

Göç süreci durağan bir olgu olmamakla birlikte her zaman dinamizmini koruyan bir yapıya sahiptir. Dünyanın her bölgesinde farklı nedenlere bağlı olarak yaşanabilecek bir durumdur. İnsanlık var olduğu sürece bu yer değiştirme hareketi niteliğini ve içeriğini sürekli olarak değiştirecektir. Değişimin olduğu yerlerde demografik açıdan bölge

nüfusunda artış ve azalışlara neden olmakla birlikte göç alan, göç veren veya transit geçiş ülkesi konumlarından biri ya da birkaçı da olabilmektedir. Tüm ülkeleri, zamanları, mekanları etkileyebilecek olan göç kavramının sınırları yoktur (Çakı, 2018, s. 94).

Küreselleşme ile birlikte teknolojik gelişmeler ivme kazanmış ve göç hareketleri ile birlikte nüfusta değişimler olmuştur. Bu değişimleri yönetmek ve kontrol altında tutmak, göç yüzyılı dediğimiz bu dönemde daha karmaşık hale gelmiştir (Aktel ve Kaygısız, 2018, s. 579). Bu karmaşayı yönetebilme yetisi geçmişten günümüze farklılaşsa da temelde kontrol altında tutmak ve kayıt temelli çalışmak durumu biraz olsun kolaylaştıracaktır.

Göç toplumsal yapıyı etkilediği için bireyler üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Ülkelerin nüfus yapısını, nüfusun cinsiyet, yaş gibi dağılımını gösteren nicel ve nitel değerlerinde değişimlere neden olmaktadır (Bülbül ve Köse, 2010, s. 76). Değişimlerin özellikleri, nitelikleri çeşitlilik göstermektedir.

Göç hareketi her toplumda görülmesine rağmen her bir toplumsal olay ve olgu da kendi içerisinde farklılıklar göstererek göçe neden olan nedensel ve niteliksel farklılıklar ve bunların neticeleri sebebiyle kendine özgü olmaktadır (Çağlayan, 2006, s. 67).

Türkiye açısından baktığımızda günümüzde göç olgusu hayati bir noktada durmakta ve iyi yönetilmesi gerekmektedir. Halen devam eden bu süreçte ülkemizin bu konudaki tavrı ve gelecekteki konumu açısından merkezi bir role sahiptir (Sağlam, 2005, s. 44). Bu önemli konunun ve durumun ne kadar farkındalığına sahip olunursa o derece sağlıklı bir yönetim söz konusu olur.

1.3. GÖÇ TİPLERİNİN SINIFLANDIRILMASI

Bu bölümde göç kriterlerini mesafe, irade, siyasi sınırlar ve zaman kavramlarına göre sınıflandırarak inceleyeceğiz. Göç tipleri bazı kriterlere göre farklılık gösterir. Bu kriterlere göre sınıflandırdığımızda itici ve çekici faktörlerin varlığı göçlerin gerçekleşme nedenlerini ortaya koyar.

İtici faktörler olarak; düşük ücret, düşük verimli toprak, kıtlık, terörizm, savaş, hava şartlarının kötü olması, işgücü potansiyelinin düşük olması.

Çekici faktörler olarak; eğitim olanakları, hava şartlarının iyi olması, sağlık, işgücü potansiyelinin yüksek olması, ekonomik avantajlar olarak sıralanabilir (Yazan, 2016, s. 34).

1.3.1. Mesafe Kriteri

Göç edilen yerin uzaklığına göre belirlenen mesafenin ölçüsü bir kriterdir. Yurt içerisinde kentten kıra, kırdan kente yapılan kısa mesafeli göçler olabileceği gibi ülkeler arası uzak mesafeli göçler de yapılmaktadır. İç göç ve dış göç ayrımı bu kriterlerin belirleyicisi olmaktadır (Bulak, 2015, s. 34). Kriterler belirlenirken sahip olunan kıstaslara göre bir ayırım yapılmaktadır.

Bazı mesafelerin kısıllığından ötürü göç sayılıp sayılamayacağı durumu da söz konusudur. Seyahat amacıyla gidilen ve belirli bir süre vakit geçirilen yerler göç olarak nitelendirilemez. Buradan hareketle yalnızca fiziki mesafe olarak değil sosyal ve kültürel mesafe de göz önünde bulundurulmalıdır. Şehirde bulunan ve daha alt gelir grubundaki bir mahalleden ekonomik seviyesi daha yüksek bir semte taşınmayı fiziki boyut ile değil kültürel boyutu ile ölçerek göç hareketi olup olmadığı belirlenmelidir. En önemli nokta ise göçün bir nüfus hareketi olduğu gerçeğidir (Sağlam, 2005, s. 70).

1.3.2. İrade Kriteri

Göçlerin isteğe bağlı ya da zoraki olması irade kriterini göstermektedir. Zorunlu göçler savaş ve terör gibi mecburiyet gerektiren durumlarda gerçekleşirken isteğe bağlı olan yani gönüllü göçler ise eğitim nedeniyle, iş bulma umuduyla tercih edilen göçlerdir (Bülbül ve Köse, 2010, s. 77). Burada söz konusu olan kriter sebepler ve nedenlerin çerçevesinde çizilen sınırlardır.

1.3.3. Siyasi Sınırlar Kriteri

Milli sınırların dışına çıkılıp çıkılmadığı siyasi sınırlar kriterinin belirleyicisidir. Ulusal ya da uluslararası göçler bu kriterin içerisinde değerlendirilir. Ülke dışına zorlama nedeniyle çıkılması istendiğinde siyasi sınırların dışına çıkılarak ‘tehcir’ adı verilen yaptırım ile göç yapılmış olur (Bulak, 2015, s. 34). Bu doğrultuda belirlenen sınır ölçüsü kadar hareket edebilme kapasitesi ortaya çıkar.

1.3.4. Zaman Kriteri

Zaman kriteri ile birlikte hangi sürede yer değiştirmelerin göç sayılabileceği ve göçün türü hakkında verilere ulaşılır. Mevsimlik göç yani geçici göç kavramları bu kriterler içerisinde değerlendirilir. Mevsimlik göçte yaylaya çıkma, yazlık evlere gitme, tarımsal işçilik söz konusu olurken, sürekli göçlerde bu durum daha farklıdır (Bülbül ve Köse, 2010, s. 77). Gidilen yerdeki kalış süresi kriterin temelini oluşturmaktadır.

1.4. GÖÇ ÇEŞİTLERİ

Bu bölümde göç türleri detaylı olarak incelenecektir. İç ve dış göç, zorunlu ve gönüllü göç, geçici ve kalıcı göç, tersine göç kavramları açıklanacaktır. Göç türlerinin hangi nedenlerden dolayı olduğu örneklerle detaylandırılacaktır.

1.4.1. İç ve Dış Göç

İç göç kavramı bir ülkenin kendi sınırları içerisinde oluşan nüfus hareketleri olarak tanımlanmaktadır. Ülkenin sınırları içinde oluşan bir bölgeden başka bir bölgeye hareket şeklinde çeşitli yollarla gerçekleşir. Kentsel alanlardan kentsel alanlara, kentsel alanlardan kırsal alanlara, kırsal alanlardan kırsal alanlara, kırsal alanlardan kentsel alanlara yapılan göçler iç göç olarak tanımlanır. Temelde iç göç sonucunda ülkenin nüfusu değişmezken ülkenin içerisinde bulunan bölgelerde nüfus değişimi görülür (Sayın, Usanmaz, ve Aslangiri, 2016, s. 2).

Göçle ilgili kuramların başında gelen Ravenstein'in Göç Kanunlarına göre iç göç kavramını ilgilendiren teorilerinden biri Modernleşme Okulu'nun Denge Kuramı'dır. Bu kurama göre bölgeler ve mekanlar arasında yaşanan iç göç dalgaları neticesinde belirli bir denge oluşmasıyla birlikte işgücü hareketi, nüfus dağılımı değişimi gerçekleşir. Bir yerdeki artış diğer yerdeki azalışı dengelediği sürece göç süreci tekrarlanacak ve bölgeler arası nüfus oranı dengelenmiş olacaktır. Bunun sonucunda göç hareketi dengesizlikleri gidererek bütünleştiren ve kalkınmaya destek olan bir modernleşme süreci sağlayacaktır. Ancak bu kuram bazı eleştirelere maruz kalmış ve tüm etkilerin göz önünde tutulmadığı söylemlerine neden olmuştur (Çakır, 2011, s. 136).

Ravenstein'e göre kırsal alanlarda yaşayan ve kentsel alanlarda yaşayan yerleşimcilerin farkı kentsel alanlarda yaşayanların göç etme eğilimlerinin kırsalda yaşayanlara göre daha az olduğu yönündedir. Kente yapılan göç oranları kentte yaşayan sakinleri yerinden oynatmamakta ancak tam tersi durumda kırsaldan kırsala yapılan göç dalgaları orada yaşayan sakinlerin yerlerini değiştirmesine neden olmaktadır (Çağlayan, 2006, s. 70).

Bireyin yaşadığı ülkenin kendi sınırlarının dışına çıkarak başka bir ülkeye gitmesi ve yaşadığı ortamı değiştirmesi sonucunda yaşanan hareketlilik ise dış göç olarak

tanımlanır (Bülbül ve Köse, 2010, s. 77). Bir yerden başka bir yere doğru yapılan bir insan akışı varsa hareketlilik durumu yaşıyorsa göçün yaşandığından söz edilmektedir.

Dış göçün nedenlerinden biri insanların yaşadıkları ülkede savaş, yoksulluk, terör tehdidi bulunması nedeniyle insani şartlarda yaşamak için yaptığı göçlerdir (Aktel ve Kaygısız, 2018, s. 579). Zaruri ve mecburi durumlar doğrultusunda seçmek durumunda kaldıkları bir göç türü olarak da karşımıza çıkmaktadır.

Dış göç olgusu geleneksel olarak altı grupta toplanmıştır. Bunlar; sürekli yerleşenler, süreli sözleşmeli çalışanlar, süreli çalışan profesyoneller, gizli veya yasal olmayan çalışanlar, sığınmacılar, mülteciler olarak sıralanmaktadır (Gençler, 2004, s. 174).

Dış göçün birçok nedeni olmakla birlikte siyasal, ekonomik ve politik nedenler en başta gelmektedir.

1.4.2. Zorunlu ve Gönüllü Göç

Kişilerin kendi arzu ve istekleri dışında belli bir otorite baskısı sonucunda yapılan mecburi göçlerdir (Akkayan, 2002, s. 37). Gönüllü olmayan durumlarda söz konusu olmaktadır.

Zorunlu göçe mecbur bırakılanlar ve kitleler halinde göç edenlerin can güvenliğinin olmaması, şiddet eylemlerine maruz kalmaları ve siyasi çıkarlar nedeniyle eşitsizlik yaşadıkları için hayatlarını daha insani koşullarda idame ettirebilmek, daha iyi bir geleceğe sahip olabilmek için göç etmektedirler (Sever & Sever, 2013).

Sezik'e (2017) göre, göç türleri arasında en kötü ve zor olanı savaş, terör, doğal afetler, devlet otoritesi gibi nedenlerle zoraki yapılan göçlerdir. Topluluk halinde yapılan göçlerde insanlar yaşadıkları yerleri terk etmek zorunda kalmakta ve bilmedikleri bir ülkede farklı bir kültürde farklı bir dili konuşmak zorunda kalmaktadır. Bununla birlikte uyum sağlayamama, dışlanma gibi sorunlarla karşılaşarak psikolojik ve sosyolojik sorunlarla baş etme mücadelesi vermektedir. Normal şartlarda evini, yurdunu, yaşadığı ülkedeki tarihi mirasını bırakmayacak olmasına rağmen zorunlu göçte buna mecbur kalmaktadır (s. 708).

Göç edilen ülkede yaşayacakları sorunlar hızlı nüfus artışıyla birlikte ekonomik, sosyal ve siyasal alanlarda gerilimlere neden olmaktadır (Ekici & Tuncel, 2015) Gittikleri ülkeye uyum sağlayabilmeleri ve kabul edilmeleri güç olmakla birlikte birçok sorun yaşayacakları da su götürmez bir gerçektir. Ülkelerinde kazandıkları sosyal statü, aldıkları eğitim, benlik kimliği ve değerlerini arkasında bırakarak geçim kaynağı sıkıntısı çekme,

yoksulluk, yerleşke bulma sıkıntısı, emek istismarı, fırsatlardan eşit derecede yararlanamama gibi tehditlerle karşı karşıya kalmaktadırlar (Sezik, 2017, s. 708).

Gönüllü göçler zorunlu göçlerin tam tersi olarak kişilerin kendi iradeleriyle ve tercihleri nedeniyle maddi gelirini arttırmak, macera aramak, daha iyi bir gelecek fırsatı elde etmek için yaptıkları göçlerdir. Gönüllü göçler daha çok kişisel amaçlara hizmet ettiği için kitleler halinde gerçekleşmez ve genelde bireysel ya da ailesel olarak yapılmaktadır (Bulak, 2015, s. 38). Daha çok tercihler sonucunda yaşanması göçün niteliğinde herhangi bir zorunluluk durumu olmadığı için arzu edilebilir göç türlerindendir.

Gönüllü göçler istek ve tercihler sonucunda gerçekleştiği için çoğunlukla kırsal alanlardan kentsel alanlara, fakir bölgelerden daha iyi durumda olan bölgelere, eğitim imkanının az olduğu yerlerden daha gelişmiş olduğu bölgelere, savaş ve terörün yaşandığı yerlerden huzur ve refah ortamının olduğu yerlere, sağlık olanaklarının daha iyi olduğu yerlere doğru yapılan göçlerdir (Sezik, 2017, s. 706). Daha zor olan koşullardan çok daha tercih edilebilir yaşam şartlarının olduğu bölgelere doğru yapıldığı görülmektedir.

1.4.3. Geçici ve Kalıcı Göçler

Göçleri sınıflandırırken göçe neden olan etmenler ve etki boyutunun bilinmesi göç sürecinin nasıl gerçekleştiği hakkında bilgi sahibi olmayı kolaylaştıracaktır.

Göçün niteliği ne kadar değişkense etki boyutu da bu oranda değişiklik gösterebilir. Büyük çapta kitleler halinde yapılan göçler ile küçük çapta geçici yapılan göçler arasında büyük farklılıklar meydana gelmektedir. Ülkelerin göç kapasitesi ve siyasi iktidarların karşılayabileceği göç dalgaları birçok yönden soruna neden olabileceği için göçlerin boyutu önem teşkil etmektedir (Ekici ve Tuncel, 2015, s. 14). Kapasitesi ve ülkeler arasındaki dengelerin boyutuna göre değişkenlik göstermektedir.

Geçici göç kavramıyla bahsedilen kişilerin kısa dönemli olarak yaşamlarını farklı yerlerde geçirmeleridir. Gidilen ülkede belirli bir süre geçici olarak konaklamak ve genelde gidilen yerde çalışma izni alarak ya da eğitim süreci bitene kadar yaşamaktır. Bu kişiler işleri ya da tatilleri bitince geri dönerler, yazlıkta yaşayanlar, yaylaya çıkanlar da örnek olarak verilebilir. Geçici göçlerin tercih edilmesinin bir başka sebebi de kısa süreli de olsa kaynaşma ve etkileşim sonucunda kültür iç içe geçer (Çakı, 2018, s. 20).

Geçici göçleri kendi içerisinde ayıracak olursak; mevsimlik, günlük, haftalık, aylık, tayin, transfer ve görev nedeniyle göçler diyebiliriz (Bulak, 2015, s. 33).

Sosyal, siyasi ya da ekonomik nedenlerle gidilen ülkelerde okumak, çalışmak veya evlenmek için gidildiğinde bir süre sonra kalıcı olarak yaşamaya başladığı görülmektedir.

Hangi ülkeye gidilmiş olursa olsun kalıcı ya da geçici olarak yerleşmenin ilk adımı çalışma izni almaktır. Neticede bazı kaygılardan dolayı kontrol altında tutulan bu izinleri göç alan ülkeler önemsemektedir. Geçici yerleşim yapacak göçmenler açısından bu süre ve imkanlar daha sınırlı tutulurken, uzun süreli olarak kalıcı yerleşim yapacak göçmenler açısından daha geniş haklar verilmektedir (Kara & Öykü, 2015, s. 29).

1.4.4. Tersine Göç

Tersine göç kavramı göç alan yerlerde yaşayanların ya da daha önce göç alan yerlere gelmiş kişilerin geri dönerek göç veren alanlarda yaşaması olarak tanımlanmaktadır.

Tersine göç iki farklı şekilde incelenmektedir. Bunlardan ilki göç ettikleri yere temelli olarak dönenleri ve buraya yerleşenleri, ikincisi ise ailevi veya seyahat amaçlı her yıl ya da bazı yıllar gelenleri ifade etmektedir. Temelli olarak dönmeyi seçenlerin çoğunluğunu yaşlılar, emekliler, inzivaya çekilmek isteyenler, çocuksuz aileler, ekonomik durumu iyi olanlar oluşturmakta, sağlıklı beslenmek için bahçe ekimi yapmak, hayvan beslemek ve bunun gibi nedenlerle seçtikleri görülmektedir. Belirli bir süre tersine göç yapanlar ise genellikle yaz tatillerinde okullar kapandıktan sonra tatil ve seyahat amacıyla ailevi ziyaretler yapmak, dinlenmek, düğün derneklere katılım sağlamak, tarla işleriyle ilgilenmek için gelmekte ve yazın yaşanan canlı sezon kapandıktan sonra geri dönmektedirler (Yürüdü, 2008, s. 31). Bu açıdan tercih sebeplerine göre farklılık gösteren tersine göç hareketleri görülmektedir.

1.5. TÜRKİYE’DE GÖÇ VE GÖÇ HAREKETLERİ

Türkiye’de göç ve göç hareketleri incelenirken öncelikle göçün nedenleri ve ülkemizin hangi konumda olduğunun bilinmesi gereklidir.

Türkiye geçmişten beri varlığını koruyan ve son yıllarda giderek artan evrensel boyutta olan göç hareketinin başrolü niteliğindedir. Artan göç hareketlerini ekonomik, toplumsal, politik bağlamda yönetebilmek ve yalnızca “göç veren” değil “göç alan” ülke konumuna geçerek değişimleri ve gelişimleri farklı bir bakış açısıyla ele almaktadır (Boz, 2016, s. 147).

Göç hareketlerinin Türkiye’de yaşanmasının en önemli nedenlerinden biri bulunduğu jeopolitik konumun değeri ve coğrafi konumu nedeniyle iklim çeşitliliği, farklı

milletlerden insanlara ev sahipliği yapması olarak sıralanmaktadır (Bulak, 2015, s. 40). Konumunun verdiği değer ve önem neticesinde aldığı göçler, hareketliliğin temel nedenlerinden biri olarak gösterilmektedir.

Dünyanın her yerinde farklı bir göç hareketi yaşanmakta ancak Türkiye bulunduğu konum itibarıyla birçok göçmen, sığınmacı ve mülteciye açık kapı politikası doğrultusunda kapılarını açarak göç alan bir ülke olarak görülmektedir (GİGM, 2017, s. 8).

Sadece göç veren veya göç alan bir ülke olmaktan ziyade transit göç yapılan bir noktada bulunmaktadır. Batılı ülkeler için transit geçiş noktası olurken kapı komşusu olduğumuz diğer ülkelerde gerçekleşen iç karışıklıklardan ya da gerçekleştirebilecek olan savaş riskinden etkilenerek göçün seyrinde pay sahibi olmaktadır (Ünal, 2014, s. 68).

1.5.1. Göçün Nedenleri

Göçlerin birçok nedeni olmakla birlikte son yıllarda en çok görülme nedeni ekonomik gelir seviyesini arttırmak amacıyla kırsal alanlardan kentsel alanlara yapılan göçlerdir. Daha iyi şartlarda konforlu bir yaşam sürmek, eğitim olanaklarından en üst seviyede faydalanmak, iş şartlarını iyileştirmek isteyen kişiler daha fazla gelişmiş kentlerde yaşamak istemektedir.

Bu doğrultuda iş fırsatlarını görmek ve değerlendirmek kolaylaşmakta, sağlıklı ve çeşitli gıda ürünleri göçebe kişiler için alternatif oluşturmakta, daha lüks evlerde barınma imkânı bulunmakta, yaşam standartlarını yükseltmek için göç kaçınılmaz olmaktadır. Bununla birlikte kırsal alanlarda yaşanan işsizliğin artması, makineli tarıma geçişin yaşanması işçilere olan ihtiyacı azalttığından ekonomik nedenlerle oluşan göç yaşanmaktadır (Sağlam, 2006, s. 155).

Gelir dağılımındaki dengesizlik sonucu gelir seviyesi düşük olanlar fakirlik ve açlık tehdidiyle karşı karşıya kaldıkları için iş bulabilecekleri ve imkanların gelişmiş olduğu yerlere gitmeyi yaşam koşullarını iyileştirmeyi umut ederek büyükşehirlerle göç etmektedir (Tekeli, 2008, s. 12).

Göçlerin nedenleri arasında savaşlar, terör olayları, siyasi çıkar çatışmalarıyla oluşan iç karışıklıklar sonucunda oluşan zorunlu göçlerde vardır. Bunlara maruz kalan kişiler savaşta herhangi bir taraf olmayan siviller olmalarına rağmen en büyük yarayı alarak, fiziksel ve psikolojik şiddet yaşadıkları için huzur ve refah ortamına kavuşmak adına ülkelerini terk etmektedirler (Taşcı, 2009, s. 190).

Göçün nedenlerinden bir diğeri de doğal sebeplerdir. Doğal afetler başta olmak üzere iklim değışimleri, kuraklık gibi çevresel yönlü etkiler sebebiyle göç hareketleri olmaktadır (Kara ve Öykü, 2015, s. 20). Bu gibi durumlarda göç hareketi kaçınılmaz olarak gereklilik göstermektedir.

Göçün nedenleri olarak sanayileşmenin yetersizliğı, plansızlığı ve dengesiz oluşu, toprağın aileler arasında çok küçük parçalara bölünmesi ve verimsizleşmesi, hazine arazilerinin doğru kullanılmamasından ötürü değerdendirilmemesi, konut sorunlarının temelli olarak çözülmemesi, sağlık, ulaşım, eğitim olanaklarının her yerde aynı oranda olmaması ve az gelişmiş yerlere tam olarak ulaştırılmaması, iş olanaklarının kırsal alanlarda az olanaklı olması ve fabrikaların kentlere kurulması, kentsel gelişimin desteklendiğı gibi kırsal gelişiminde desteklenmesinin sağlanması, siyasi ve politik çıkarları gözetmek yerine halkın çıkarlarının ön planda tutulması gerekmektedir. Bu gibi konularda düzenlemeler yapılmadığı müddetçe işçi göçü devamlılığını sürdürerek kırsaldan kente akmakta ya da beyin göçü verilerek ülkemizin değerlerine sahip çıkmakta zorluk yaşandığı görülmektedir (Bulak, 2015, s. 53).

1.5.2. Göçün Sonuçları

Göçün nedenleri kadar sonuçları da önemlidir. Sonuçlarını nedenleri ortaya çıkardığı için ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan incelenmektedir.

Ekonomik yönden yaşanan göçler işsizlerin iş bulmak için ya da iş imkanlarını değerdendirip daha iyi fırsatlarda çalışmak istedikleri için göç etmeleri sonucunda iş bulmanın güç olmasından dolayı işsizlik sorunu ortaya çıkmaktadır. Kırsal alanlarda tarım sektöründe çalışmaktayken makineleşme sonucu işsiz kalan kitlenin kentlere göç ettiğinde diğerdere sektörlerde absorbe edilmeyerek “açık işsiz” haline gelmektedir (Bulak, 2015, s. 72).

İşçi ve işverenlerin oranı dikkate alındığında iş imkanlarının fazla olduğu bölgelere işçilerin gitmesi hem işsizliğı azaltmakta hem de denge sağlamaktadır. Ancak göç edilen bölgelerde yaşamını sürdüreceğ olan kişilerin barınma imkanları göz önüne alındığında yeterli yerleşim yeri olmadığı ve konut eksikliği sorunu yaşandığı görülmektedir. Kişilerin ihtiyacı karşılanmadığı gibi yaşadıkları yerlerde işsizlik grafiğine yansımayan gizli işsizlik sonuçları kentsel alanlara göç edildiğinde açığa çıkmaktadır (Es ve Ateş, 2004, s. 211).

Göçün sosyal sonuçları arasında ise göç edenlerin geldikleri ülkeye alışmaları, benimsemeleri sürecinde yaşayabilecekleri psikolojik ve toplumsal durumlar vardır. Adaptasyon sağlamaya çalışırken o ülkenin yaşam şekline, kültürüne göre hareket etmeye çalışırken aynı zamanda toplum tarafından dışlanma, kabul görmeme gibi sonuçlarla da karşılaşabilmektedir.

Kentlere gönüllü olarak göç etmiş kişilerin genellikle geri dönmek istemedikleri ve geldikleri yerle bütünleşmiş oldukları görülmekte ancak zorunlu olarak göç etmiş kişilerin motivasyon sağlanması halinde geri dönmeyi düşündükleri, çocuklarının ise alışıp büyüdüğü yerde kalmak istedikleri sonucuna varılmaktadır. Bütünleşme unsurunun oluşması için daha uzun vadede göç edilen yerde yaşamının temele alındığı görülmektedir (Adaman ve Keyder, 2009, s. 69). Ne kadar uzun süreli kalınırsa alışma oranı da o seviyede yükselmektedir.

Göç eden kişiler kentleşmenin meydana gelmesi ile birlikte teknolojik gelişmeler, kültür çeşitliliği ve toplumsal beklentiler doğrultusunda kültürel değerlerini asimile ederek topluma uyum sağlar. Alt kültürlerin oluşumu ile birlikte bireyler birbirini ve toplumu etkiler. Aile ve kurumlarda değişimler yaşanarak kültürel açıdan çözümlere neden olur ve sosyal yapı hızla değişim gösterir. Kültürel çatışma, kültürel yozlaşma, ve karmaşa oluştuğunda olumsuz etkiler baş gösterir (Bulak, 2015, s. 76).

Göçün sonuçları arasında kentsel yapıda bozulma, nüfus dağılımında dengesizlik, ulaşım, eğitim, sağlık hizmetlerinde düzensizlik ve eksiklikler görülmektedir (Koçak ve Terzi, 2012, s. 168). Bu tip eksikliklerde sosyal hayatı olumsuz yönde etkilemektedir.

Göçün birçok olumsuz sonucu olmasına rağmen olumlu sonuçları da olduğu görülmektedir. Bunların arasında kırsal bölgelerden kentsel bölgelere gelen bireylerin sosyal statülerinin yükselmesi ve benlik rollerinin değişmesi, üretim şeklinin değişmesiyle orantılı olarak kalabalık ailelerin çekirdek aileye dönüşmesi ve kişilerin daha özgür şartlarda yaşaması, sosyoekonomik gücü artan bireylerin kültürel anlamda da kendilerini geliştirmeleri, ekonomik özgürlüğe sahip olmaları, fikirlerin, düşünce yapısının, ilişkilerin geleneksel yapıdan modern yapıya dönüşmesi, iş yaşamına adapte olan kişilerin kent ekonomisine katkı sağlamaları, göç ederek geldikleri yerlerde eğitim imkanlarına sahip olmadıkları için okuyamayan kişilerin meslek sahibi olmak istemeleri ve eğitime gereken önemi göstererek okumak istemeleri, her türlü olanağın yararlanmak isteyen bireylerin yaşam şartlarını iyileştirmek ve konforlu bir hayat sürmek istemeleri olarak sıralanmaktadır (Çakır, 2011, s. 140).

1.5.3. Türkiye’de Yaşanan Göçlerin Nedenleri

Türkiye jeopolitik konumu nedeniyle birçok göç hareketiyle karşı karşıya kalmakta ve bu durumdan etkilenmektedir. Uzun yıllardan beri varlığını sürdüren göç hareketinde nedenler değişse bile günümüzde de devam etmektedir. Ulusal ve uluslararası boyutta yaşanan göç dalgaları Türkiye’yi de farklı biçimlerde etkilemiştir.

Göç tarihi incelendiği zaman son yıllarda göç alan bir ülke konumunda olan Türkiye geçmişte daha çok göç veren bir ülke olarak görülmekteydi. Bazı itici ve çekici faktörler bu durum değişikliklerine neden olmaktadır.

Bulak’a, (2015) göre, Türkiye’de göç hareketliğinin yaşanmasının sebepleri arasında tarımda makineleşmeye geçilmesi, nüfusun hızlı artışı, plansız sanayileşme, kentlere göre kırsal alanların az gelişmiş olması ve sağlık, eğitim gibi konularda yeterli kaynağın olmaması, eğitim olanaklarının daha gelişmiş olduğu yerlere gitme ve görüş açısını geliştirme, kültürel anlamda değer yargılarını yükseltme isteği, doğu ve civar bölgelerde siyasi nedenli anarşik olaylar sayılabilir (s. 62).

Yaşam şartlarını iyileştirmek isteyen kişiler içinde Türkiye’den göç etmek için itici nedenler vardır. Bunlar; gelişmişlik düzeyinin istenen seviyede yüksek olmaması, nüfusun giderek artması ve bunun tersine bir oranla istihdamın yetersiz olması, işgücüne yönelik yeterli istihdam olanaklarının olmaması ve vasıflı kişilerin istedikleri düzeyde iş imkanına sahip olmaması, insanlara verilen hak ve özgürlükler çerçevesinde yaşanan olumsuzluklar yurtdışına olan göçlerin sebepleridir (Kara ve Öykü, 2015, s. 146). Olumsuzluk ve negatif etkiler arttığı müddetçe insanların gitmek için sebepleri artacak ve daha iyi koşullar için göç hareketinin içerisinde varolacaklardır.

Türkiye’nin göç alan bir ülke olmasının sebepleri ise ekonomik, sosyal, siyasal anlamda değer katarak kendini geliştirmesi, birçok ülkeye, göç yerlerine yakın olması ve transit ülke konumunda olması, geliştikçe insan hakları konusunda daha demokratik kararlar alması, coğrafi açıdan ve mevsimsel olarak göçe uygun nitelikte bir ülke olması, AB müzakerelerinin göstermiş olduğu etki, son yıllarda uyguladığı açık kapı politikası, iç savaş yaşanan ülkeye sınır komşusu olması ve sınırdan bazı izinsiz geçişlerin de yaşanabilmesi şeklinde sıralanabilir (Kara ve Öykü, 2015, s. 146).

II. SURİYE MÜLTECİLERİ VE STK İLİŞKİSİ

2.1. SURİYE MÜLTECİLERİ

Genelde mülteci kavramına değindikten sonra özelde Suriye mültecileri hakkında bilgi verilecek olup Türkiye’de ve Türkiye’nin dışındaki ülkelerde nasıl ve neden konumlandıkları, yaşam biçimleri, yaşamak için tercih ettikleri bölgeler, yaşayan kişi sayısı, yaşadıkları kampların yerleri incelenip durum değerlendirmesi yapılacak ve tartışılacaktır. Bununla birlikte Türkiye’de bulunan Suriyelilerin ülkemizde bulunan kurumlar tarafından ne ölçüde tanındığı ve tanıma kriterlerinde bahsedilecektir. Kurumlar arasında olan durumun dışında Suriyelilerin kendi arasında oluşan güven ya da güvensizlik durumlarının nedenleri irdelenecektir.

Suriye Krizinin başlamasına neden olan “Arap Baharı” olarak nitelendirilen toplumsal ayaklanmalar Ortadoğu ülkelerini içine alarak Mısır, Tunus, Libya, Cezayir, Yemen, Bahreyn ve Suriye’yi de etkisine alarak hızla devam etti ve hala etkileri sürüyor. Siyasi çıkar çatışmaları, iktidar savaşları, politik ayrılıklar ve dengelerin değişmesi nedeniyle birçok insanı hayatını kaybediyor, canından oluyor, yaşadığı ülkeyi terk etmek zorunda kalıyordu. Buna rağmen hala bir çözüm üretilmemekle birlikte bir çözümün olabileceğine dair umut azalıyordu. Şiddet, çatışma, savaş, kaos ortamı her geçen gün artarak olağan bir hale geldiği için ülkede yaşayan vatandaşlar zorunlu göçe maruz kalmaktaydı. İktidar hırsına kapılan egemen olanlar ise toplumun kanayan yarasını çare olmaktansa bu duruma yalnızca seyirci kalarak geleceğe yönelik çıkarlarını kollamakla yetiniyorlardı (Yıldız, 2013, s. 143).

Suriye’de uzun zamandır devam eden olayların nedeni yoksulluk, maddi dengesizlikler ve adaletsizlikler, işsizlik, istihdam oranının her geçen gün azalması, uzun süredir varlığını koruyan baskıcı rejim politikaları, ülke yönetimindeki kişilerin yolsuzluk yapması ayaklanmaların oluşmasına zemin hazırlamıştır (Taşkiran, 2012, s. 69).

İlk etapta 17 Aralık 2010 tarihinde belediye binasının önünde kendisini yakan Tunuslu Muhammed Buazizi’nin etkili olduğu olayla birlikte onun öfkesiyle kendi öfkesini birleştiren gençlerin isyanıyla Arap Baharı denen süreç başlamış oldu. Git gide taraftar sayısı artan isyan dalga dalga yayılım gösterdi. Kendi iç meseleleri gibi görünen olaylar

kızışmaya başlayarak uluslararası medyada da yakından takip edilmeye başlandı. En sonunda bu ayaklanmalar büyüyerek çatışma halini aldığında Esad rejiminin yaptırımları ver sert tutumuyla insani bir krize evirildi (Güçer, Karaca, ve Dinçer, 2013, s. 11).

15 Mart 2011 tarihinde gerçekteşen Arap Baharı ile birlikte Nisan ayından itibaren Suriye Krizi kendisini göstermeye başlamış, yaşanan çatışmalar neticesinde ülke kaçınlmaz bir biçimde iç savaşa doğru sürüklenmiştir. Bu durumdan en çok zararı gören vatandaşlar risk altında hissettikleri için artık yaşanmaz durumda olan ülkelerini terk ederek güvenlik arayışı içerisinde temel ihtiyaçları karşılama arzusuyla kitlesel göç etmek zorunda bırakılmıştır (Tunç, 2015, s. 35). Yaşam kaygısı, can güvenliğine sahip olamama, şiddete maruz kalma gibi nedenlerle uzun yıllardır benzeri görülmemiş bir insani kriz yaşamışlardır.

Arap Baharı hareketinin başlamasına neden olan toplumsal hareketlerde muhalif gruplar Beşar Esad'ın ve Baas Partisi'nin yönetimi bırakmasını istemişlerdir. Bu istekler karşısında ilk başta halka vaatlerde bulunan Esad, ayaklanmalar artıp isyanlar baş gösterince tepkisini sertleştirmiş, orduyu görevlendirerek katliamların yaratılmasına neden olmuştur. Hala etkisini sürdürmekte olan iç savaş aynı şiddetten ve kaos ortamından beslenmektedir. Esad rejimi arkasında onu destekleyen Rusya, Çin ve İran ile birlikte varlığını devam ettirmektedir. İç savaşın ilk zamanlarında Özgür Suriye Ordusu olarak kendilerine isim veren muhalifler olaylar devam ettikçe gücünü kaybetmiştir. Bunun yerine başka gruplar oluşmaya başlamış Suriye'nin farklı bölgelerinde DEAş, Demokratik Birlik Partisi (PYD), El Nusra Cephesi gibi gruplar varlığını genişletmiştir. Sonuç olarak ülkede yaşayan milyonlarca vatandaş yurdunu ve evini terk ederek başka ülkelere gitmek mecburiyetinde kalmıştır. Zamanla artarak devam eden çatışmalar 2015 yılının ikinci yarısında daha da şiddetlenmiştir. Amerika Birleşik Devletleri bazı bölgelerde operasyonlar düzenleyip yaparken, daha önce aktif olarak savaşa müdahale etmeyen Rusya da askeri operasyonlar düzenlemeye girişmiştir. Suriye de özellikle Halep ve Humus bölgelerinde artan askeri hareketlerle Esad rejimi bölgeyi yaşanmaz hale getirecek çatışmalara sebebiyet vermiş ve yine çok sayıda Suriyeli bu bölgeleri de terk etmek zorunda kalmıştır (Demir ve Soyupek, 2015, s. 13).

Türkiye ise bu olaylar karşısında 2011 Nisan ayından beri 'açık kapı politikası' izlediğini belirterek Suriye'den gelen mültecileri barındırmayı kabul etmiş ve yıllara yayılan durum doğrutusunda Suriyeliler 'misafir' olmaktan ziyade hukuku konumları gereğince 'geçici koruma statüsü'nde kabul edilmiştir.

Yıllara yayılan bu durumda Esad rejimi etkisini arttırmış ama ABD, BM ve AB ülkeleri pasif kaldığı için önümüzdeki yıllarda kısa bir zaman içinde bir çözüme ulaşılması kolay görünmemektedir. Bununla birlikte Türkiye'nin takınmış olduğu tavır Suriye'deki sorunları bir iç meseleymiş gibi kabul edip ona göre davranıyor olması, bu durumun insani yardımın bir gereği olarak yapılması gerektiğini ve en uzun sınır komşusu olduğumuzdan dolayı görev bilerek muhaliflerin yanında gözükmesi sorunları daha da karmaşık bir hale getirmiştir (Canyurt, 2015, s. 128).

Söz konusu iç savaş durumu ortaya çıkmadan önce 1923'den beri hiç olmadığı kadar son yıllarda iyi olan Suriye-Türkiye arasındaki ilişkiler, dostluk bağları, artan ticari ilişkiler, vizelerin kaldırılması hatta ortak banka kurulma kararların alınmasının düşünülmesi ve gelişen ilişkilerin yerini bugün yerini her geçen gün artan ve ne zaman olacağı belirsiz bir savaş beklentisinin olduğu bir ortama bırakmıştır (Phillips, 2012, s. 137).

2.1.1. Türkiye Dışında Suriyeli Mülteciler

Suriye iç savaşının sonuçları milyonlarca kişinin yaşadığı ülkeyi terk etmesine ve en ağır sonuçlara maruz kalmalarına neden oldu. Uluslararası Mülteci Hakları Derneği'nin belirttiği üzere savaşın başladığı günden bugüne kadar 13 milyon kişi evini yurdunu terk etmek zorunda kaldı. Suriyeli vatandaşların kimisi ülke içine, kimisi komşu ülkelere bazıları da Avrupa'ya ve Kuzey Amerika'ya göç etti. 2017 yılının sonlarında ulaşılan rakamlara göre en fazla Ortadoğu ülkelerine sonrasında 1 milyon kişinin de Avrupa'ya mülteci olarak gittiği açıklandı. Suriyelilerin 6 milyon kadarı yani yarısı civarı da kendi ülkeleri içerisinde yer değiştirmiştir (Derneği U. M., 2018). Ulaşılan bu rakamlar dünyada gerçekleşen sayılı büyük göç hareketlerinden biri olduğunu göstermektedir.

Yaşanan bu krizin yankıları bölgesel ve küresel anlamda fazlasıyla hissedilmeye başlamış, ekonomik, politik, toplumsal ve güvenlik açısından da endişeleri ortaya çıkarmıştır. Bölgesel anlamda başlayan iç savaş uluslararası toplumu ve medyayı ilk aşamalarda sadece izleyici olarak görmüş olsa da ilerleyen süreçte krize sadece seyirci kalınması daha karışık bir ortamın oluşmasına zemin hazırlamıştır. Uluslararası toplumu harekete geçiren en önemli neden de krizin boyutlarının ülkenin dışına yansması olmuştur. Bu aşamada da toplum çözümden ziyade krizin uluslararası topluma olan yansımalarının etkilerini sınırlandırma politikalarını takip etmiştir. Daha genel anlamıyla bu yaptırımı

düşünme sebepleri krizin etkisinin herhangi bir şekilde üzerine sıçramamasını istemele-ridir (Pirinççi, 2018).

Suriye de yaşanan durumlar neticesinde gözler AB'nin izleyeceği politikaya dönmüştür. Çünkü bölgesel ve ulusal olmanın ötesine geçerek küresel bir mesele haline gelen Suriye Krizi uluslararası gündemin temeline oturmuştur.

İnsani yardıma ihtiyaç duyan Suriyeli mülteciler bu konuda en etkin olan aktörlerden birinden yani AB'den yardım ve desteğe ihtiyaç duymaktadır (Öner, 2015, s. 137). Uzun süre varlığı görünmezden gelinen göç dalgasının son durumunda AB ülkeleri ve etkilenen diğer ülkelerde başta Almanya olmak üzere müzakere adımını atmış ve diğer AB ülkelerinde öncülük etmiştir. Sonuç olarak net bir politika üzerine anlaşılamayan ülkeler ve AB, mülteciler ve ülkelerle ilgili kalıcı bir çözüm bulamadığı için kriz derinleşmektedir (Hopyar, 2016, s. 59).

AB, 2011 yılından beri Suriyeli vatandaşlara karşı Şam yönetimin tutumunu eleştirmiş, yapılan baskılardan ve otoriter davranışlardan dolayı hoşnut olmadığını belirtmiştir. Hukuka sığınmayan ve insan haklarını ihlal eden davranış şekillerinden ötürü bu yapılanları sert bir şekilde karşılamıştır. Birliğe üye olan ülkeler de aynı tavrı takınarak Beşşar Esad'ı ve ona destek veren ülkeleri yani Rusya ve Çin'i eleştirmiştir (Erdoğan M. M., 2012). Ama ne var ki AB sonuç odaklı çalışmalarda çekimser kalmış Esad yönetimi ortadan kaldırmaya yönelik aktif bir çabada bulunmamıştır.

Diğer AB ülkelerinden farklı olarak birlikteki güçlü ülkelerden biri olan Almanya bu süreçte açık kapı politikası uygulayıcısı olarak Türkiye'nin müttefiklerinden olmuştur. Fransa açısından ise yabancı düşmanlığı dikkat çekerken üzerinde çok konuşulan konulardan biri tanımadığı halde Calais kampına sahip olması ve orada yaşananlar ile ilgili birçok konunun gündeme gelmesine sebebiyet vermiştir. İngiltere de fazla mülteci kabul etmemesi nedeniyle ve ekonomik çıkarlarını koruma gereksinimiyle birlikten çıkma düşüncesiyle isminden sıklıkla söz ettirmektedir. Macaristan'da da durum pek farklı olmamakla birlikte İslam düşmanlığını net bir şekilde belirterek önlem olarak sınırlarına dikenli tel ördüğü için çok konuşulmaktadır (Hopyar, 2016, s. 63).

Son tahlilde Avrupa bir milyon mülteciye kapılarını açmıştır. "Almanya'da 530 bin Suriyeli olduğu bildiriliyor. İsveç'te 110 bin, Avusturya'da ise 50 bin mülteci var. Kuzey Amerika'da ise 100 bin Suriyeli mülteci bulunuyor. Kanada'ya 52 bin, ABD'ye ise 21 bin Suriyeli yerleşmiş ve 8 bini geçici koruma statüsünde bulunuyor." 2015 ile

2016 yıllarında Avrupa ülkelerinde sığınmak için başvuran mültecilerin sonuçları ya açıklanmayı bekliyor ya da kabul edilmiştir (Derneği U. M., 2018).

Suriye'ye yönelik yapılan yardımlarda ve mülteci olarak onları kabul eden ülkeler arasında komşu olan ülkelerin daha fazla olduğu görülmektedir. Buradan yola çıkarak bazı farklılıkların olması olağan karşılanmalıdır. Ekonomik, politik ve toplumsal anlamda olmak üzere diğer konularda da komşu olan veya olmayan ülkeler arasında bazı farklılıklar göze çarpmaktadır.

Suriye'ye komşu olan ülkeler Türkiye, Lübnan, Ürdün ve Irak'ın da kendi içlerinde birtakım farklılıkları ve bu farklılıkların neticesinde uyguladıkları politikalarda da değişimler görülmektedir. Örnek verecek olursak Türkiye, Ürdün ve 2014 yılına kadar Lübnan'ın da açık kapı politikası uyguladığı bir gerçektir ama sonuç itibariyle Suriyelilerin bu ülkelere göç ettikten sonra gördükleri muamele ve yaşam alanları farklıdır (Pirinççi, 2018, s. 41).

Uluslararası Mülteci Hakları Derneği'nin verilerine göre komşu ülkelerde yaşayan Suriyeli sayısı 5 milyon civarındadır. "Mart 2018 verilerine göre Türkiye'de 3 milyon 400 bin, Lübnan'da 1 milyon, Ürdün'de 660 bin, Irak'ta 250 bin Suriyeli var. Komşu ülkelere giden Suriyeli mülteciler evinden olan nüfusun yüzde 41'ini oluşturuyor. 150 binden çok Suriyeli mültecinin de Kuzey Afrika ülkelerine gittiği bildiriliyor (Derneği U. M., 2018).

AFAD 2018 verilerine göre, "2018 yılının Nisan ayı itibariye Türkiye'deki Suriyelilerin yüzde 6.3'ü kamplarda yaşamaktadır. BMMYK'nın Ürdün verilerine göreyse Ürdün'deki Suriyelilerin yaklaşık yüzde 20'si kamplarda yaşamaktayken Irak'taki Suriyelilerin yüzde 37'si kamplarda yaşamaktadır (AFAD, BMMYK, 2018).

Suriye'de olan olaylar ve gelişen süreç neticesinde bu durumdan en çok etkilenen ülkelerden biri Lübnan olarak görülmektedir. Lübnan genel anlamda Suriye krizini hem iç siyasette hem de uluslararası anlamda yakından takip etmiştir. Avrupa ülkelerinin çoğu mültecilere yönelik otoriter bir tutumda bulunduğu için krize çözüm bulmak gittikçe zorlaşmış ve AB sınırlarına yaklaştırılmayan mülteciler çareyi Türkiye, Lübnan ve Ürdün gibi ülkelerde aramışlardır. Lübnan yapılan göçler sonrasında kendi nüfusunun dörtte biri kadar büyük bir ölçüde mülteci akınına uğramış, sosyal, siyasi, ekonomik ve benzeri birçok yönden sorunların yaşanmasına neden olmuştur. Bu doğrultuda Lübnan ve Suriye'nin tarihi ilişkileri yıllar boyunca göz önüne alındığında parçalı etnik- yapısı ve bu yapının

siyaset anlamında olan olumsuz yansımaları Suriye iç savaşından en çok Lübnan'ın etkileneşine neden olmuştur (Özdemirci, 2016, s. 76).

Lübnan'da bu büyüklükte bir mültenin varolması sorunların çözülmekten ziyade daha da büyümesine ve toplumdaki ikiliklere neden olmuştur. Toplumsal gerginliğin artması ve etki boyutunun genişlemesi meselenin hızla çözümlmesi gereken problemlerin başında geliyor olduğunu gösteren yadsınamaz bir gerçektir.

Daha önce Filistin de gerçekleşen olayda bu mülteci akınının bir benzerini tecrübe eden Lübnan, Suriyeli mülteciler için resmi olarak bir kampa izin vermemesinden dolayı ülkenin içinde kontrollü olmayan bir biçimde yayılım göstermelerine neden olmuştur ve sonuçların tehlikeli olabileceği ortadadır. Bu olumsuz sonuçlar ucuz işgücü, kayıtsız çalıştırılan mülteciler, silahlı eylemler ve artan problemlerdir. Sonuçları elimine etmek için ülkedeki yetkililer Türkiye'de yapılan çalışmaları gözlemlemiş ve sınır bölgesinde kamp kurma çalışmaları yapacağını söylemiştir (HaberTürk, 2014).

Suriye krizinin insani niteliğini ve önemini görerek bu doğrultuda politikalar güden Türkiye geliştirdiği politikaların genel durumunu gözlemleyerek profesyonel bir şekilde uygulamaya çalışmaktadır. Türkiye'nin dışında aynı titizliği göstererek profesyonel bir yaklaşım gösteren bir diğler ülke de Ürdün'dür. Suriye'ye komşu olan diğler ülkeler Lübnan ve Irak da zaman zaman bu krizin insani boyutunu göz önüne alarak muhatap olurken bir başka zamanda farklı bir politika ışığında krizi görmezden gelerek son ana kadar öteliyor gibi görünmektedir. Zaten komşu ülkeler arasında en az göç alan ülke konumunda olan Irak'tır. (Pirinççi, 2018, s. 44).

Pirinççi'ye, (2018) göre, Suriye'de Esad rejimi ve muhalifler arasında devam eden çatışmalar krizi büyüterek radikal grupların dışında Rusya ve İran'da da doğrudan ya da dolaylı bir şekilde içine almış, bu ülkelerde dahil olduktan sonra durum daha fazla karmaşıkmıştır (s. 42).

İran konumu ve stratejik ilişkileri nedeniyle Suriye'de yapılan isyan karşısında ilk etapta Esad rejimine her koşulda destek vererek yanında olmuştur. Bu desteğin ilk ve en belirgin nedeni İran'ın yapılan gösterileri yabancı güçlerin Suriye-İran aleyhinde yapılan bir oyun ve komplo teorisi olarak görmesiydi. Aksi takdirde Suriye'deki rejimin yıkılmasıyla birlikte İran en önemli gördüğü müttefikini kaybedecek ve uyguladığı politikalarda, savunma stratejisi ayağında ciddi bağlantılardan kopmak zorunda kalacaktı. Bu kaygıyla İran diğler Arap devrimlerinin etkisi olan ülkelerden farklı bir şekilde konuya

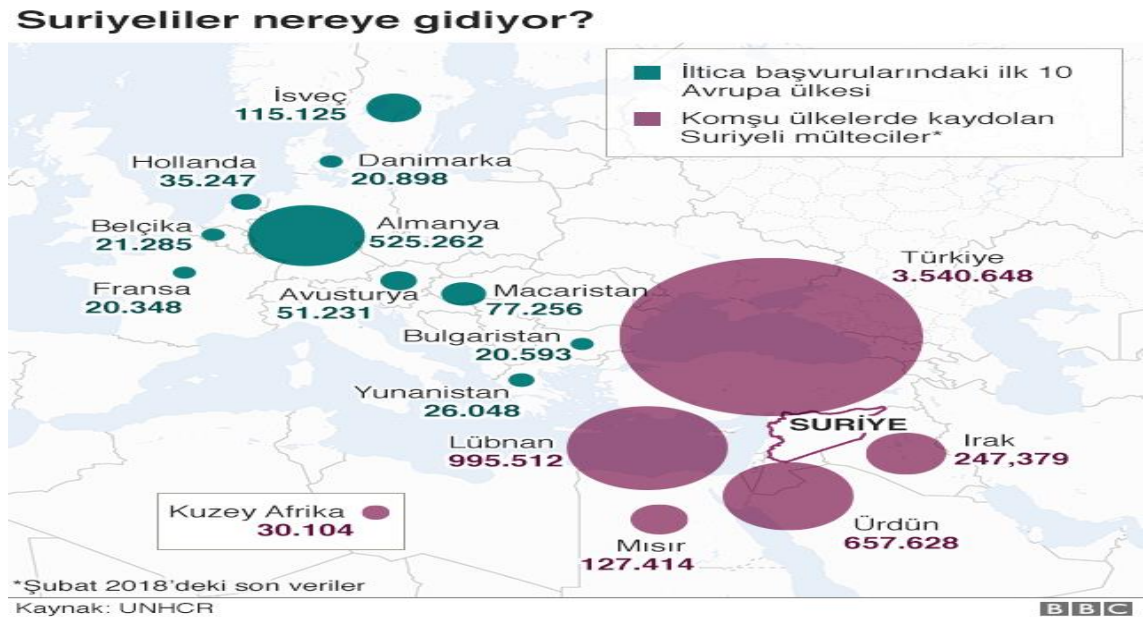
uzak kalarak bütün çabasını olağan durumun devam etmesi, Suriye rejiminin kendisini korumasına adanmıştır (Sinkaya, 2011, s. 39).

Rusya ise Suriye krizinde önemli bir güç olarak ülkenin geleceğinin şekillenmesi konusunda mutlak bir etkiye sahip olmuştur. Bu etkiyi kullanarak çözülemez bir sorun haline gelen Suriye meselesinde küresel anlamda siyasi bir koz elde etmiştir (Dilek, 2017, s. 67).

Rusya'nın bu kadar etkili olmasını sağlayan sebeplerin başında ABD'nin Suriye ile ilgili konularda çekimser kalması ve dengesiz bir politika izlemesinden kaynaklı olarak ortaya çıkan boşluğu jeopolitik anlamda Rusyanın gidermesidir. Aynı zamanda Rusya Suriye üzerinde hava hareketına başlayarak olaya müdahil olmayı seçmiştir. Bu kararları neticesinde açık açık Esad rejiminin yanında olarak onların ayakta kalmasına yardımcı olmuş ve terör örgütleri olan diğer güçler PYD/YPG ile görüşmelerine devam etmiştir (Merkezi, 2017).

Son durumda Suriyelilerin göçe mecbur bırakılmalarında temelde tek bir neden olmakla birlikte sonuçta farklı seçim kriterlerine göre ülkelere göç ettikleri anlaşılmaktadır. Tüm etkiler göz önüne alınarak ekonomik, sosyal, politik, toplumsal eğilimler ışığında ülkelere dağılım göstermişlerdir.

BBC haberlerine göre Şubat 2018 itibariyle ülkelere göre dağılımları aşağıdaki şekilde detaylı olarak gösterilmektedir (NEWS, 2018):

Şekil 1. Suriyelilerin Ülkelere Göre Dağılımı

Kaynak: News, BBC, Grafiklerle: Suriye'de 8.Yılına Giren Savaş, 2018, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-43414137>

Bu şekilde de görüldüğü üzere Suriyelilerin aynı yıl içerisindeki artışını rakamlarla karşılaştırıp ne kadar fazla olduğunu ve ülkelerin yansıttığı politikaların Suriyelilerin göç oranını etkilediğini net bir şekilde görmek mümkün oluyor.

2.1.2. Türkiye’deki Suriyeli Mülteciler

Suriye’de yaşanan kriz ortamının her geçen gün kötüye gitmesi çatışma ve şiddet olaylarının artış göstermesi, halkın maruz kaldığı ölüm kalım savaşı ve canlarını koruma mücadelesi başka ülkelere zorunlu göç etmelerine neden olmuştur.

Bu şartlar altında Ekim 2011’de Türkiye hükümeti Suriyeli mültecilere yönelik ‘açık kapı politikası’ izleyeceğini belirtmiştir. Türkiye sınır kapılarını komşularına açarak serbest bir şekilde giriş yapmalarına izin vermiş sınır dışı edilmeyeceklerine dair garanti vererek geçici koruma kapsamında insani ihtiyaçlarını gidermeye yönelik yardım sunmayı kabul etmiştir (İçduygu, 2015).

İlerleyen zamanlarda görüleceği üzere Suriye ile derin ve güçlü bağları olan aynı zamanda komşu olan Türkiye, diğer komşu ülkeler arasında Suriye’ye en fazla kapılarını açan ve onları kabul eden ülke olmuştur.

Türkiye bulunduğu konumu nedeniyle bir köprü gibi görülmekte, batılı devletler ve çatışmaların yaşandığı Suriye gibi devletler arasında göç hareketliliğinin merkezinde kalan bir güzergahtadır. Günümüzde sadece transit ülke olarak değil bir hedef ülke haline gelen Türkiye ekonomik gücünü de bu yollar üzerinde olmasından dolayı geliştirmektedir. Suriye ile olan köklü ilişkisinden dolayı ülkemiz Suriyelilere temel insani hak ve özgürlüklerini vererek beslenme, barınma, eğitim ve sağlık gibi tüm ihtiyaçlarını karşılamaya gayret etmiştir (Nurdoğan, Dur, ve Öztürk, 2016, s. 218).

Türkiye’nin sadece transit bir ülke değil hedef ülke olmasının bir diğer önemli sebebi şiddetin kol gezdiği ve çatışmaların yaşandığı ülkelere olan yakın mesafesi ve BMMYK bürosunun olması nedeniyle bilgiye ulaşım imkanına sahip olması, Türkiye’ye giriş imkanının bu anlamda sözü geçen diğer ülkelere göre nispeten kolay olması ve istihdam anlamında kaçak işçi olarak çalışma şanslarının bulunmasıdır (Akpınar, 2010, s. 5).

Türkiye jeopolitik konumu itibarıyla bulunduğu coğrafyada birçok sorunun göbeğinde yer almaktadır. Bu bağlamda Suriye’de yaşanan karışıklıklar en başta Türkiye’yi etkileyerek en büyük göç hareketlerinden birinde merkez haline gelmesine neden olmuştur. Ayrıca Suriye’ye yakın oluşu ve komşu ülke oluşu nedeniyle bir mülteci akınına

uğramıştır. Bu mülteci akını Türkiye’yi her geçen gün farklı sorunlarla baş etmek zorunda bıraksa da destek elini hiçbir zaman çekmemiştir. Ülkemiz belli başlı ekonomik, siyasi, hukuki ve toplumsal etkilerle karşılaşılrsa da sayısı milyonlara ulaşan can güvenliği tehlikede olan Suriyelilere yardım etmeye devam etmiştir. Bu anlamda kamplarda her türlü ihtiyaçları karşılanmaya çalışılan Suriyelilerin kamp dışında en çok sınır illerine Şırnak, Mardin, Şanlıurfa, Gaziantep, Kilis ve Hatay’a yerleşmişler ve orada yaşayan nüfus bu durumdan fazlasıyla etkilenmiştir (Öztürk ve Çoltu, 2018, s. 188).

AFAD Kasım 2018 verilerine göre Türkiye’deki toplam mülteci sayısı 3 milyon 577 bin 792 kişidir. Aralık 2018 tarihinde bu sayı 3 milyon 611 bin 834’e çıkmıştır. Geçici barınma merkezlerinde kalan Suriyelilerin sayısı 174 bin 256’dır. Geçici barınma merkezlerinde konteynerkent ve çadırkentlerde yaşamaktadırlar. İllere göre dağılımına bakıldığında Hatay, Gaziantep, Şanlıurfa, Kilis, Mardin, Kahramanmaraş, Osmaniye, Adıyaman, Adana ve Malatya’nın farklı bölgelerinde bulunmaktadır (AFAD, 2018).

Ülke geneline bakacak olursak Suriyelilerin en çok dağılım gösterdiği illerin başında İstanbul gelmektedir. Aşağıdaki şekilde Mayıs 2018 verilerine göre Suriyelilerin en fazla bulunduğu 10 il gösterilmektedir (Basın, 2018):

Şekil 2. Suriyelilerin En Fazla Bulunduğu 10 İle Göre Dağılımı

Kaynak: Sanal Basın, Suriyeliler En Çok Hangi İllerde?, 2018, <http://www.sanalbasin.com/suriyeliler-en-cok-hangi-illerde-25337012/>

Zamanla Suriye’den gelenlerin sayısı artmakla birlikte bazıları kendi arzusuyla ülkelerine geri dönmüş bazıları da pasaportları olduğu için başka ülkelere gitmişlerdir. Türkiye’de sığınmacıların durumundan sorumlu olarak belirlenen kuruluş ise

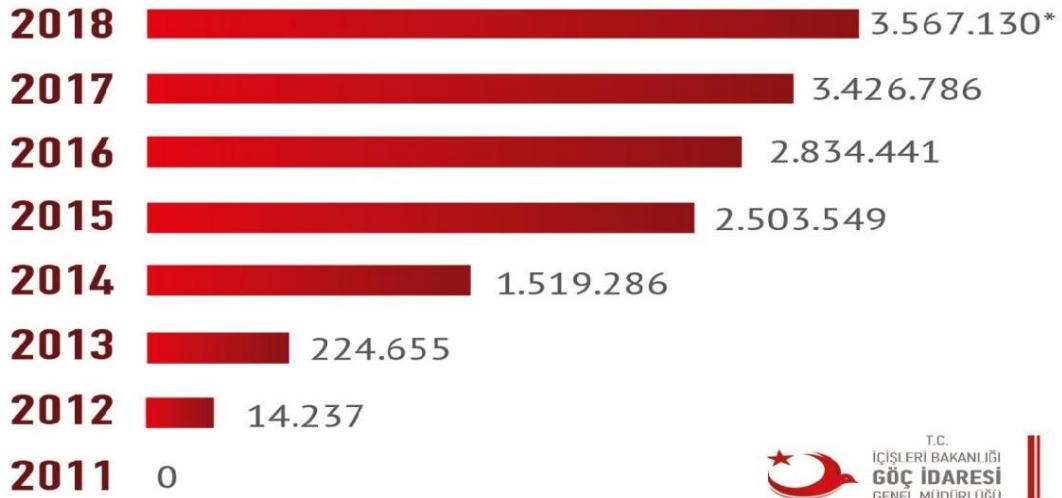
Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) yapılmıştır (Dizman, 2012, s. 1).

Genel anlamda evrensel olarak bakıldığında mülteci profiline yapılan tanım ve verilen haklardan yola çıkarak Türkiye’de geçici koruma statüsü diye adlandırılan Suriyelilere verilen haklar ve yapılan tanım aynıdır (Nurdoğan, Dur, ve Öztürk, 2016, s. 218).

Toplu göç hareketiyle karşılaşıldığında çok fazla kişinin sınırı geçmesiyle bireysel koruma prosedürleri yetersiz kalmakta ve bu insanların güvenliklerini sağlanarak geri göndermeme garantisinin verilmesi, temel insan haklarını bağlamında yeterlilik sağlanmasına geçici koruma denilmektedir (Arap ve Çerçi, 2014, s. 126).

Geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin Türkiye’ye gelişinin yıllara göre dağılımı Mart 2018 verilerine göre aşağıdaki grafikte görülmektedir (Elibol, 2018).

YILLARA GÖRE GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDAKİ SURİYELİLER

*29.03.2018 tarihi itibarıyla

T.C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
GÖÇ İDARESİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
Göç İdaresi Genel Müdürlüğü verisidir

Şekil 3. Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2018

Temel ihtiyaçlar olan barınma ve beslenmeye artı olarak Yönetmelik kapsamında bu statüye sahip olan Suriyelilere sağlık, eğitim, tercümanlık hizmetleri, iş piyasasına erişim, diğer hizmetler ile birlikte mutlaka sosyal yardım hizmeti de verilmektedir. Geçici koruma statüsüne sahip olan Suriyeliler kamp yerlerinde belirlenen barınma merkezlerinde bu hizmetleri alabildikleri gibi verilen izinler ve ilgili kurumlarca onaylanması halinde yaşadıkları il veya ilçelerde de alabilirler (Kap, 2014, s. 32).

Türkiye'ye gelen Suriyeli vatandaşlar ilk etapta sadece sınıra yakın illerde ve orada hazırlanan kamplarda kalmışlar ancak savaşın devam etmesi nedeniyle kamplarda doluluk baş göstermiş ve yeterli yer olmadığı için kampların dışına çıkarak farklı illerde ya da ilçelerde hısımlarının yanında veya kiraladıkları konutlarda yaşamaya başlamışlardır. Bütün bunlar göz önüne alındığında savaşın yakın bir zamanda bitmesi zor görünmektedir. Aynı zamanda her geçen gün artan Suriyeli sayısı ülkede kalma davranışının arttığını ve böyle bir eğilim içerisinde olmanın tecrübeler yoluyla normal karşılandığı sonucuna ulaşılmaktadır. Geline nokta Suriye'de iç savaş bitse bile Türkiye'ye gelen çoğu mültecinin yerleşim yerleri eski haline kavuşmasına rağmen buradan geri dönmeyecekleri düşüncesi tahminler arasındadır. BM'nin yapmış olduğu istatistikler ve başka ülkelerde yaşanan benzer durumlarda olağan davranışlar arasında mültecilerin üçte biri oranında geri dönüş yapmadıkları ihtimali apaçık ortadadır (Tunç, 2015, s. 36).

Suriyeliler için oluşturulan kamplar oldukça elverişli bir ortam sunmakla birlikte orada ikamet edenler için refah ve başta sosyal olmak üzere her türlü imkânın verilmeye çalışıldığı yerlerdir. Kamp dışında yaşayanlar için ise sorunların oluşmaya başladığı yerler olarak görülebilir. Çünkü kamp dışında yaşayanlar sosyal uyum anlamında zorluk çekmekte ve adaptasyon sorunu yaşamaktadırlar. En başta bir sığınma hareketi gibi görünen ancak her geçen gün uzunluğu artan ve geçicilikten çıkan göç dalgası kalıcı bir durum halini almaktadır. Bunun sonucunda hem ülkede yaşayan vatandaşlar açısından hem de Suriyeliler açısından psikolojik tepkiler alınmakta ve sürecin yönetilmesi zorlaşmaktadır (Oytun ve Gündoğar, 2015, s. 10).

Suriyeli mültecilere sınır kapılarını açarak barınma konusunda yardım eli uzatıp destekleyen Türkiye hükümeti bazı sorunlarla karşılaşmakta mevzuat yetersizliği, şeffaflığın yeterli olmaması, sınır geçişlerinde yaşanan problemler ve bunun gibi nedenlerden dolayı iç ve dış medyadan, halktan ve mültecilerden gelen şikayetlere maruz kalmaktadır. Bunlar göz önüne alındığında bu mesele farklı durumları beraberinde getiren çok yönlü bir şekil almıştır. Türkiye eleştiri ve şikayetlerin yanı sıra çabalarından dolayı zaman zamanda övgü toplamıştır. Ancak yerli ve yabancı basın, bazı stk'lar olmak üzere birçok farklı kurumlar muhatap olmak durumunda kalmıştır (Canyurt, 2015, s. 134).

Türkiye'ye gelen Suriyelilerin sayılarının milyonlara ulaşması bazı sosyal, siyasi ve en önemlisi uzun vadede ciddi ekonomik sorunlara yol açacak gibi görünmektedir. Bu nedenle Türkiye'nin politika değişikliğine gitmesi gerekliliği bir çözüm olarak karşımıza

çıkmaktadır. Suriyelilerin her bakımdan değerlendirilip uzun vadede akılcı planlar yapıp ekonomik dengelerin düzeltilmesi gerekmektedir (Uzun, 2015, s. 109).

Mültecilerin ülkemize gelişi birtakım sorunları da beraberinde getirmiştir. Çünkü ister istemez barış ve güven ortamı zedelendiği için mülteci konumuna düşmüş kişiler gittikleri yerlerde asayiş problemlerine neden olmuşlardır. Ülkemize geldikten sonra başka ülkelere gitmek istemeleri ve ekonomik anlamda daha gelişmiş ülkeleri tercih etmeleri uluslararası güvenlik olaylarına sebebiyet vermiştir. Buradan hareketler ortak bir karar verilerek, işbirliği ve koordinasyon içerisinde ulusal ve uluslararası anlamda konuya dahil olan ülkelerle ortak politikalar belirlenmeli ve mülteci yükü paylaşılmalıdır. Her ülke kendi üzerine düşeni yaptığı sürece göç alan veya göç veren konumunda payına düşen sorumlulukları yerine getirerek ortak bir paydada buluşacaktır. Bu sorumluluklar içerisinde önem teşkil eden konulardan bazıları; kişilerin kayıt altına alınması, psikolojik ve sosyal yardım, dil konusunda eğitim, barınma merkezlerinin inşası, hijyen malzeme temini, çocukların eğitim hakkının sağlanması ve genel insani hakların yerine getirilmesidir (Sandal, Hançerkıran, ve Tıraş, 2016, s. 480).

Türkiye'nin sınırında bulunan barınma merkezleri denetime açık olarak kontrolleri yapılmalı ve sınır şehirlerinde güvenlik önlemleri alınmalıdır. Burada yaşayan mülteciler için sosyal aktiviteler düzenlenmeli, sosyalleşmelerine imkan tanıyıp psikolojik uyum sağlamalarına yardımcı olunmalıdır. Sınırdaki yaşayan mültecilerin adaptasyon sorunu ile ilgili çözümler üreterek o şehirde yaşayan yerli halk için bir tehdit unsuru oluşturmaları engellenmelidir.

Ortak bir paydada buluşmanın temeli her ülkenin uyguladığı politikayı gözden geçirmesiyle başlamaktadır. Özellikle Türkiye bu konuda mülteci kamplarıyla ilgili düzenlemeye giderek yalnızca Türkiye'de değil, ABD ile birlikte hareket ederek, onları da sürece dahil edip mültecilerin durumunu göz önüne alarak en doğru yeri tespit edip - mesela Irak'ta- konumlandırılmasına çalışmalıdır. Mültecilere sınırını kapatan Irak'ın derhal açtırılması sağlanmalıdır. Açılan kamplar da kesinlikle uluslararası kurallara ve ülkemizde iç hukukuna uygun kriterlere göre açılarak, BM kontrollerinde olmalıdır (Taşkiran, 2012, s. 77). Ancak bu şekilde gerçekçi bir bakış açısı yakalanmış olur.

2.1.3. Suriyeliler Arasında Topluma Karşı Oluşan Genel Güvensizlikler

Suriyeliler genel anlamda ve Türkiye özelinde sosyal ortamlara uyum sağlama ve alışma açısından dışa kapalı olmayı seçerek kendi içlerinde olmayı daha fazla tercih ediyorlar.

Davranışların temelinde Suriyelileri bu güvensizliğe iten bazı sebeplerin olduğu kanısına varıyoruz. İş olanaklarının az olması ve onların yaşayabilecekleri yerleşim yerlerinde sömürüye varan kiraların oluşturduğu maddi ve yasal güvensizlik ortamı, toplum tarafından varılan yargılar, damgalanma, dil problemleri, gelecek korkusu ve benzeri güvensizlikleri sayabiliriz. Suriyelilerin yaşam alanlarının her yönünü etkilemekle kalmıyor yardımlara ve kendilerini emniyette hissetme ihtiyaçlarına ulaşmasını engelliyor. Bu durumun akabinde Suriyeliler dış topluma dönmek yerine kendi halkından olanlar ile iletişim kurarak gerekmedikçe Türklerle iletişim kurmaya çalışmıyor (Mackreath ve Sağnıç, 2017, s. 58). Bu durumun çözümü olarak yalnızca bireysel boyutta değil toplumsal boyutta iletişimi kuvvetlendirecek düzeyde iletişim kurulmasını sağlamaktır.

Türkiye’de komşularıyla daha iyi ilişkiler kurmak isteyen bazı Suriyelilerin belirttiği üzere temel problemin dil sorunu olduğu ortaya çıkmıştır. Bu konuda yardım alması gereken mültecilere sosyal, psikolojik destek verilmesi yerinde bir karar olacaktır. Genel algıda oluşan bir başka durum ise Suriyelilerin büyük şehirler başta olmak üzere diğer şehirlerde de dilenmesi ve bununla birlikte şiddet olaylarına karışmaları onları suç ve ahlaksızlık gibi kelimelere özdeşleştirilmelerine neden olmuştur. Genel anlamda Suriyeliler savaştan ve terör olaylarından kaçtığı için Türkiye’de daha güvende hissederek dini ve kültürel açıdan yakaladıkları benzerliklerden dolayı burada yaşamaya devam etmektedir (Kaya ve Kırac, 2016, s. 24).

Öte yandan bazı illerde Suriyeli mültecilerin sayısı yerli halkın nüfusundan daha fazla olmaya başlamış ve bu durum rahatsızlık verici boyutlara ulaşmıştır. Aynı zamanda mültecilere verilen haklar ve hukuki statüler belli olsa da ulusal ve uluslararası anlamda yapılan düzenlemelere rağmen bazı koşulların net olmaması mülteci kamplarında da oluşan belirsizlikler hali hazırda problem oluşturmaktadır (Güçer, Karaca, ve Dinçer, 2013)

2.1.4. Türkiye’deki Suriyelilerin Kurumlar Arasında Tanıma Durumu

Suriyeliler zorunlu olarak göç ettikleri için gittikleri coğrafyalarda birçok farklı kritere ve kurumların kabul şartlarına göre değişikliklerle karşı karşıya kalmaktadır. Suriyelilerin varlığı ve bulunduğu kurumlarda yaptıkları işlere, okudukları okullara, sağlık anlamında yararlandıkları yerlere göre kurumlarca ‘tanıma’ derecesi farklılık göstermektedir.

Özellikle en çok üzerinde durulup araştırılan tanıma kriterlerinden biri olan ve elle tutulabilir verilere ulaşılabilen yerel kurumların Suriyeli kuruluşları tanıdığı kurumsal

tanımadır. Bunun dışında Suriyelilerin sadece misafir olarak düşölüp yardım yapılması ve ihtiyaçlarının giderilmesi şeklinde değil kalıcı olduğunun kabul edilmesi şeklinde olan bir tanımadan söz edilebilir. Son olarak da yerli halkın kendi yaşıadığı alanlarda Suriyeli insanların yaşıadığını kabul eden toplumsal tanımadan söz edilebilir (Mackreath ve Sağnıç, 2017, s. 59).

Suriye’de yaşanan kriz neticesinde sürecin belli bir zaman süreceği ve biteceği düşünölse de artan Suriyeli sayısı ve geri dönüşlerin oranının az olmasıyla bu düşünce ortadan kalkmıştır. Bu durum karşısında yerel yönetimlerin devreye girerek uyum planları yapmasına gerek duyulmuştur. Fakat şu aşamada yerel yönetimlerin uyumlaştırma konusunda belirli bir plan ve programa sahip olmadıkları görölmektedir. Tek bir tarafın çalışmasıyla değil bütün yetkili kurumların süreci birlikte yöneterek bir çalışma yapması beklenmektedir (Erdoğan & Erdoğan, 2017, s. 1176).

Sosyal, toplumsal ve kültürel anlamda mülteciler arasında uyumu sağlayabilmek için yerel politikaların temelde bütünleşerek ortak bir faaliyet içerisinde olmalarına ihtiyaç vardır.

Yapılan araştırmalar doğrultusunda bireysel, kurumsal ve bölgesel bazda ve çeşitli düzeylerde sosyal tanınmanın gerçekleştirilmediği söylenebilir. Aynı şekilde Suriyeli kuruluşlar ile diğer kurumların ya da STK’ların iletişim kurma arzusu yok denecek kadar azdır. Keza hükümet ve bu kuruluşlar arasındaki ilişkiler çok ağır yönetilerek hantallaşmakla birlikte bürokrasi oldukça had safhadadır (Mackreath ve Sağnıç, 2017, s. 59).

Sosyal yaşam içinde aynı bölgede yaşayan yerel halk ve Suriyeliler arasında birtakım sorunlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Mülteciler kent içi yaşama adapte olarak o bölgelerde ev tutmakta ve bunun sonucunda özellikle sınır bölgelerde kiralarda ciddi artışlar yaşandığı görölmektedir. Ekonomik durumları yetersiz olan bu insanların dilencilik yapması sosyal yaşamda rahatsızlıklara neden olmuştur. Sağlık kuruluşlarından ücretsiz olarak faydalanan ve sayıları her geçen artan Suriyelilerin durumu Türk halkı açısından problemlı bir hale yol açmıştır. Temelde ortaya çıkan sosyal konular arasında yaşam alanları, sağlık kuruluşlarından faydalanma, eğitim olanaklarından yararlanma, çalışma politikası, nüfus dalgalanmaları ve uyum çalışmalarıdır (Akgöl, Kaptı, ve Demir, 2015, s. 10). Bütün bunlar göz önüne alındığında yerel halkın toplumsal tanıma konusunda problemler yaşıadığı ve kabullenmekte zorlandığı aşıkardır.

Konuyla ilgili bazı örnekler göze çarpmaktadır. Gaziantep’de bulunan bir STK derslerinde geri kalıp bir yıl kaybedeceği için hızlandırılmış bir programa tabi tutuldular ancak eğitim bakanlığı tarafından tanınmadı. Aynı şekilde Zeytinburnu’nda bulunan bir klinik belli bir süredir açık fakat hükümet kayıt altına almadığı için hala başvuru sürecinde olarak görünmektedir (Mackreath ve Sağnıç, 2017, s. 59). Farklı kurumların farklı bakış açılarına sahip olduğu ve tanıma kriterlerinin değişkenlik gösterdiği görülmekte ve bazı konularda netlik olmadığı muğlaklıklar olduğu ortadadır.

2.2. SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI

Sivil toplum kuruluşlarının oluşumunu anlamak için öncelikle on sekizinci yüzyılda Batı Avrupa’da ortaya çıkan sivil toplum algısını anlamak ve buradan yola çıkarak birarada yaşamının toplum olarak görülmenin nasıl mümkün olduğunu kavrayabilmek için analitik bir araç hükmünde ortaya çıktığını bilmek gerekmektedir. Bu vasıtaıyla farklı aşamalardan geçerek bu kavram evrilmiş ve şimdiki haline ulaşmıştır (Kalaycıoğlu ve Sarıbay, 2002, s. 448).

Akıncı’ya, (2014) göre, Sivil toplum kuruluşları gelişen toplumlarda ve siyasi sistemlerde olan değişimlerle ulusal ve uluslararası anlamda, siyasi düzen içerisinde demokrasinin var olması dahilinde olmazsa olmaz gibi bir konuma gelmiştir (s. 192).

Sivil toplum kuruluşlarının oluşum aşamasında, temelinden kaynaklanan sivil toplum ve bu kavramı temsil eden anlayış vardır. Sivil toplum kuruluşları 20.yüzyılın özellikle son çeyreğinde bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeyde toplumda baş gösteren gerek siyasal ve ekonomik gerekse sosyal ve teknolojik gelişimlerin neticesinde değişimlerin izlerini gösterecek toplumsal düzenin oluşumunda, kalkınmada önemli bir aktör olarak görülmüştür (Yılmaz, 2018, s. 249).

Sivil toplumun işlevleri arasında devlet iktidarının meşru olarak kabul edilmesi, despotizme karşı güvence, demokrasiye geçişi ve demokratik kararlar almayı sağlayan kolaylaştırıcı bir etken, uygarlığı barbarlıktan ayıran temel bir ölçüt olarak görebiliriz. (Erdoğan M. , 1998, s. 224).

Sivil toplumun işlevlerinin dışında başlıca özellikleri farklılaşma, gönüllülük, teşkilatlanma, özerklik ve baskı mekanizmasıdır. (Tağma, 2001, s. 62).

Sivil toplum kuruluşları ise dilimize İngilizce’den Birleşmiş Milletler ana sözleşmesine göre geçen ve günümüzde global anlamda kabul edilen, en fazla kullanılan tanımlama “Non Governmental Organization” olarak bilinen ve Türkçe’de “hükümet dışı

kuruluşlar” veya “gayri resmi kuruluşlar” olarak adlandırılan esas amacı gelişmiş toplumlarda demokratik seviyede kararlar alabilen hükümetlerce belirli hedeflere ulaşmak için bazı konularda halkı aydınlatmak ya da yön vermek adına uğraşan ancak gönüllülük esasını en önemli payda olarak gören kuruluşlardır (Arslan, 2001, s. 118).

Geniş çapta bir yayılma gösteren sivil toplum olgusu birçok farklı yönde etkisini göstererek politik, ekonomik, kültürel açıdan değişim içindedir. Değişimin en önemli parçası toplumun olaylara bakış açısını değiştirerek farklı yönlerden de bakmasını ve algısını genişletmesini sağlayabilmek adına devlet dışında sosyal organizasyonlara yani sivil toplum kuruluşlarına ihtiyaç vardır (Talas, 2011, s. 388).

Yalnızca gelişmiş ülkelerin tekelinde değil gelişmekte olan ülkelerde yaşayan vatandaşlarda tarih çizgisine bakıldığında sosyal ve ekonomik durumlarını geliştirmek, insan haklarını korumak, çevre bilincini arttırmak, daha önce söz edilmemiş konularda veya hükümet özelinde sayılan bazı amaçları yerine getirmek için fonlar, birlikler ve bu yapıdaki kurumları var etmek için uğraşmışlardır (Kıreyeva, 2006, s. 75).

Corsino’ya göre bu kuruluşların belli başlı özellikleri şöyledir (Corsino, 1998, s. 56-57):

- Toplumda kabul görmüş herkesce onaylanmış gerçeğin dışına çıkarak detaylandırarak araştırma ve bulguları geliştirme anlamında metodları, teknolojiyi, pedagojiyi ve farklı değişkenleri göz önünde bulundurarak alternatif sunup geri kalmışlığı ortaya çıkaran yapıyı değiştirecek katkılar sunarlar.
- İsminden de anlaşılacağı üzere dernek ve vakıfları sivil olarak ancak yasal olmak kaydıyla kuran özerk kurumlardır.
- Kamu dışı olarak çalışan kendilerine özgü amaçları etrafında şekillenen kurumlardır.
- Kendine özgü kişisel ya da ekonomik bir kar payı elde etmeyi amaçlamayan yani kar amacı gütmeyen kurumlardır.
- Sivil toplum kuruluşlarının yardım etmeyi amaçladıkları kesim yaşadıkları durumdan mağdur olan ve toplumsal politikalardan olumsuz etkilenen gruplardır.
- Farklı birçok alanda yardım ve hizmet verebilmektedirler ki bunlardan bir kısmı eğitim, sağlık, istihdam, barınma, beslenme ihtiyaçlarını gidermek, üretime katkı sağlayacak her türlü girişimi desteklemek, toplumu bilinçlendirmeye yönelik destekleyici sunumlar, toplumsal yapıda örgütlenmeye ve gelişmeye yardımcı olabilecek her türlü destek vb.

- Alt kesim ya da grupların kendilerini daha iyi ifade edebilmek ve geliştirebilmek için aynı zamanda yönetim imkanlarını daha yüksek seviyeye getirebilmeleri anlamında bilgi, katılım, inisiyatif, teknoloji gibi fırsatlar sunarak öneriler geliştirirler.
- Toplumların geçmişine, tarihine, tecrübelerine, hayallerine ulaşabilmelerini sağlayarak, yanlarında olabilmeyi ve durumu yetersiz olanları destekleyerek, toplumsal vicdanı, adaleti, dayanışmayı, demokrasiyi ayakta tutacak yollar arayarak ya da inşa ederek katkıda bulunurlar.

Bu saydıklarımızın yanında sivil toplum kuruluşlarıyla ilgili bilinen en temel gerçek yardım faaliyetleri konusunda oldukça iyi durumda olduklarıdır. Mülteciler, kıtlık yaşayanlar, doğal afetlerle sınıananlar, insani etkilerin sonucunda felaketlere maruz kalanlar ve yaşadıkları sivil toplum kuruluşlarını ilk olarak harekete geçiren durumlardır. Bu kuruluşlar toplumsal yapı içerisinde halka yönelik eğitim ve aynı zamanda lobicilik konusunda da iyi olarak bilinmektedir. Gelişmiş ülkelerin farkındalığını arttıran ve hükümetin gözünün bu gibi durumlara kaymasını sağlayan STK'lar iş birliğini teşvik ederek, insan haklarının önemini vurgulayarak temel insani hak ve özgürlükleri, kadın haklarını her daim savunurlar (Meray, 2007, s. 175).

Sivil toplum kuruluşlarının kendisine görev edindiği özellikleri arasında toplumsal sorunlar oluştuğunda duruma şeffaflık ile yaklaşarak verimli ve etkili bir çözüm bulmak adına devletle ortak hareket etmenin gerekliliği, farkındalık sahibi bir vatandaş gibi yönetimi katılım göstererek demokratik şekilde hak ve sorumlulukların vicdan ve adalet süzgecinden geçirilmesine yardımcı olmaktır (Ak, 2005, s. 199).

Belli bir ideal çerçevesinde kurulup geliştirilen STK'lar toplumsal sorunlara çözüm aramakla birlikte güvenlik, istihdam, sağlık ve eğitim başta olmak üzere ihtiyaç duyulan diğer konularda da geniş bir yelpazede çözüm önerisi sunan aktörler olarak yer almaktadır (Şahin ve Öztürk, 2008, s. 26). STK'ların tek yönlü değil birçok yönlü olarak çözüm ortaklığı yaptığı görülmektedir.

Nelson'a (2007) göre son yıllarda artan dönüşüm ve teknolojik değişim hareketleri, demokratik süreçler, liberal ekonomi anlayışı ile birlikte STK'lar da gelişim göstererek, çeşitlenerek etki alanlarını genişletmişlerdir. Günümüzde artan iletişim kaynakları, sosyal medya ve internetin küresel olması kaynaklı desteklenen kapasiteyle tüm STK'ları ve ulusal, uluslararası alanda bütün sendikaları içine almaktadır. Bunların arasında gençlik örgütleri, politik ve sosyal hareketleri, kadın haklarını destekleyen grupları,

çevrecileri, insan hakları örgütleri, inanç temelli girişimleri, mesleki kuruluşlarla ilgili dernekleri, ticaret odalarını, vakıfları, üniversiteleri, bilim ve düşünce kuruluşlarını kapsamaktadır. Bu tip kuruluşlar toplumsal alanda her kesime hitap ederek farklı biçimlerde etkilemekte, haklar çerçevesinde değişen politikaları da göz önüne alarak değişmektedir (Nelson, 2007).

2.2.1. Türkiye’de STK

Sivil toplum olgusu Türkiye’de tarihsel anlamda vakıf gibi görünen bir geçmişe sahip olsa da uluslararası anlamda Batılı toplumlarda kabul gören anlama daha yeni gelmiş gibi görünmektedir (Çaha, 2006).

İlk etapta küresel anlamda gelişmelerin etkisiyle Türkiye’de 1983’te sivil toplum olgusu ve kuruluşları gündeme gelmeye başlamış toplumsal yaşamda önemli bir yer tutmuştur ancak asıl olarak 1990 sonralarında örgütlenme hakkının kısıtlanmasının önündeki hukuki yaptırımların etkisi azaltıldığında sivil toplum kuruluşları artarak çoğalmış toplumsal ve siyasi yaşamın etkili bir paydası haline gelmiştir (Özer, 2008, s. 87).

Sivil toplum kavramı gelişmeye başladıkça sivil toplum kuruluşları yaygınlaşmış ve toplum tarafından bilinirliği artmıştır. Türkiye’de bulunan sivil toplum kuruluşlarının arasında en yaygın olanları; dernekler, vakıflar, hemşeriler tarafından oluşan örgütler, meslek ve ticaret odaları, bilim araştırmaları ve düşünce kuruluşlarıdır (Keyman, 2005, s. 12). Artış gösterdikçe faaliyet alanları da genişlemiştir.

Sivil toplum kuruluşları etkisini arttırdığı sürece toplum tarafından önemi de artmakta ve daha geniş bir yayılım göstermektedir. Bu şekilde devletin üzerinde bulunan sosyal sorumluluk anlamında iş birliği yapabileceği ve yüklerini paylaşabileceği bir kuruluş olarak günümüzde her geçen gün yerini genişletmektedir. Bölgesel ve ulusal STK’lar olduğu gibi uluslararası anlamda daha geniş kitlelere yönelik olarak faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları da bulunmaktadır (Yumuşak ve Altun, 2016, s. 207).

Topluma örnek teşkil edecek seviyede görülen sivil toplum kuruluşlarından her konuda daha duyarlı ve dikkatli olmaları beklenmekte, gelişmekte olan ülkelerde ve demokratik hareketlerin tam anlamıyla oturmadığı ülkelerde özgür kararların alınmasını sağlamak ve demokrasiyi aşlamak için devlet elli uygulamaların kontrolü, siyasi açıdan katılımın sağlanması gibi konularda oluşturdukları anlamı ve bu anlamın hakkını vermeleri temelinde STK’lar önemli bir aktör konumundadır (Akıncı, 2014, s. 192).

Gelişen dünyada bilgi toplumuna geçiş yaptığımız dönemde birey ile devletin ilişkisinde toplumsal gelişim odaklı, şeffaflığı ön planda tutan, piyasa özelinde, tutarlı ve hesap verebilir bir biçimde oluşan yönetim desteklenmektedir. Yerel halkın beklentileri değişim göstermiş nicel ölçütlerden ziyade nitel ölçütlere doğru dönüşüme uğramış, hizmetlerle ilgili alınacak kararlarda sürece dahil olma istekleri artmıştır. Farklılaşan istekler doğrultusunda global düzeyde ortaya çıkan yeni aktörler olan sivil toplum kuruluşları hem nitel hem de nicel büyümeye, kamu ve özel sektörü bir arada tutarak birçok sorumluluğu üstlenmiştir. Bu gelişmeler dahilinde hukukun üstünlüğünü sağlanması, demokrasinin en önemli etken olarak görülmesiyle sivil toplum örgütlerinin ne kadar değerli bir konumda olduğu anlaşılarak yaptıkları hizmetlerin farkına varılmıştır (Eroğlu, 2006, s. 198).

Türkiye’de sivil toplum kuruluşları birçok farklı girişimi içine alarak her türlü makamdan ve çıkar grubundan bağımsız olarak, gönüllülük esasını ilke edinerek, kâr amacı gütmeksizin ticari çıkar sağlamadan hükümetin otoritesi ile toplumun arasında bir arabulucu gibi çalışan kuruluş olarak görevini yapmaktadır (Kostenlos, 2018). Nitelikleri gereğince hareket ederek fayda göstermekte ve esaslarına göre faaliyet etmektedir.

Türkiye özelinde STK’lara baktığımız zaman uç noktalarda görünen ikili bir yapıya sahip olduğu bilinmektedir. Bu yapılardan biri mantıksal ve finansal açıdan hemen hemen herhangi bir Batılı STK gibi iken oransal olarak daha büyük bir kısma tekabül eden diğer kısmı ise yine mantıksal ve finansal açıdan bu örneklerden çok uzaktır. Ne kadar fazla sayıda güçlü konumda görünen STK varsa bu ölçütte fazlaca gelişmişlikten bahsedilebilir (Talas, 2011, s. 398).

2.2.2. STK ve Suriyeli Mülteciler

Türkiye’de 2011 yılı öncesinde sınırlı sayıda sivil toplum kuruluşları mevcutken Suriye’de baş gösteren iç karışıklıklar sonucunda orada yaşayan insanların Türkiye’ye gelişiyle mülteci akını oluşmuş ve STK’larda bu oranda artış görülmüştür. Bunun sebeplerinden birisi de yalnızca yerli STK’lar değil yabancı STK’larında işin içine girmiş olması ve ortak olma anlamında herhangi bir sorunun ortada kalmamasıdır (Çarabatır & Hassa, 2014, s. 3). Buradan hareketle iş birliğinin öneminden ve birlikte hareket edildiğinde mevcut duruma daha etkili çözümler bulunabileceğinden söz edilebilir.

Her geçen gün sayıları artan Suriyelilere sağlanan yardımlar en başta yerel ve ulusal olduğu halde yetmemeye başladığında uluslararası düzeyde STK'lar hizmet vermeye başlamış ve Suriye odaklı çalışmalar yürütmüşlerdir (Türk, 2016, s. 148).

Devletin eksik kaldığı ve yetemediği noktalarda önemli bir faktör olarak ortaya çıkan STK'lar başta kamp dışındaki yetersizlikleri gidermede daha sonrasında devletin bir koluymuş gibi hareket ederek maddi anlamda yardım sağlamaktadır.

Sivil toplum kuruluşları ile ilgili farklı görüşler ortaya atılmış olsa da temelde faaliyet alanının ne olacağı konusunda netlik olup olmadığı tartışılmaktadır. Bu açıdan STK'lar hakların savunucusu olarak mı görülecekti ya da eğitim, barınma, sağlık, işgücü gibi faaliyetlerle destekler mi verecekti? sorularına cevap arandığında Suriyelilerin yaşadığı bölgelerden gelme sebepleri en başta siyasi konulardan kaynaklandığı için bu tip konulara girmekten ziyade temel ihtiyaçlarını giderme arzusuyla maddi yardımlar yapılmıştır (Mackreath and Sağnıç, 2017, s. 2).

STK'ların başlıca hizmet verdiği alanlar; barınma ve beslenme, sağlık, çalışma hakkı ve hukuki destek, istihdam olanaklarının sağlanması, sosyal yardım ve hizmetler, tercümanlık, psiko-sosyal destek, Suriyeli çocuklar özelinde eğitim, Suriyeli kadınlara verilen okuma yazma eğitimi, psikolojik destek, sanat atölyeleri, meslek edindirme kursları gibi sosyal hayata kazandırma amaçlı faaliyetler, topluma uyum çalışmaları kapsamında dil, kültür, yaşam tarzlarının adaptasyonu konusunda yardımlardır (Türk, 2016, s. 148).

Ülkemizde Suriyelilere olan yardımlarla birlikte genel anlamda sığınmacılara ve göçmenlere yapılan yardımlar birçok farklı sivil toplum kuruluşu tarafından desteklenmektedir. Bunlardan bazıları; Türkiye Kızılay Derneği, Uluslararası Af Örgütü, Uluslararası Mavi Hilal İnsani Yardım Vakfı, İnsani Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Derneği, Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği, Helsinki Yurttaşlar Derneği, Mültecilerle Dayanışma Derneği ve benzeri sayılabilir (Kalaycı, 2016, s. 9).

2019 itibarıyla Türkiye'deki dernek sayısı 114.630 olarak belirlenmiştir (M., 2019). Sivil toplum kuruluşları halkı bilinçlendirmek ve yönlendirmek amacıyla araştırmalar yaparak raporlar hazırlayarak aynı zamanda çalıştaylar düzenleyerek konunun bütün taraflarını devleti, halkı ve Suriyelileri bilgilendirirler. Yine örnek verecek olursak bu STK'lar arasında Mavi Kalem Derneği, Sığınmacıları İzleme Platformu, İGAMDER, USAK, BMMYK, Başak Kültür Sanat Vakfı, Sivil Düşün Akademi Lisan vardır (Türk, 2016, s. 148).

Kamu politika alanı çok geniş bir yelpazede olduğu için yapımı ve uygulanması zorlukları da barındırmaktadır. Suriye meselesinde de Türkiye'nin alacağı her türlü karar ve yapılacak yardım faaliyetlerinin içeriğinde, sürecin yönetilmesi açısından kamu politikalarını ilgilendirmektedir. Suriye krizi neticesinde birçok belirsizlik olduğundan dolayı izlenecek yol olarak politika belirlenmesi, güvenlik tedbirleri, terörizm, göç haritasının durumunun gözlemlenmesi, mali tablomuzun durumu gibi konularda detaylı bir analiz yapılması gerekmektedir (Akgül, Kaptı, ve Demir, 2015, s. 1).

Pek tabii STK anlamında Avrupa'da, ABD'de, Japonya'da birçok vakıf, dernek, birlik ve bilim kuruluştur bunlar toplumsal yapıda sorunların çözümünde aktif bir rol oynayarak ekonomiye katkı sağlamaktadır. Ülkemizde bu ülkelerin izinde benzer gelişmelere ayak uydurmaya çalışarak her türlü yardım ve destek konusunda uzun dönemlere yayılan sonuçsuz kalan durumlara çözüm bulmaya çalışarak sağlık, eğitim, mali ve sosyal anlamda gelişim gösterme gayreti içindedir (Şahin ve Öztürk, 2008, s. 26).

2.2.3. STK'lar Arası İş Birliği ve Koordinasyon

Kurum ve kuruluşlardan bahsettiğimizde organizasyon yapısı içerisinde hele ki yardım konusunda destek sağlayan bir yapıysa ister istemez kimlerden hangi oranda yardım yapıldığı, yardım yapılma sıklığı gibi verilere ulaşmak istenebilir. Ancak burada önemli olan bu kurumlar arasında da koordinasyon sağlanması ve sürekli aynı yardımın yapılması ve bunun kısır döngü haline gelmesinin önlenmesi açısından önem teşkil etmektedir.

Konuya bu açıdan yaklaşıldığında STK'lar her ne kadar koordinasyon sağlayıp eşgüdüm içinde çalışmak isteseler de özellikle Suriyeliler konusunda belediyelerin yeteri kadar yetkiye sahip olamayıp sınırlı inisiyatif kullanmalarından ötürü bazı zayıflıklar oluşmaktadır. Mültecilerle ilişkili konularda işlem yapan bazı kurumların da yeterli isteğe sahip olmamaları ya da gerekli donanımına sahip olmamaları zorluklara yol açmaktadır (Kılıç, 2014).

Son zamanlarda gittikçe artan sayıları ve çalışma yaptıkları alanların sayısındaki artış nedeniyle STK ve diğer aktörler arasında iletişimin zayıflığı nedeniyle rekabet de ortaya çıkmıştır. Bu rekabetinde belli başlı sonuçları ortaya çıkarak iş birliğini ve birlikte çalışma güdüsünü yavaşlatmıştır. Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşlarının da rekabetin oluşmasındaki etkisi göz ardı edilmeyerek ister politik ister ideolojik sebeplerle bu anlayışa hizmet ettiği söylenmektedir (Mackreath ve Sağnıç, 2017, s. 3).

Rekabetin yoğunlaşmasının sebeplerinden biri de yalnızca mevzuatla ilgili sorunlardan kaynaklı değil de AFAD'ın destek almak istediği noktalardan biri olan mülteci kamplarında STK'lara başvurması durumu tetiklemiştir. Rekabete dahil olan STK'lar birbiriyle haberleşmek, iletişimi güçlendirmek ve koordinasyon sağlayarak daha efektif çalışmaktansa kaynaklarını verimsiz kullanarak yetersiz faaliyetlerde bulunmuşlardır (Mutlu, 2017, s. 171). Bu durumun önüne geçecek yegane şey diyalog kurarak eş güdüm içerisinde çalışmayı kabul etmektir.

STK'ların daha işlevsel olması açısından kamu kurumlarının da yardıma ihtiyaç duydukları konularda destek isteyerek yetemedikleri yerlerde iş birliğini kabullenmeleri gerekmektedir. Aynı zamanda bazı geri planda kalan aktif olamayan STK'lar, daha ön planda olup sahada aktif görev alan STK'lar tarafından desteklenerek birlik olunması eş güdümün ilk adımı olabilir. Yerel, bölgesel, ulusal STK'lar önce kendi aralarında sonra uluslararası anlamda koordineli bir şekilde çalışma konusunda zayıf oldukları ortadadır ve bu nedenle BM İnsani Yardım Koordinasyon Ofisinin amacı aradaki koordinasyonu sağlayarak faaliyetlerini yapabilmektedir. Bu şekilde bir haber ağı oluşturulursa ancak Türkiye'deki STK'ların birbirinden haberdar olması sağlanarak boşluk kapatılabilir (Cılga, 2019).

Hem fikir olunan esas konu STK'lar arasında çok yetersiz düzeyde bir koordinasyon olduğudur fakat bunun farkındalığında olan STK'lar bu sorunun ortadan kalkmasının gerekliliğine inanmaktadırlar. Bu eksiklik diğer bütün konular üzerinde bağlantılı olarak sıçramakta aradaki iletişimi de olumsuz etkilemektedir. Benzer mevkilerde yer alan STK'lar bile birbirinin farkında değildirler. Durum böyle olduğunda ise aynı yerlere aynı yardım türleri giderek tekrara düşülmekte, birden çok kez aynı yere maddi yardım yapıldığı ortaya çıkmakta verimli bir destek sağlanmamaktadır. Problemleri çözmek ve verimliliği sağlamanın yolu iletişim kanallarının güçlendirilmesinden geçmekte bütün STK'ların bu konuda desteği sağlanarak koordineli bir şekilde çalışmaya karar vermeleri ön koşuldur (Mackreath ve Sağnıç, 2017, s. 35).

2.2.4. STK – Devlet İlişkisi – Yerel Yönetimlerin Rolü

STK ve devlet ilişkisinde kabul edilen ve uzun zamandır ortaya konulan temel yargı sosyal yardım ve yapılan hizmetler açısından STK'ların oldukça başarılı ve devlete göre daha etkili oldukları bu nedenle de devletin iş birliğinin yeterli olacağı kanısındır. Bu iş birliğinin epeyce bir zamandır yapıldığı gelişmiş ülkelerde güçlenme oranının da fazla olduğu

ancak tam tersini uygulayan ülkelerde genellikle gelişmekte olan ülkelerde daha zayıf bir ilişki söz konusudur (Anheiner ve List, 2005, s. 12).

Devlet-STK ilişkisinde genel bir şekillendirmeden bahsedecek olursak üçe ayırabiliriz. İlki “yardımcı” ikincisi “tamamlayıcı” son olarak da “daha az müdahaleci” olarak görülmektedir. Ancak Türkiye genelinde bu ilişkinin yeterince gelişmediğini söyleyebiliriz çünkü burada en büyük etken devletin kendisidir. Devletin takındığı politika STK'lara karşı sınırlı bir yetkiyle sıkı kontrollere tabi tutmak olmuş ve bu gibi sorumlulukların devletin tekelinde olduğu bakış açısından kaynaklı uzak bir tavır sergilemiştir (Özdemir, Başel, ve Şenocak, 2009, s. 174).

Çakı'ya, (2018) göre, İlişkiler her ne kadar güçlendirilmek istense de öte yanda STK, yerel ve merkezi yönetimler arasında olan birlikte çalışma potansiyeli çok düşük seviyelerdedir. Bu durumun önüne geçilmesi için etkin ve etkili bir koordinasyon sağlanması ve iletişimin güçlendirilmesi gerekirken Türkiye’de bu durumun ne denli zayıf olduğu ortaya çıkmaktadır. Köklü bir çözüm için Suriye özelinde buraya gelen insanların statülerinin tam olarak ne olduğunun farkına varılarak netleştirilmesi ve kalıcı olduklarının kabullenilmesiyle halkı da bilgilendirerek gerçekçi politikalar uygulanmasıyla taraflara düşen sorumlulukların niteliği belirlenmelidir. Aynı zamanda Suriyelilerin şu anda ülkemizde olan sayıları belirlenerek istatistiki bilgileri tutulursa yapılan yardımların çeşidi ve oranı da netleşir. Burada da bilgilerin paydaşlara ulaşması açısından sivil toplum kuruluşları ile merkezi yönetimin iletişim halinde olması gerekmektedir (s. 96).

Saydamlık ve şeffaflık sağlanması için devletin performansının da yüksek olması ve sivil toplum kuruluşları ile birlikte denetimde bulunarak aktif faaliyet göstermesi gerekmektedir. Devlet tek başına etkin olmaktansa ortaklaşa bir çalışmayla yetki ve sorumlulukları paylaştırılması gerektiğine inanarak halkın kendi içerisinde bireylerin arzusu ve katılımıyla iş birlikleri kurmalıdır. STK'ların esas amacı buradaki dengeyi sağlayarak devlet ile toplum arasında bir aracı gibi görev görerek bireylerin davranışlarını yönlendirerek, karar alırken bu süreçte desteklemektir. Devletin yaptığı harcamalardan ve ekonomik gelişmelerden haberdar olarak halkı bilinçlendiren sivil toplum kuruluşları aynı zamanda içinde yaşadığı topluma ve devlete katkı sağlamak adına gönüllü yapılan her türlü faaliyetten toplanan yardımları tarafların lehine harcayarak iş birliği ve yardımlaşma durumunun perçinlenmesine neden olur (Saygılıoğlu ve Arı, 2003, s. 112).

STK'ların bulunduğu durumu ve yaptıkları yardımları düzenleyen belli başlı düzenlemeler, anlaşmalar, mevzuatlar bulunmaktadır. Devlet ile toplumun amaçlarının ortak bir paydada buluşmasını ve anlaşmalarını sağlamak için arada tampon görevi gören sivil toplum kuruluşlarıdır. STK'ların aktör olarak işlevde bulunduğu faaliyetlerde vatandaşların yararını gözettikleri için yapılan yasal düzenlemeler de bu anlamda yapılmaktadır. İş bölümü yapılması ve yardımlaşmanın gerekliliğinin farkında olarak, özgürce karar alıp, amaç birliğinin öneminin farkında olan sivil toplum kuruluşları devlet ile olan ortaklaşa çalışmaya önem vermektedir. Toplumun kendi kararlarını verecek bireylere olan ihtiyacı ve buna olanak sağlayan STK'lara olan inancı STK'ların ne kadar önemli bir konumda olduğunu bir kez daha hatırlatmaktadır (Tosun, 2007, s. 10-12).

III. SURIYELİ MÜLTECİLERE YÖNELİK GIDA VE İNSANİ YARDIM LOJİSTİĞİ

3.1. SURIYE İNSANİ YARDIM LOJİSTİĞİ

Suriye yardım lojistiği konusunu anlamak için öncelikle lojistik kavramının tanımı yapılarak temel ölçütlerin neler olduğu belirlenecek daha sonra konunun özeline inilerek insani yardım lojistiğinden bahsedilerek Suriyelilere yapılan yardımlar konusunda kapsamlı bir şekilde beslenme, barınma, yaşama hak ve hürriyetleri vb. detaylandırılacaktır. Son olarak Suriyelilere yapılan yardımlar neticesinde Suriyelilerin geldikleri ülkelere ekonomik, sosyal ve siyasi olmak üzere ne tür etkileri oldukları incelenecektir.

3.1.1. Lojistik

Lojistik kavramı günümüzdeki anlamını kazanmadan önce tarihsel gelişim açısından en başta askeri literatürde yer alarak 1905 yılında orduların ihtiyaçlarını karşılamak üzere malzemelerin ve görevli olan personelin taşınma, tedarik, bakım ve gerekli yenilenmelerin sağlanmasını, faal olarak işlemlerin yapılmasını ve tüm bu faaliyetlerin tanımlanmasında kullanılmıştır. Bu süreçte görülen etkin ve başarılı etki sonucunda askeri kökenli olan kavram üzerinde çalışmalar başlayarak birçok modelin gelişimine katkı sağlanarak ilerletilmiştir (Çekerol, 2013, s. 4).

Lojistik değerleri taşıma bilinciyle, ilk aşamadan son aşamaya kadar malların müşteriye ulaştırılmasını sağlayarak bu sürecin tersine işlemlerini de aynı şekilde yöneterek lojistiğin yedi doğrusu -ürün, koşullar, yer, zaman, miktar, maliyet, müşteri- olarak kabul ettiği işlemleri gerçekleştirmektedir. Her geçen gün artan önemi, gelişen teknolojik yöntemler ve buna bağlı şartların iyileştirilmesiyle farklı modeller, kolaylaştırılmış dağıtım ağları, taşıma şekilleri, müşteri istek ve ihtiyaçlarının uyumlaştırılması, takip edilmesi, gelişen ve değişen dünyaya mal ve hizmet süreçlerinde olağan desteği önem teşkil etmektedir.

Uluslararası Taşımacılık ve Lojistik Hizmet Üretenleri Derneği'nin tanımına göre lojistik;

Bir ya da daha fazla taşıma türü kullanılarak gerçekleştirilen taşımaya ilişkin konsolidasyon, depolama, elleçleme, paketleme veya dağıtım olduğu kadar, ilave

işlemler ve danışmanlık dâhil tüm hizmetler ile eşyanın gümrük beyanının yapılması, sigortalanması, kıymetli evrakın hazırlanması ve ödemenin tahsilatı gibi işlemleri de kapsayan hizmetler zincirini ifade etmektedir. Sunulan hizmetlerin esnekliğinin sağlanması amacıyla dış kaynak kullanımına gidilebilir (Derneği U. T., 2018).

Lojistiğin birçok tanımı olmakla birlikte CSCMP yani Tedarik Zinciri Profesyonelleri Konseyi tarafından kabul edilen tanımı: “Müşteri gereksinimlerini karşılamak amacıyla, kaynaktan son tüketim noktasına kadar, ürün, hizmet ve ilgili bilgilerin akış ve depolanmasının etkin ve verimli bir şekilde planlanma, uygulama ve kontrol edilmesi sürecidir (CSCMP, 2013, s. 114).”

İşletmelerde tedarik, üretim, dağıtım ve tersine lojistik faaliyetleri ne kadar etkili ve verimli yapılırsa buna bağlı olan diğer işlemlerde doğru orantılı olacaktır. Kalite, maliyet, hız, zaman, esneklik gibi faktörler öncelik sırasına göre dizildiği zaman işletme hangi alanda kendisini geliştirmek ve payını belli etmek istiyorsa gelişimini o payda üzerinde sürdürmektedir.

Temel lojistik faaliyetleri sıralayacak olursak taşımacılık, nakliye hizmetleri, depolama, stok yönetimi, talep tahmini ve yönetimi sipariş işleme, katma değerli işlemler, sigortalama ve gümrükleme olarak gösterebiliriz.

3.1.2. İnsani Yardım Lojistiği

Dünyanın her yerinde uzun yıllardan beri varlığını koruyan ve zaman zaman ortaya çıkan savaş, terör, doğal afet gibi birçok durum karşımıza çıkmaktadır. Bu duruma maruz kalan insanların mağduriyetini gidermek amacıyla insani yardımlar yapılmaktadır. İnsani yardımların yeterli olması ve doğru yönetilmesi için lojistik faaliyetlerin önemi çok fazladır. Lojistik kapsamlı ve detaylı bir süreç olduğu için iyi analiz edilerek planlama, uygulama ve değerlendirme anlamında insani yardım yapılacağı zaman çok daha özenli ve ayrıntılı çalışılması gerekmektedir.

İnsani yardım kavramı oluşan afet ve krizler neticesinde zarar gören ve yardıma muhtaç insanların yaralarını sararak, yaşadıkları talihsiz olayları ortadan kaldırmak ya da önlemek için maddi ve manevi zararlarını azaltmak amacıyla tedbir alınmasını sağlayan bütün girişimleri kapsamaktadır (İnan, 2012, s. 8).

İnsani yardım lojistiği tek bir zaman içinde değil farklı zamanlarda farklı ihtiyaçlara yönelik birçok operasyonda bulunmuştur. Yegâne amaç ise ihtiyaç sahiplerine ve zor

durumda olan insanlara yardım eli uzatarak hayatlarına devam edebilmelerine katkı sağlayacak her türlü amaçta birleşmeleridir (Kovacs ve Spens, 2007, s. 110).

Farklı nedenlerle yardıma muhtaç olan insanlara sosyal ve insani açıdan gerekli yardımların ulaştırılması ve ihtiyaçlarının giderilmesi için malzemelerin temin edilerek taşıma, depolama, dağıtım ve diğer süreçlerin yerine getirilmesini sağlayan insani yardım lojistiğidir. Hiçbir kar amacı gütmeyen yardım kuruluşlarının başta vakıflar ve dernekler olmak üzere özel işletmelerden farklı olarak yegane istekleri ihtiyaç sahiplerine hızlı, etkin ve verimli bir şekilde ulaştırılmasını sağlamaktır. Bir diğer unsurda ulaşımı sağlanan, yardım yapılan malzemenin varış noktasına ulaştığında en az fireyle zarar görmeden gitmiş olmasıdır. Gereksinim duyulan ihtiyaçların doğru planlamayla yapılması gerekmekte aksi halde eksik gönderimde yaşanacak sıkıntı yetersizlik olacak fazla gönderimde ise israfa neden olacaktır (Erdal, vd., 2010, s. 549).

İnsani yardım lojistiğinde temel amaç oluşan insani krizin etkilerini en aza indirerek kontrol edebilmektir. İnsanların, kaynakların, yeteneklerin ve ilgili bilgilerin gerekli yerlere ulaştırılmasına aracılık eden bütün sistemleri ve süreçleri kapsar. Aynı zamanda bütün akışta yer alan aktiviteleri tedarik, taşıma, takip etme, gümrükleme, depolama ve son aşamada teslimatının yapılmasını kapsar (Thomas ve Mizushima, 2005, s. 60). Amaçları doğrultusunda bütün akışın kontrolü ve değerlendirilmesiyle esasları belirler.

İnsani yardım lojistiğinde önemli olan doğru işlemleri doğru sırayla yapabilmektir. Doğru malzemeleri, istenen koşullarda, arzu edilen miktarda, ulaşması gereken yerlere, doğru zamanda götürmeyi amaç edinir. Yardım lojistiği denildiği zaman yalnızca malzeme ve ekipmanların taşınıldığı düşünülse de burada bahsedilen lojistik daha geniş çaplı olmakla birlikte insanların ve özelde yaralıların taşınmasını da içine alan bir skalada yer almaktadır (Chandes ve Pache, 2010, s. 99).

İnsani yardım lojistiğinin gerekli olduğu hallerden biri de mülteci krizleridir. “Mülteci krizi, eğer acil ve uygun eylemler yapılmazsa, mültecilerin hayatının veya refahının tehlike altında olduğu bütün durumlara denilmektedir. Bu durumlar olağanüstü yanıtlar ve istisnai önlemler gerektirebilmektedir (UNHCR, 2007, s. 4).”

Bu tür durumlarda daha etkin çalışabilmek ve yararlı olabilmek adına kriz yaşanan bölgelerde yardım yapan kuruluşların iş birliği yaparak ekipmanlarını ortak kullanmaları ve ellerinde bulunan gıda malzemelerini, taşıma araçlarını paylaşmaları kolaylık sağlayabilir. Aynı zamanda bölge hakkında bilgi sahibi olan kişi ve kuruluşlardan da destek alınarak daha faydalı bir yardım süreci yönetilebilir. İlk etapta aciliyeti olan

sağlıkla ilgili ilaç desteği sağlanabilir sonrasında gıda takviyesi yapılarak şeffaflık sağlanabilir. Sahada taşıma işlemleri ve gerekli malzemeleri getirip götürmek açısından hızlı olunmasını sağlamak için forkliftler ve destek ekipmanlar bölgeye ulaştırılmalıdır (Oloruntoba ve Gray, 2006, s. 116). Önemli olan ne zaman neye ihtiyaç varsa onu doğru bir şekilde temin edebilmek ve süreci optimum şekilde yönetebilmektir.

İnsani yardım yapılırken öncelikli temel ihtiyaçları göz önüne alarak doğru bir planlama yapılması lojistiğin doğru bir şekilde işlemesi ile ilgilidir. Bunun olmasını sağlayan ve üzerine en fazla sorumluluk düşen departman lojistik departmanıdır. Tüm sürece hakim olarak verimli tedarikçi analizi yapılmasından, taşıma süreçlerinin kontrolüne, verilerin alınması, düzenlenmesi, maliyetlerin oranı, sürelerin optimum kullanımı gibi her konuda takipte olmaları gerekmektedir. Çünkü bundan sonraki operasyonlarda geçmiş zaman verileri kullanılacak ve onlar üzerinden hareket edilerek değerlendirmeler yapılacaktır (Thomas ve Kopczak, 2005, s. 2).

İnsani yardım lojistiği planlaması yapılırken karmaşık bir süreç olduğu için geniş bir bileşeni vardır. Bu nedenle lojistik faaliyetlerin başarılı olması için zincir boyunca bütün akışa önem verilmelidir.

İnsani yardım lojistiğinde bahsedilen zincir boyunca yardım yapan bütün aktörleri, bağış yapanları, alıcıları, tedarik sürecinde yer alanları ve onların yapmış olduğu yardımların malzemelerin, hizmetlerin, paranın, bilginin yardıma ihtiyacı olan kişilere ulaşmasını sağlayan ağıdır (Howden, 2019, s. 2). Ağ içerisinde yeterli iletişim söz konusu olduğunda daha aktif işleyen bir süreç ortaya çıkacaktır.

Lojistiğe dahil olan süreçleri yöneten aktörlerin bütün olarak düşünülmesi ve aktif olarak ortak bir dil oluşmaktadır. Yardım operasyonları yapan kuruluşların maliyeti yüksek olmasına rağmen getirisi de fazla olan lojistiğe yatırım yapması ve daha profesyonel çalışılması sektörü geliştirecektir (Maspero ve Ittman, 2008, s. 183).

Lojistik sürecinde ileri ve geri yönlü çifte bir akış olmakta birlikte insani yardımda mal ve hizmetler ileri yönlü bir akışla yukarıdan aşağıya doğru bir yönde gitmektedir. En altta yer alan yani yardımı alan kişilerin zincirdeki etkisi oldukça azdır. Ticari anlamda etkileri büyük olan müşteri diye adlandırılan kesim insani yardımda ihtiyaç sahibi kişiler oldukları için küçük bir etkileri bulunmaktadır (Çevikel, 2015, s. 26).

Yardım kuruluşları insani yardım lojistiği sürecinde lojistik giriş süreçleri aşamasında bağış ve yardımları toplayarak, güzergah planlaması yapar, araç ve sürücüyü tahsis eder, toplanan bağışları ayrıştırarak verilerin girişini yapar ve depolama işlemi

gerçekleşir. Kurum içi süreçlerde kaynak yönetimini yaparken gönüllüler ile olan ilişkileri, projeleri, tarihi ve süresi belli olan yardımları, aciliyeti olan yardımları düzenleyip, denetleyerek inceler ve yardım değerlendirme kurulunu gönderirler. Lojistik çıkış süreçlerinde ise bağış ve yardımlar dağıtılmaya başlanır, dağıtım sistemleri oluşturulur, sevkiyat ve güzergah planlandıktan sonra araç ve sürücü tahsis edilerek ayırıştırma ve veri tabanına giriş işlemleri yapılır. Son olarak da depo çıkış emri verildikten sonra teslimat gerçekleşir (Erdal, 2008).

İnsani yardım lojistiğinde temelde yapılan fonksiyonlar lojistik faaliyetler ile benzerlik göstermekte ancak daha spesifik faktörleri ele almaktadır.

Bu fonksiyonları malzemelerin temin ve tedarik edilmesi, malzemelerin ve personelin istenilen noktaya taşınması, depolama ve elleçleme işlemleri, dağıtım, gümrükleme, paketleme, streçleme, şiringleme, etiketleme olarak sıralayabiliriz (Tufinkgi, 2006, s. 123). Hepsi lojistikte destek faaliyetler olarak önemli bir konumdadır.

Diğer bir deyişle fonksiyonlar benzerlik gösterse de özel işletmelerin yapmış olduğu lojistik süreçlerinde asıl amaç maksimum kar elde etmek iken yardım kuruluşlarının yapmış olduğu insani yardım lojistiğinde etkin süreç yönetimi, hizmet kalitesinin en yüksek seviyede olması ve verimlilik amacı ön planda olmaktadır. Yardım kuruluşlarında rekabetten ziyade gönüllülük esası ele alınmakta ve özel işletmelerin aksine çalışanlarda profesyonellik şartı aranmamaktadır. Aynı şekilde yardım kuruluşlarının ana faaliyeti sosyal sorumluluk alanında varlığını devam ettirmektir (Erdal, vd., 2010, s. 550).

Lojistik faaliyetlerin başarılı olmasında temel unsurlardan biri müşteri memnuniyetinin sağlanması ve geri dönüşlerin olumlu olmasıdır. İnsani yardım lojistiğinde ise yardıma muhtaç olan insanların ihtiyaçlarına yeterli derecede cevap vererek insani hak ve özgürlükler doğrultusunda onurlarını korumak aynı amaca hizmet etmekte, başarının göstergesi olmaktadır.

İnsani yardımlar yapılırken yardım yapılan bölgelerde kolaylık sağlanması açısından ve güvenli, etkin bir ortam oluşturmak için ortaklaşa bir çalışma yapılarak yardım konusunda söz sahibi olan hükümet, ordu, özel sektör işletmeleri ile bölgede yaşayan halk arasında iş birliği sağlanarak uyumlu olmaları beklenmektedir. Bu faktör doğru bir şekilde yerine getirildiği zaman işleyiş kolaylaşarak en önemli halkayı oluşturan lojistik faaliyetlerde yönetim etkinleştirecek operasyonlar daha verimli olacaktır (Köseoğlu ve Çevikel, 2014, s. 5).

İnsani yardım yapılırken lojistik sürecini yöneten planlayıcıların zorlandığı konu birden gerçekleşen ve ön görülemeyen afet durumlarında hazırlıksız olmaları nedeniyle büyük bir taleple karşılaşmaları ve planlama, kontrol etme, organizasyonu sağlama, stok yönetimi, ulaştırma, bilgi gibi konularda açığı kapatarak etkin olabilmeleri adına teknolojik gelişmeler ışığında bilgi sistemlerine ihtiyaç vardır (Idris ve Soh, 2014, s. 90).

Türk Kızılayı bu tip konulara hazırlıklı olarak afet hazırlık birimi kurmuş ve afetler oluşmadan önce yapılacak eğitim, organize olarak çalışma yöntemleri, acil durum planları, standart prosedürler ve esaslar ile ilgili çalışmalar yapmaya devam etmektedir (Kızılayı, 2018). Gelişime açılacak en önemli paydanın eğitim olduğu konusu her zaman gündemde olması gereken bir etkiye sahiptir.

Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu afet yönetimiyle ilgili bilgi sağlamak ve bilinç oluşturmak adına yardım kuruluşlarına yönelik hazırlık süreçleri ile ilgili, riski minimum seviyeye indirme, afet yönetimi, oluşan durumu değerlendirme ve lojistik faaliyetlerin etkinliği hakkında rehberler çıkarmıştır (Federasyonu, 2018).

Yardım yapılacak bölgelerden gelen bilgilere göre krizin yeri, maruz kalan insan sayısı, kültürel durum, yaş ve cinsiyet gibi verilere göre ihtiyaçlar belirlenerek o oranda yardım malzemesi ve yardım şekli tahmin edilmektedir (Tatham, Loy, & Peretti, 2014, s. 4).

İnsani yardım lojistiğinde bir diğer önemli konu iletişim olanaklarının sağlıklı bir şekilde sağlanabilmesi için bilgi sistemlerinin doğru yapılandırılmasıdır. Lojistik faaliyetlerde aksama olmadan mevcut stokları görebilmek ve bölgesel, ulusal, global anlamda pazarları takip ederek fiyatlara, tedarik etme sürelerine ulaşarak, ilgili personele bilgi verebilir, izlenebilirlik anlamında bütçe oluşturulup, envanter durumu hakkında net sonuçlara ulaşılabilir (Howden, 2019, s. 4).

Bilgi ve iletişim ağına sahip olan Türk Kızılayı konuyla ilgili geniş bir haberleşme ağına Türksat Uydu Haberleşme ile araçların söz konusu olduğu sistemde mobil, merkezlerinde ise sabit olarak destek sağlamaktadır. Bu sistem sayesinde ülkemizde yer alan bölgelerde herhangi bir olası durumda durmaksızın işleyen haberleşme sistemi ile afet durumunda hemen bilgi sahibi olmaya imkan vermiştir (Kızılayı, 2018).

Fritz Enstitüsünün desteğiyle Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu bilgiyi tek bir noktada toplamak ve iş birliğini sağlamak açısından ortak bir yazılım geliştirerek “Helios” insani yardım lojistiği yazılımını ortaya çıkarmışlardır. Bazı noktalarda eksiklikler olsa da yani bağışçıların ve yardım yapılan ihtiyaç sahiplerinin

kimler olduğu bilgisi verilme de bu yazılım sayesinde birçok yönden katkı sağlayarak daha profesyonel ve disiplin içeren bir yapı ortaya konmuştur. (Kopczak ve Johnson, 2003, s. 9).

Helios insani yardım lojistiği yazılımının en büyük artısı kriz bölgelerinde her daim çalışabilirliği sağlayan çevrimdışı ortamlarda da çalışabilmesidir. Aynı şekilde bilgiler net bir platformda toplanabildiği için hesap verilebilirlik kolaylaşarak optimizasyon sağlanmış olmaktadır (Fritz Enstitüsü). Tüm bunlar birarada ele alındığında söz konusu olan iletişim ve yardımlaşma ağı başarıya ulaşacaktır.

3.1.3. Suriyelilere İnsani Yardım Lojistiğinin Kapsamı

İnsani yardım operasyonlarında çeşitli nedenlerle yardım ihtiyaç haline gelmektedir. Bunlardan insan kaynaklı olarak nitelendirilen sebeplerden ortaya çıkan mülteci krizi gibi durumlarda önlem fazla hız gerektirmese de zaman olarak uzun dönemlere yayılan bir yardım söz konusu olur (Kunz ve Reiner, 2012, s. 116).

Yardım yapılan insanların bulunduğu çevre ve bölge insani yardım lojistiği etkinliğinin belirleyicisidir. Yardım lojistiği belirli bir sisteme ve bu sistemin uygulanmasına bağlıdır. Beklenen durumda insanlar tarafından oluşturulan sistemlerin sonraki etapta insanları yönetmesi beklenir. Bu şekilde doğru planlamayla, akılcı tahminlerle yapılan lojistik sistemler etkili olacaktır (Köseoğlu A. M., 2011, s. 2).

İnsani yardım operasyonlarında genel bir istatistik yapıldığında lojistik faaliyetlerin yüzde 80’lik büyük bir kısmı oluşturduğu görölmektedir. Bu yüzdenin içinde yüzde 65’lik olan kısım yardıma konu olan malzemelerin ve ekipmanların tedarik edilmesinde kalan kısım ise taşıma ve depolama işlerine ayrılmaktadır. Buradan hareketle lojistik faaliyetlerin yapılan bir yardım operasyonunda maliyeti en yüksek ve önemli olan bölümü olduğu ortaya çıkmaktadır (Gatignon vd., 2010: 102). Lojistik bileşenini doğru yöneten ve başarılı bir şekilde insani yardım lojistiğine katkı sağlayan kuruluşlar farkındalığı yüksek olanlardır.

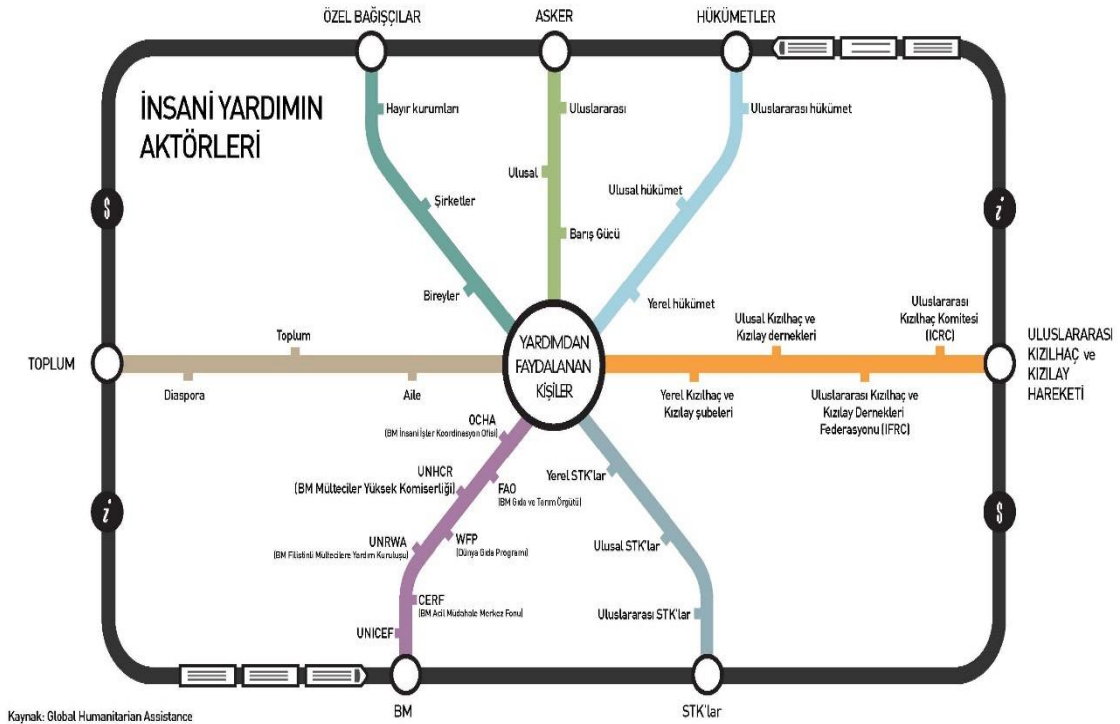
İnsani lojistik sektörüne artan ilginin temelinde insani krizlerin ve ihtiyaç sahibi insanların oranının artması dolayısıyla yardım yapacak kuruluşlara ve kişilere olan ihtiyacın artması vardır (Kovacs ve Spens, 2011, s. 5).

Dünyanın belli başlı bölgelerinde varlığını devam ettiren ve uzun yıllardır devam eden insani yardım operasyonları vardır. Ortadoğu’nun farklı yerlerinde Filistinliler için mülteci kampları hala görölmekte ve önümüzdeki günlerde bu durum bitecek gibi

görünmemektedir. Yapılan yardımlar süreklilik arz ettiği için geçici olmaktan çıkmış ve devamlı bir politika haline gelmiştir. Sorunun çözülmesi için gerekli adımların atılması ve köklü bir çözüm bulunması gerekmektedir (Jamieson, 2005, s. 157).

Suriyelilere yapılan yardımları ve bütün gereksinimlerini karşılamak üzere AFAD'ın iş birliğiyle; Sağlık, İçişleri, Dışişleri, Gıda Tarım ve Hayvancılık, Milli Eğitim, Ulaştırma ve Maliye Bakanlıkları, Gümrük Müsteşarlığı, Genelkurmay Başkanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı ve Kızılay'ın da katkılarıyla koordinasyon içinde yürütülmektedir (Çetinkaya, Erbaş, ve Özceylan, 2016, s. 9).

İnsani yardım yapılırken Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Hareketi, BM, STK'lar, toplum, özel bağışçılar, asker, hükümetler olmak üzere insani yardımın aktörleri tarafından yapılmaktadır. Aşağıdaki şekilde detaylı olarak gösterilmektedir (Kavak, 2014).

Şekil 4. İnsani Yardımın Aktörleri

Kaynak: Global Humanitarian Assistance, 2014

BM Yüksek Komiserliği tarafından Suriye yardım operasyonunda birçok personele başta mülteci korunması olmak üzere geçici korumanın kapsamı, kayıt alma, geri dönüşlerin gönüllülük içerisinde sağlanması, kamp yönetimi vb. birçok konuda eğitim vermiştir (BM, 2014: 11).

Suriye krizi nedeniyle kurumlar tarafından pek çok yardım yapılmakta ve Uluslararası insani yardım çalışmalarının yönetiminde Birleşmiş Milletler Acil Yardım Koordinatörü ile birlikte bazı operasyonel Birleşmiş Milletler kuruluşlarının yetkilileri bulunmaktadır. Yetki dağılımı yapılması bu tür karışık ve geniş kapsamlı olan çatışma bölgelerinde daha verimli olunmasını sağlayarak operasyon yapılırken yardımların yönetilmesini ve liderlik sağlayanların farklı merkezlerde bulunarak süreci yönetmesine katkı sağlamaktadır. Fakat iç savaş devam ettiği sürece yapılan yardımların etkisi ne kadar olacaktır bu konu belirsizdir (Piper, 2013, s. 2).

Kovacs ve Spens'e, (2007) göre, insani yardım operasyonları yapılırken bazı gerçekleşme zamanları olduğundan söz etmiş ve üçe ayırmıştır. İlk olarak hazırlık safhası olan afet öncesi süreç daha sonra acil müdahale aşamasından afetin hemen sonrasında son olarak da iyileştirme yani yeniden yapılandırma aşamasından afet sonrasında bahsetmiştir (s. 101).

Yardım operasyonları her aşamada önem arz etmekle birlikte özellikle lojistik faaliyetlerin en fazla ihtiyaç duyulduğu aşamalarda afetlere hazırlık yapma ve müdahale etme durumunda ön plana çıkmaktadır (Jahre, 2007, s. 1). Her aşama önemli olsa da bazı aşamaların biraz daha fazla önemli olduğu ve diğer süreçleri etkilediği görülmektedir.

Suriye krizi bu aşamalardan müdahale kısmında kalarak ileriki bir aşamaya geçip çözüme kavuşamamıştır. Bu durum 2011 yılının ortalarında başlamış ve hala devam etmektedir. Ancak barış yapıldığı zaman Suriyeliler için toparlanma ve ardından yeniden yapılanma süreci devreye girecektir. İleriki aşamaya geçildiğinde bugüne nazaran daha uzun bir süreç olacağı şimdiden bellidir. Suriye yönlü bakıldığında sancılı bir süreç olacağı kaçınılmaz olmakla birlikte ekonomik açıdan çok fazla kaynağa ihtiyaç olacaktır (Piper, 2013, s. 1).

Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu'nun oluşturduğu FACT ekipleri uzman kişilerden oluşan ve her konuda destek olarak dünyanın herhangi bir bölgesine 12-24 saat içinde ulaşabilmektedir. Görevleri afet durumlarında ilk aşamada değerlendirme yapmak ve yardım yapılacak operasyonun türünü belirleyerek öneri sunmaktır. Bu kararı vermek için sahada altı hafta kadar süreyle kalabilmektedirler. Bu ekipler kriz bölgesinde bulunan diğer aktörler ile koordinasyonu da sağlamaktadır (Chomilier, vd., 2003, s. 15).

Mevcut durumda oluşan ortamın nabzını ölçmek ve haberdar olmak için kriz bölgelerinde bilgi alabilmek ve haberleşmek büyük bir öneme sahiptir. Bu nedenle

iletişim ve haberleşme ağına gereken önem verilerek gerekirse cep telefonu dışında çekmeyen noktalar için uydu telefonları tahsis edilmelidir (Ergin, vd., 2010, s. 31).

Suriye özelinde haberleşme sağlanmak istendiğinde kriz bölgesinde görev alan yardım çalışanları ya da ülkemizde yaşayan Suriyelilerin kendi ülkelerindeki kişiler ile genellikle cep telefonu ile iletişim kurdukları görülmektedir. Oranla daha az bazı kesimlerde internet aracılığı ile haberleşmektedir (AFAD), 2013). Farklı iletişim olanakları farklı bölgelerde tercih edilerek değişim göstermektedir.

Teknolojik imkanlar yerinde ve zamanında kullanılarak afet bölgesiyle uyumlu olacak şekilde yapılandırılmalıdır. İnsani yardım faaliyetlerinde etkinlik ve zaman tasarrufu sağlamak için ilk yatırım maliyeti fazla olan modern lojistik teknoloji merkezleri kurulmalı ve sonrasında elde edilen fayda ile bir havuz oluşturularak ihtiyaç halinde oradaki bilgi ve imkanlar kullanılarak acil durumlar ve afet durumlarında hemen müdahale edilebilmeli aynı zamanda tedbirler planlanmalıdır (Muhcu, 2016, s. 74).

Birçok alanda uzmanlığı bulunan insani yardım kuruluşlarının büyüklüğü ne kadar olursa olsun ortak gayesi ihtiyaç sahiplerine hızlı ve etkin olacak şekilde doğru oranda malzeme, insan ve kaynak taşımaktır. Yardım kuruluşlarının ne kadar başarılı olduğunun ölçülmesinde kullanılan kriterlerden biri de tedarik zinciri ve lojistik operasyonları ne derece iyi ynetebildiğidir. Bunun aksine yardım kuruluşları lojistiği yapılması zorunlu olan bir masraf olarak gördükleri için stratejik öneminin farkına varamamaktadır. İnsani yardım lojistiğinin başarılı olarak yapılması için personel çevrim süresi azaltılmalı, tecrübe aktarımı sağlanarak teknoloji ve iletişim ağı üzerine yatırım yapılmalıdır (Beamon ve Kotleba, 2006, s. 1-2).

İnsani yardımlar yapılırken akış boyunca zincirin elemanları takip edilir. Tedarikçilerden temin edilen mallar, depolarda önceden konumlandırılmış mallar ve bağışlar toplanarak ana merkeze oradan da merkez depoya ulaştırılıyor. Merkez depolardan yerel dağıtım merkezine iletilen malzemeler son noktaya ulaştığında yardımdan yararlanan kişilere malların dağıtımıyla son buluyor (Beamon ve Balcık, 2008, s. 9).

Yardım yapılan kişilere gereksinimleri ulaştırılırken varış noktasının doğru seçimi buradaki en önemli noktalardır biridir. Çünkü lojistik süreçlerin doğru işlemesi ve faaliyetlerin etkin bir şekilde yapılması için barınma merkezlerinin konumu belirleyici faktörlerdendir. İnsani yardım yapılırken Suriyeli mlteciilerin yaşama ve barınma

alanları merkeze alındığında bazı ölçütlere dikkat edilmesi gerekmektedir. Mülteci kamplarının bulunduğu bölgelerin doğru seçimi kritik öneme sahiptir.

Barınma merkezleri seçilirken elverişli olan en makul noktalar seçilerek şehir şebekesine yakın olması kıstas olarak alınır. Lojistik ve dağıtım ağları da barınma merkezinde yaşayan insanlara yakın olarak ulaşımın en kolay sağlanabileceği noktalarda olacak şekilde planlanmıştır. Barınma merkezlerinde ana amaç verimli ve etkin bir şekilde mekan kullanımı yapılması olduğu için otopark için de en az 3.000 m² 'lik bir yer tahsis edilmiş, iç ulaşımın ve lojistik faaliyetlerin esnek bir şekilde sağlanacağı geniş giriş çıkış kapıları, en az 15 metre genişlikte anayollar ve yine en az 10 metre genişlikte ara yollar yapılmıştır (Başkanlığı, 2014, s. 20).

AFAD'ın 15 Ekim 2018'de yayınladığı geçici barınma merkezleri raporuna göre 10 farklı ilde 20 konteynerkent ve çadırkent bulunmaktadır. Burada yaşayan mülteci sayısı yüz yetmiş sekiz bin dokuz yüz altmış beş kişidir. Aşağıda bulunan tabloda bilgiler daha detaylı olarak verilmektedir.

Tablo 1. Geçici Barınma Merkezleri**GEÇİCİ BARINMA MERKEZLERİ**

ÜLKEMİZDEKİ TOPLAM SURİYELİ SAYISI *		3.577.792		
GEÇİCİ BARINMA MERKEZLERİ TOPLAM MEVCUDU		178.965		
GEÇİCİ BARINMA MERKEZLERİNDE BULUNAN SURİYELİ SAYISI		174.256		
GEÇİCİ BARINMA MERKEZLERİNDE BULUNAN IRAKLI SAYISI		4.709		
İL	GEÇİCİ BARINMA MERKEZİ	BARINMA TİPİ	GBM MEVCUDU	TOPLAM MEVCUT
HATAY	Altınözü Konteynerkenti	2.056 konteyner	8.179 Suriyeli	16.894
	Yayladağı Konteynerkenti	776 konteyner 32 betonarme bölme	3.670 Suriyeli	
	Apaydın Konteynerkenti	1.181 konteyner	5.045 Suriyeli	
	Güveççi Çadırkenti**	824 çadır	0	
GAZİANTEP	İslahiye Çadırkenti**	1.552 çadır	0	3.732
	Karkamış Çadırkenti**	1.578 çadır	0	
	Nizip 1 Çadırkenti**	1.873 çadır	0	
	Nizip 2 Konteynerkenti	908 konteyner	3.732 Suriyeli	
ŞANLIURFA	Ceylanpınar Çadırkenti	4.972 çadır	17.100 Suriyeli	64.432
	Akçakale Çadırkenti	6.461 çadır	21.057 Suriyeli	
	Harran Konteynerkenti	2.069 konteyner	9.729 Suriyeli	
	Suruç Çadırkenti	7.028 çadır	16.546 Suriyeli	
KİLİS	Öncüpınar Konteynerkenti	3.089 konteyner	9.898 Suriyeli	24.164
MARDİN	Elbeyli Beşirye Konteynerkenti	3.586 konteyner	14.266 Suriyeli	0
	Midyat Çadırkenti**	1.053 çadır	0	
KAHRAMANMARAŞ	Merkez Konteynerkenti	5.008 konteyner	16.309 Suriyeli 4.709 Iraklı	21.018
OSMANİYE	Cevdetiye Konteynerkenti	3.352 konteyner	13.585 Suriyeli	13.585
ADIYAMAN	Merkez Çadırkenti	2.302 çadır	0 Suriyeli	0
ADANA	Sarıçam Konteynerkenti	6.136 konteyner	26.176 Suriyeli	26.176
MALATYA	Beydağı Konteynerkenti	1.977 konteyner	8.964 Suriyeli	8.964
TOPLAM		27.675 çadır ve betonarme bölme (54.703 kişi, %30,6) 30.138 konteyner (124.262 kişi, %69,4) 57.813 toplam	Suriyeli Iraklı Toplam	174.256 4.709 178.965

Kaynak: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, 2018.

Suriyelilerin yaşaması için yapılan barınma merkezlerinin bulunduğu yerlerde güvenlik ihtiyaçları başta olmak üzere ısınma, market, haberleşme, altyapı, ibadet, tercümanlık ve sosyal çevreye adaptasyon süreci için psiko-sosyal destek ile bankacılık hizmetleri de verilmektedir. Aynı şekilde ihtiyaçlarını karşılayabilmek adına bulaşikhane,

çamaşırhane ve temizlenme gereksinimlerini sağlayan duşlar temin edilmektedir (Öztürk S. , 2015, s. 14).

Adaptasyon sürecini kolaylaştırmak ve hayatı akışına uyum sağlamaları için çeşitli eğitim ve kurs olanakları da sağlanmaktadır. Dinlenme alanları, çocuk ve oyun merkezleri, televizyon odaları ve internet gibi hizmetler de verilmektedir (AFAD, 2016).

Genel ölçütlere göre hizmetlerin niteliği ve durumu, altyapısı, personel desteği, kampların kuruluşu dikkate alındığında doğru yapılandığı ve başarılı bir sonuç elde edildiği söylenebilir. Başlangıçta barınma merkezlerinde bazı sorunlar tezahür etse de kabul edilen kişi sayısı ve her geçen gün artan nüfusla binlerce kişiye yer bulmak konusunda gayet iyi idare edildiği ve her geçen gün daha yaşanılır hale getirildiği söylenebilir. Her kurum kendi görev tanımına göre hareket etmekle birlikte Valilik, Kızılay, Afad, BM, Sivil Savunma gibi kurumlarla ortak çalışmalar yapmaktadır. Burada yapılan iş birliğinde bazen iletişim ve bilgi paylaşımı konusunda sorunlar çıksa da eşgüdüm sağlandığında, ortak hareket etme gayesiyle fikir alış verişi sayesinde sorunlar çözüme kavuşacaktır (Yıldız, 2013, s. 164).

Barınma merkezlerinin içeriğinin dışında ilk kurulumu yapılırken yani konumu belirlenirken ulaşım kanallarına ve taşımacılık ağlarına olan uzaklığı, yerleşim yerlerine yakınlığı, depolama alanlarına olan mesafesi gibi ölçütler göz önünde bulundurularak yer seçiminin yapılması yardımların aktarımı konusunda önemlidir.

Yapılan yardımların bölgesel olarak ayrıldığı depoların konumu da yardımın cinsine, ağırlığına, yerleştirme durumuna, önceliğine ve korunma şekillerine göre değişiklik gösterir. Bu doğrultuda bazı kriterlerin olduğu ve bu kriterlerin depo seçimi yaparken değerlendirilmesi gerektiği aşikardır (Tanyaş, vd., 2013, s. 11). Göz önüne alınması gereken kriterler neticesinde karara varmak doğru seçimlere ulaşılmasına sebebiyet verecektir.

Depolarda önemli olan bir başka konu da envanter yönetimidir. Üzerinde durulması gereken ve sorun oluşturabilecek olan bu konuyla ilgili olarak SUMA'nın oluşturduğu ve depodaki malzemeleri ayırt etmeyi sağlayan sistem kullanılmaktadır. Bu sistemde üç öncelik ayrı ayrı belirtilmiştir. Aciliyeti en yüksek olan ve hemen dağıtılması gereken malzemeleri gösteren kodun etiketi kırmızı, acil olmamakla birlikte dağıtılması gereken etiketin kodu mavi ve önceliği olmayanları gösteren kodun etiketi ise siyahtır. Aynı şekilde kategori kodları da bulunmakta ve burada malzemeler ayrı kodlarla gösterilmektedir (PAHO ve WHO, 2001, s. 81).

3.1.4. Suriyelilere Yardım Operasyonunda Karşılaşılan Lojistik Sorunlar

İnsani yardım operasyonları yapılırken yardım kuruluşlarının karşılaştığı bazı sorunlar ve riskler vardır. Bu risklerin ve sorunların oluşumunda birçok farklı faktörden bahsedilebilir. Bu durumu en aza indirebilmek ve daha yetkin olabilmek için yardım operasyonunda görev alacak personelin eğitimi ve konu hakkında tecrübe sahibi olması gerekmektedir. Gerçekten verimli olmak ve sahada etkili çalışabilmek için eğitimin verilmesi önemli bir konudur.

İnsani yardım kuruluşları, yardımın niteliği ve şekli ile ilgili karar vereceği ilk aşamada fikir alabilecekleri bir lojistik çalışanı olmalı ve ona danışmalıdır. Danışma yapılmadan operasyon planlandığında ekonomik sıkıntılar oluşabilmekte ve planlama aşamasında doğru tespit yapılmadığı için yardımın zamanında ulaşmasıyla ilgili problemler oluşmaktadır (Thomas ve Kopczak, 2005, s. 3).

İnsani yardım operasyonları yapılırken başarılı bir planlama yapılmadığında, taşıma modlarının yanlış seçiminde ya da fazla kullanıldığı durumlarda, stokların öngörülemezliği, planlama takvimi yapılmadan gönderilen yardımların oluşturduğu tıkanıklıklar, yardım kuruluşları arasında koordinasyon eksikliği ve bilgi paylaşımındaki eksiklikler sebebiyle sorunlar ortaya çıkmaktadır (Oloruntoba ve Gray, 2006, s. 116).

İnsani yardım alanındaki kuruluşların bu sistem içerisindeki ana sorunlarından bazıları kaynak tesisi, fonlama ve iş birliği içinde çalışmadaki yetersizlik sorunlarıdır (Riddell, 2014, s. 323). Bu sorunlar beraberinde başka sorunlara da yol açabilmektedir.

Bir başka sorun da yaygın olarak görülmekte olan haberleşme ve bilgi işlem sistemleri ile ilgili yardım kuruluşlarının eksik olmasıdır. Bu tip eksiklikler neticesinde yol üzerinde güzergâh takibinde sıkıntılar oluşarak araçların ve malzemelerin kontrolü yetersiz kalmaktadır. Aynı şekilde gönderilecek malzemelerin aciliyetine göre sınıflandırılması istenen zamanda yapılamamaktadır (Kotzab ve Kaput, 2014, s. 246).

Sosyo-kültürel sorunlar ortaya çıktığında ise ülkelerin politik anlayışları ve kültürel görüşleri nedeniyle bazı yardım kuruluşlarının gönderdikleri yardımları ülkeye sokmak istememektedirler. Ya da herhangi bir sebebi öne sürerek ki bu genelde sağlık, politika ya da dini sebepler olarak karşımıza çıkarak duvar örülmektedir (PAHO & WHO, 2001, s. 18).

Suriye krizi gibi iç savaşın yaşandığı bölgelerde fiziksel altyapılarda oluşan sorunlar lojistik faaliyetlerin gerçekleşmesinde kısıtlara neden olmaktadır. Kısıtlar arasında

öncelikle taşıma modlarında yaşanan sıkıntılar ve kapasitenin yetersiz olması, depo alanlarının güvenli olmaması ve yükleme boşaltma alanlarının uygun olmamasıyla birlikte yeterli ekipmana ulaşılamaması sayılabilir. Gidiş güzergahı üzerinde bulunan yapıların, yolların, tünellerin, köprülerin tahrip olması nakliye aşamasında dağıtımda sıkıntılara yol açabilir. Tahribata uğramayan taşıma modlarında da trafik sıkışıklığı gibi engelleyici nedenler olabilir (Köseoğlu A. M., 2011, s. 2).

Genel olarak risklerden söz edecek olursak; depolama ve taşıma sırasında zayı olma durumuyla karşılaşılması, savaş bölgesinde artan risk nedeniyle araç bulma sıkıntısı yaşanması ve nakliye fiyatlarının yüksek olması, gümrük de evrak işlerinin uzun sürmesinden dolayı teslimat süresinde sarkmalar yaşanması, rüşvet ve yolsuz kazanç sağlamak isteyenler nedeniyle lojistik maliyetlerin artması ve gecikmeler, gereksiz ya da gereğinden fazla bağış türleri nedeniyle kapasitenin üzerine çıkılması, talep oranı arttığında tedarikçilerin yetiştirememesi, elektrik, santral ve enerji hatlarındaki eksiklik durumunun lojistik hizmetlere etkisi, kültür, din ve dil farklılığı nedeniyle bazı koordinasyon problemlerinin oluşumu dolayısıyla lojistik zincirdeki akış üzerinde gecikmeler ve maliyet yükselişleri görülmektedir (Huth ve Romeike, 2016).

Thomas ve Kopczak'a (2005) göre, gereksiz yapılan bağışlar neticesinde sorunlar baş göstererek zincir boyunca darboğazlara neden olabilmektedir. Gereksiz gönderilen malzemelerin taşınma işlemleri, elleçlenmesi, israfa, zamanın tasarruflu kullanılamamasına, personel desteğine ya da ek mesailere neden olmaktadır (s. 5).

İnsani yardım operasyonlarında yapılan yardımların oranını ve durumunu belirleyen net bir durum olmamasının en büyük sebebi insani krizin her geçen gün büyüyen bir boyutta olmasıdır. İhtiyaç sahibi olan insanların artması demek taşımacılık faaliyetlerinin, stoklamaların da o oranda artması demektir. Yapılan geçici barınma merkezlerinde, kamplarda olan insan sayısı arttıkça onların bakım, hijyen, temizlik ve sağlık durumlarını korumak da zorlaşacaktır. Bu gibi durumlarda büyük kitleler halinde insan akımı yaşandığında hazırlıksız yakalanma durumunda ulusal, uluslararası kuruluşlar ile birlikte devletin yetersiz kaldığı görülmektedir (Seybolt, 2008, s. 97).

Buradan hareketle kamplarda ne kadar konforlu bir ortam sağlanmış olursa olsun insanların uzun süredir konteyner ve çadırlarda yaşadığı da bir gerçektir. Sonuç olarak ilk aşamada kampların yapılış amacı acil durumlar için çözüm olsa da insanların uzun süreli yaşamaları için gerekli şartları sağlamamaktadır (Raporu, 2014).

Sorunlara yönelik bir çözüm olarak yeni yapılan kampların sınıra daha uzak alanlarda olması ile birlikte kamplarda yaşayan mülteciler daha güvenli hissedecek ve savaş ortamından uzak tutulması sağlanacaktır. Aynı şekilde bu uzaklık sağlandığında kamplar amacı dışında muhalif gruplar tarafından bir lojistik üssü olarak kullanılamayacaktır (Köseoğlu ve Çevikel, 2014, s. 21).

İnsani yardımlar yapılırken afetin nedenine ve mağdur olan kişilerin durumuna göre bir yardım yapılmalı, gereksiz ya da niteliksiz yardımlarla zaman, kapasite ve maliyet kaybı oluşturulmamalıdır. Geçici çözümlerden ziyade kalıcı çözümlerin önem kazandığı sorunlara uzun dönemli olabilecek bir bakış açısıyla yaklaşılmalıdır.

3.1.5. Suriyelilere Yardım Lojistiğinin Ekonomik Etkileri

Geçici koruma statüsünde olan Suriyelilerin kriz ortamından uzaklaşmak için ülkemize gelmesiyle başlayan ve hala devam eden süreçte ekonomik, sosyal, siyasi ve toplumsal olmak üzere birçok etkinin meydana geldiği görülmektedir.

Gelinen noktada sayıları her geçen gün artan Suriyeli mülteciler apaçık bir şekilde Türkiye'ye ekonomik anlamda ekstra yükümlülükler yükleyerek maliyetleri artırmaktadır. Önceden de var olan mülteci sorunlarından farklı bir şekilde ortaya çıkan ve süre olarak da daha uzun süren Suriyeli mülteci sorunu etkilerini devam ettirmektedir. Bu şekilde Türkiye'yi karmaşık bir durumun içine sokarak farklı sıkıntıların oluşmasına zemin hazırlayarak coğrafi konum itibarıyla ciddi oranda etkilemektedir. Kalkınma ve ekonomik anlamda gelişmemizin önünde bir engel oluşturmaktadır (Öztürk ve Çoltu, 2018, s. 196).

Türkiye ile Suriyeli mültecilerin arasındaki ilişkinin boyutunu belirleyen kilit noktalardan en önemlisi ekonomiye olan etkileridir. Uzayıp giden bu süreç içerisinde Türkiye büyük uğraşlar vermiş aynı zamanda çok fazla para harcayarak destekte bulunmuştur. Yalnızca bölgesel ya da ulusal değil uluslararası anlamda da katkılar yapılarak yaşanan elim durumun etkileri azaltılmaya çalışılmıştır. Bu açıdan farklı bir problem gündeme gelerek yoksul kesim, arka plana itildiği fikrini ortaya sürmüştür. Yalnızca devlet yönlü harcamalar değil artan göç hareketleriyle birlikte şehir ekonomileri de çift yönlü olarak etkilenmeye başlamıştır. Ayrıyeten işverenler daha ucuz iş gücü oldukları için az ücret vererek Suriyeli mültecileri tercih ettikleri için iş kaybı yaşamaktadırlar (Sönmez, 2014:12).

Yaşanan büyük göç dalgasının etkisiyle ekonominin dinamikleri bölgesel alanda olumsuz bir şekilde etkilenmiştir. Suriyenin içinde ya da gittikleri bölgelerde yatırımlarda azalma, işsizlikte artış ve eksik mal durumları görülmektedir. Bölgede görülen istikrarsızlığın devamlı hale gelmesi güvenden uzak oluşu ve değişen politikalar ile birlikte ticari güven azalarak ekonomik faaliyetlere ket vurmuştur (Zetter ve Ruaudel, 2014, s. 7).

Nakliye yapılan rota üzerinde yaşanan sıkıntılardan dolayı kargo taşımacılığı yapan firmalar teslimatı geciken mallarla uğraşmaktadır. Teslimat güzergahı nedeniyle kara yolu ile Suriye üzerinden yapılan taşımalar şimdi Ro-Ro taşımacılığını alternatif olarak kullanıp varış yerine ulaşıyor. Suriye krizi yaşanmadan önce 4-5 gün içerisinde yerine ulaşan teslimatlar, krizden sonra 25 günü bulmaktadır (Raporu, 2014, s. 23). Bu durum uzun vadede başta ekonomik olmak üzere birçok soruna gebe olmaktadır.

Canyurt'a (2015) göre, Suriye krizi ile birlikte önceki duruma göre Türkiye olan ilişkilerde ekonomik anlamda ticari ilişkilerde bir düşüş yaşandığı ortadadır. Bunun en büyük nedenlerinde biri Suriye üzerinden yapılan ticaret işlemlerinde taşımacılık ve nakliye sürecinde yaşanan problemlerdir. Ticaret hacminin 2010 yılına oranla 2011 yılında düşüşe geçtiği ve diğer yıllarda da git gide azaldığı gözlemlenmektedir. Bu olumsuz durumlar beraberinde bölgenin sosyoekonomik açıdan gerilemesine neden olmuştur (s. 139).

Suriye olan ilişkilerimiz son yıllarda öncelikle ticari anlamda olmak üzere turizm, emlak gibi alanlarda hızla gelişmekteyken oluşan kriz ile birlikte başta komşu ülkeler olmak üzere diğer ülkelere de sirayet etmektedir. Bu doğrultuda ekonomik olarak ülkeleri doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemesi mümkün olacaktır. Malların nakliyesi sırasında artışlar söz konusu olduğunda kâr marjı görece az olan ülkeler olumsuz anlamda etkilenecektir. Sınırdaki yaşanan problemler nedeniyle bazı lojistik firmaları da güzergahını değiştirip yeniden şekillendirmek zorunda kalacaktır. Değişime ayak uyduramayan ya da risk almada başarılı olamayan firmalar mali anlamda birçok sorunla baş etmek durumunda kalacaklardır. Suriyelilere açık kapı politikası uygulandığı için vizelerin kaldırılmasıyla turizm gelirleri azalacak ve bu nedenle mali sıkıntılar yaşayan firmalar zor duruma düşerek darboğazlar ile risk primleri artış gösterecektir (Öztürk ve Çoltu, 2018, s. 196).

Bir yıllık çalışma neticesinde TBMM Mülteci Hakları alt komisyonu tarafından çıkarılan TBMM Göç ve Uyum Raporu'na göre geçici koruma statüsünde bulunan

Suriyeliler için Ocak 2018 tarihi itibariyle 30 milyar dolarlık bir harcama yapıldığı sonucuna ulaşıldığı belirtti. Yapılan harcamaların bir kısmı doğrudan faturalandırılarak maliyet kalemi olarak belirtilmişken bir kısmı da dolaylı harcamalar olduğu için bu tür hizmetlerin faturalandırılması mümkün olmamıştır (Karabağlı, 2018).

Kalıcı olarak Türkiye’de ikamet edecek Suriyelilerin uzun vadeli düşünerek diğer herkes gibi çalışarak ve üretime katkıda bulunarak geçimlerini sağlamaları ve bu doğrultuda emek vermeleri gerekmektedir. Buradan hareketle daimî olarak karşılık beklemeden beslenme ve barınma ihtiyaçlarını karşılamak yerine, Suriyelilerin yaşamlarını idame ettirmesi ve kendi ayakları üzerinde durarak ihtiyaçlarını karşılamaları konusunda destek verilmelidir. Yani her şeyi hazırlayıp ellerine hazır olarak vermektense nasıl hazırlanacağını öğretilmesi çok daha işlevseldir. Bunları sağlamak içinde eğitimler verilmeli, yalnızca barınma ve beslenme ihtiyaçları için değil eğitim için de bütçe ayrılması gerekmektedir (Uzun, 2015, s. 119).

3.1.6. Suriyelilere Yardım Lojistiğinin Sosyal Etkileri

Dünya üzerinde yaşanan birçok göç hareketi gibi zorunlu göç eden Suriyelilerin de gittikleri ülkelerde bazı etkileri olabileceği aşıkardır. Suriyelilere yapılan yardımlarda ne var ki yardımı alan da ulaşmasını sağlayan da insandır ve bu nedenle sosyal etkilerinden söz etmek kaçınılmazdır. Türkiye üzerinde birtakım etkileri görülmekle birlikte bu etkiler beraberinde bazı sorunları da getirdiği için etkili ve kalıcı müdahaleler yapılarak önlemler alınmalıdır. Aksi takdirde yeni problemler ve çatışma ortamları oluşacaktır.

Suriye krizi ilk ortaya çıktığı zaman kısa süreli ve geçici olacağı düşünülse de bu noktada kalıcı olduğu kabullenerek sosyal uyum sıkıntılarına yol açtığı görülmektedir. Zorunlu göçü kabul etmek mecburiyetinde kalan Suriyelilerin psikolojileri ve verdikleri tepkiler de bu durumdan etkilendiklerini göstermektedir (Oytun ve Gündoğar, 2015, s. 10).

Suriyeliler savaşın ilk başladığı zamanlarda krizden “etkilenen” durumundayken gün geçtikçe, etkilerinin boyutu düşünüldüğünde Türkiye açısından sosyal anlamda “etkileyen” konumuna gelmişlerdir (Karaca, 2013, s. 72). Zaman etkilerini herkes üzerinde göstermeye başlayarak bölgesel, ulusal ve uluslararası boyutta farklılaşmıştır.

Suriyelilerin gelişiyile birlikte ortaya çıkan sosyal uyum sorunları ile birlikte toplumsal bazı etkiler oluşmaktadır. Başta sınır illerinde olmak üzere diğer illere de yayılmaya başlayan Suriyeli kadınların hem kendini kurtarmak istemesi hem de ailelerinin

başlık parası almak istemesi nedeniyle Türk erkekleriyle evlenmesi, birden fazla ailenin aynı evde yaşamak durumunda kalması ve az kira ödemek için gecekonduları tercih ederek çarpık kentleşmenin oluşmasına neden olmaları, henüz küçük yaşta olan çocuklarını çocuk işçi olarak çalıştırmaları ve demografik yapıda değişikliğe neden olmaları yüzünden toplumsal kabul ve uyum sürecinde sorunlar devam etmektedir (Oytun ve Gündoğar, 2015, s. 15).

Suriyeli mülteciler arasında oluşan huzursuzluklar içinde yardımların eşit dağıtılmaması, farklı dili konuşmaktan ötürü ihtiyaçlarını tam olarak tanımlayamamaları, yardım yapan kuruluşlarla dolaylı olarak ulaşmaları gibi nedenler vardır. Bu nedenle her geçen gün uzayan zaman diliminde büyüyerek daha fazla sosyal gerginliğe yol açabilir (Lee, 2008, s. 5). Etkilenen sayısı arttıkça gerginlikte büyüme göstermiştir.

Yardım yapan kuruluşların bağış yapanlara hesap verme zorunluluğu varken yardımı alan kişilerin bu konuda o kadar da söz hakları yoktur. Bu nedenle yardımlar dağıtılırken eşit olduğu yönünde ikilemler ve taraflı olması konusunda algılar oluştuğunda yardım alanlar tarafından olumsuz yönde sosyal etkilere neden olmaktadır (Lee, 2008, s. 8).

Çok fazla kişinin birlikte yaşadığı kamplarda ilk zamanlarda hissedilen güven duygusu süreç uzadığında huzursuzluğa dönüşmektedir. Kamplar belli bir alanda olduğu için küçük bir yeri kaplamakta ve insanların fazla olmasında ötürü provokasyonlara açık bir durumdadır. Kalabalık nedeniyle kış aylarında soba kaynaklı çıkan yangınlar ya da yaz aylarında ortaya çıkan salgın hastalıklar kişiler arasında sorunlara sebebiyet vermektedir (Güçer, Karaca, ve Dinçer, 2013, s. 61-62).

Kampta yaşayanlar arasında oluşan sorunlar dışında kamp dışında yaşayanlarda yardımlara ulaşmakta zorluk çekmekte ve yerel halk ile iletişim konusunda sıkıntı yaşamaktadır. Bu duruma çözüm olarak Suriyelilerin kalıcı olacağı düşüncesi ve yakın zamanda krizin sonlanmayacağı fikriyle ortak bir noktada buluşarak bağ kurmaları gerekmektedir. Konuyla ilgili olarak toplumun bütün kesimlerine çağrıda bulunarak duyarlılığı artırma konusunda çalışmalar yapılmalıdır (Yüksel, Bulut, ve Mor, 2014, s. 10).

3.1.7. Suriyelilere Yardım Lojistiğinin Siyasi ve Güvenlik Etkileri

Suriyelilere yardım operasyonu gerçekleştirilirken birçok etkiden söz edilebilir. Bunların başında hayati önem teşkil eden güvenlik etkisi ve ülke içindeki yansımaları vardır. Aynı

zamanda siyasi açıdan da ülkelerin bu konudaki tavrı, takındığı durum yönünden farklı şekillerde konu ele alınmıştır. Hiç kuşkusuz Suriyelilerin en fazla gittikleri ülkelerin başında gelen Türkiye'nin siyasi ortamında oldukça etkili olmuştur.

Yerel halk ile Suriyeliler arasında oluşan güvensizlik durumu, her an oluşabilecek çatışma riski ve siyasi yönden oluşan ikilikler kutuplaşmalara yol açacağı için bu tarz etkiler görülmektedir. Siyasi anlamda oluşan görüş farklılıkları nedeniyle kimileri Suriyelilere daha ılımlı yaklaşırken kimileri de muhatap bile olmak istememektedir. Bu açıdan bakıldığında Suriyelilerin durumunun ülkedeki siyasi kutuplaşmayı arttırıcı bir etkiye sahip olduğunu söylemek mümkündür. Suriyelilerin bu aşamada ortaya çıkarabileceği en büyük güvenlik sıkıntısı yerel halk ile olan tepkili durumun kışkırtmalar sebebiyle şiddet içeren bir boyuta ulaşmasıdır (Oytun ve Gündoğar, 2015, s. 18).

Güvenlik riski olarak görülen Suriyelilerin durumu için tetikleyici olan sebepler arasında eğitim almamaları, gelir seviyelerinin düşük olması, aitlik hissine sahip olamadıkları için kendilerini geri planda görüyor olmaları, kimlik bunalımı yaşamaları ve halkla olan kısıtlı iletişimleri nedeniyle kendilerini yabancılaştırmaları sayılabilir. Güvenlik etkileri birçok farklı faktörü ilgilendirse de toplumsal etkileri yönünden başlı başına incelenmesi gereken bir konudur. Bu durum çerçevesinde karşılıklı olarak ele alınabilecek değişik şekillerde risk durumları bulunmaktadır (Tunç, 2015, s. 54). Alınan risk ve boyutları ülkelere göre değişkenlik gösterse de ortada böyle bir konunun varolduğu bilinmektedir.

Türkiye'nin de takındığı durum neticesinde aldığı riskler siyasi ve politik açıdan duruşunun oluşmasına neden olmuştur. Bu konuda Türkiye'nin net bir şekilde Suriye'deki rejim karşısı olan muhalifi Özgür Suriye Ordusu'nun yanında olması, komşu ülke olan Suriye ile diplomatik ilişkileri bitirme aşamasına getirmiştir. Suriye krizi ilk patlak verdiği zaman daha tarafsız davranan ve uzlaşmacı bir tavır sergileyen başkent, sonraki aşamada Şam rejimi ile olan bağlarını koparmış ve açık bir şekilde muhalif tarafın yanında olunca Şam rejiminin dikkatini çekmiştir. Türkiye açık kapı politikası izlediği için sınırdan giriş çıkışlar kolay olmuş ve sınır kapısının çoğunlukla kontrolü muhaliflere bırakılmıştır. Güvenlik, muhalifler tarafından sağlandığı için mültecilerin geçişi ve insani yardım yapan kişilerin geçişi için bölgeler oluşturulmuştur (Bakeer, 2013).

Mülteciler genellikle kamplarda barışçı ve insani bir şekilde yaşarken Türkiye'de bulunan mülteci kamplarında Suriye'deki rejimin karşısı olan muhaliflere üye olan birçok kişi vardır. Kampları esas amacı dışında bir üs olarak kullanmak isteyen Özgür Suriye

Ordusu üye bulma, lojistik destek sağlama ve organize olma gibi amaçlarla kullanarak güvenli bölge olarak görmektedir (Naftalin ve Harpviken, 2012).

Suriye krizinin siyasi boyutunun olması ve Suriyelilerin takındığı tavır nedeniyle tarafsızlığımızın yitirilmesinin sağlanması dolayısıyla Suriye'deki şiddetin Türk topraklarına ve toplumuna taşınmasına, iç huzurun tehlike altına girmesine neden olmaktadır. Oluşturulan dengelerin bozulmasına ve çatlakların açılmasına neden olan Suriye tarafından yapılan saldırılar, patlatılan bombalar, sınır çevresinde ve yakınında yapılan çatışmalar, mültecilerinde içine girmiş olduğu tartışmalardır (Köseoğlu ve Çevikel, 2014, s. 18).

İlerleyen zamanlarda Suriye'de yaşanan iç savaş büyüdükçe güç boşluğundan ötürü sınırı korumak güçleşmiş, güvenlik güçleri uzun olan kara sınırını kontrol etmekte zorlandığı için ciddi anlamda kaynak kullanımına ihtiyaç duymaktadır (Tobin, vd., 2013, s. 33). Aylar yıllara dönüştükçe zorluklar boyut değiştirmekte ve önlemlere olan ihtiyaçta aynı oranda artmaktadır.

Güvenlik kaygısının daha da arttığı durumların başında Suriyelilerin en fazla olduğu Hatay'ın Reyhanlı ilçesinde yaşanan ve Türkiye'de yaşanan en kanlı terör hareketi olarak tarihe geçen saldırı ve sonucunda 52 kişinin hayatını kaybetmiş olduğu gerçeği gelmektedir (Orhan, 2013, s. 10). Bu yaşanan elim olay ile birlikte yerel halkın endişesi artmış ve güvenliğin yanında sosyal, ekonomik yönden de olumsuz düşünceler oluşmuştur. Sınırdaki yaşananlar insanlar arasında gerginliğin artmasına sebebiyet vermiştir. İnsani yardım operasyonları yapan kuruluşlarda çalışanlarda zorluk yaşamaya başlamış hayatları tehlikeye girmiştir. Yaşanan kriz ortamından kaçmaya çalışan mülteciler açısından da durum kötüye gitmektedir.

Mülteci hareketlerine maruz kalan ülkeler de bu durumdan etkilenerek göç dalgasının karşısında tavırları, politikaları boyutunda istikrarı, refah durumu ve değerleri açısından tehditle karşı karşıya kalabilmektedir. Uluslararası anlamda anlaşmazlıklara yol açabilecek sınır geçişlerinde olumsuz durumlar oluşabilmektedir (Yüksel, vd., 2014, s. 5-6). Bu nedenle yalnızca ulusal etkilerden bahsetmek yetersiz olacaktır. Çünkü uluslararası anlamda yapılan yardımlar ve etkiler değişkenlik göstermektedir.

Yardımları yapan kuruluşların bulundukları bölge hakkında detaylı bilgi sahibi olmaları ve politik durum neticesinde dinamiklerin farkında olmaları büyük önem teşkil etmektedir. Bu şekilde olursa yardım kuruluşları mağdur durumda olanları daha iyi tespit edip ihtiyaç analizini o doğrultuda yapabilir, dağıtım faaliyetlerini daha etkili yürütebilir, riskleri daha iyi takip edip önlem alabilir, yardımların etkinliği konusunda fikir sahibi

olup süreci doğru tahmin edip yönetebilir (Fanthorpe, 2003, s. 65). Yardım kuruluşlarının Suriye içerisinde yardım yapma faaliyetleri olsa da sınırlarının içine girildiğinde risk boyutu artmakta ve saldırılara maruz kalmaktadırlar. Politik dengeler açısından yardım ekipleri sınırdan geçtiklerinde tarafsız davranarak rejim güçleri ve karşıtları tarafından dikkat çekmemelidir.

Yardım kuruluşlarının tüm ihtiyaç sahiplerine el uzatıp ulaşmaları için Birleşmiş Milletler bu kuruluşlar ve iş birliğinde bulunanlar açısından çatışma yaşanan bölgelerde ve sınır tarafında güvenli olan, engelsiz insani geçiş koridorları açmanın gerekli olduğu çağrısında bulunmuştur. Bu karar ile hedeflenen amaç insani yardımın her yere ulaşmasını sağlamak ve çatışma yaşanan bölgelerdeki insanlara da yardım gönderebilmektir (Milletler, 2014).

Yardım yapılırken en fazla ihtiyaç sahibi olana öncelik verilmesi gerektiği düşünülse de büyük ülkelerin öncelik ölçütü bu şekilde olmamakla birlikte daha ziyade kendilerine coğrafi konum açısından yakın olanlara ve askeri, ekonomik anlamda daha iyi ilişkide bulunduklarına yardım yapmaktadır (Mesquita ve Smith, 2009, s. 336). Uluslararası anlamda dostluk kavramı ilişkilerde pek rağbet görmediği için durumlara ve çıkarlara göre değişkenlik gösterdiğinden dolayı bu durum çokta şaşırtıcı değildir.

Türkiye açısından barışçıl bir dış politikanın belirlenmesi insani yardımlar yapılırken de daha etkili ve güvenlik açısından doğru bir yol olacaktır. Çözüm politikası olarak barışı destekleyen ve yaraların sarılmasını amaç edinen istikrarlı bir çizgiden gidilmesinin savaşı bitireceği yönünde olan bir görüşe sahip olunması gerekmektedir (Köseoğlu ve Çevikel, 2014, s. 21).

3.2. MÜLTECİ KAMPLARINDA GIDA TEDARİK ZİNCİRİ YÖNETİMİ

Gıda zinciri dünya genelinde birçok farklı faktörü bir araya getiren karmaşık bir yapıya sahiptir. Birkaç farklı sektörü içine alan tedarik aşamasından, üretimine ve ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmasına kadar olan safhaların ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekir.

Değer katıcı faaliyetler arasında olan ürünlerin işlenmesi, ambalaj ve paketleme işlemleri ve dağıtımı ile ilgili olan aşamaların özenle yapılması gerekir. Bu yapıda yer alan bütün aktörlerin ham maddenin girdisinden, üreticiye kadar süreç dahilinde mülteci kamplarına ulaşana kadar tüm hepsini ilgilendirmektedir. Üretim aşamasında dağıtım şekline, güzergâh seçimine, ürünlerin özelliklerine ve gıdanın korunma biçimine göre zincir boyunca yardımların gitme süresi ve gönderinin zorluğu değişkenlik gösterir.

Bu çalışmada mülteci kamplarına yardımların ulaşmasında gıda temelinde özellikle kuru gıdaların ulaştırılması konusuna değinilerek, soğuk zincir boyutu ele alınmıştır. İlk etapta Suriyeli mültecilerin sayısı daha azken mülteci kamplarında toplu yemekler verilerek tabldot ile gıda ihtiyacı karşılanırsa da ilerleyen zamanlarda sayılarının artmasıyla birlikte yemek konusunda seçici davranışları nedeniyle yemeklerin dökülme oranı artmıştır. Burada öneri olarak mülteci kamplarında örnek bir model geliştirilerek belli başlı ölçütler kullanılarak yemekhane çalışması yapılması uygun olabilir.

Son aşamada bulunan çözüm neticesinde gıda kart uygulaması yapılarak Suriyelilere verilen kartlar ile anlaşmalı marketlerde alışveriş yapabilme kolaylığı sağlanarak istedikleri ürünü seçme ve alma fırsatı verilerek yardım sağlanmaktadır.

3.2.1. Toplu Yemek Lojistiği

Lojistik işlemler gerçekleştiğinde temel birtakım süreçler söz konusu olurken toplu yemek lojistiğinde bazı nitelikler daha fazla ön plana çıkmaktadır. Zaman, hijyen, taşıma ve depolama boyutunda diğer lojistik hizmetlere göre farklılıklar görülmektedir. Bu nedenle toplu yemek hizmeti nasıl ve ne şekilde verildiğine göre gruplandırılabilir. Genellikle topluca çalışmaların yapıldığı yerlerde insanlara yemek hizmeti için verilse de burada konu ile ilgili olarak kendisini besleyecek durumda olmayan kişilere verilen yiyecek ve içecek hizmetinin sunulmasıdır. Toplu yemekten bahsedildiğinde ise yerinde üretim yapanlar ya da yemeği yerinde hazırlayıp istenilen noktaya taşıyarak tabldot yardımıyla sunulmasını sağlayan catering hizmeti verenler olan sıralanabilir (Çancı ve Yılmaz, 2008, s. 1001).

Mülteci kamplarında Suriyelilerin gıda ihtiyacının karşılamak amacıyla Kızılay Gıda Kart uygulamasına başlanmadan önce üç öğün yemek dağıtımını sağlamak için ihale yoluyla özel catering şirketleri ile anlaşma yapılmaktaydı (Güçer, Karaca, ve Dinçer, 2013). Bu yöntemin devamlılık arz etmemesinin en önemli sebebi giderek artan Suriyeli sayısı ve artan maliyetler ile ortaya çıkan karmaşıklık durumuydu. Aynı zamanda yemek kültürü konusunda farklılıkların olması da yapılacak yemekler ve beğeni konusunda tezatlıklar oluştuyordu.

Türk Kızılay'ı, AFAD ve BMMYK tarafından kamplarda yemek pişirilmesi yönünde olanak sağlayıcı yardımlar 2013 yılı itibarıyla yapılmaya başlanmış ve bunun dışında elektrikli ocak, mini buzdolabı, dolap ve mutfak aleti gibi araç gereçleri de temin ederek kamplara dağıtımını sağlanmıştır (Refugees U. N., 2014, s. 33).

Suriyeli mülteciler için Haziran 2012 tarihinde Dünya Gıda Programı'ndan yardım isteyen Türk hükümeti yapılan görüşmeler sonucunda öncelikle yemek dağıtım sistemine daha sonrasında ise kart üzerinden alışveriş yapılması sistemine geçilmesi yönünde öneri çıkmıştır. Geçici bir çözüm olarak ortaya çıkan günde üç öğün sıcak yemek dağıtımını yavaş yavaş kamplarda sonlandırılmaya başlamıştır (Köseoğlu ve Çevikel, 2014, s. 12).

İlk olarak 2012 yılı Ekim ayında Kilis ilinde bulunan konteyner kentte kullanılmaya başlanan elektronik yemek kartı 2013 yılı Temmuz ayı itibariyle kamplarda yaşayan 115 bin kişiye ulaşarak gıda kartı programının yayılması sağlanmıştır. Ancak maddi anlamda yetersizlik yaşanmaya başladığında bir süre askıya alınan programın yayılma planları 22 kampın 14'ünde devam ederek geriye kalan 8'inde yine üç öğün sıcak yemek çıkarılmış ya da AFAD E-Kart programı ile 2013 sonu itibariyle gıda sağlanmıştır (Inglis ve Vargas, 2014, s. 146).

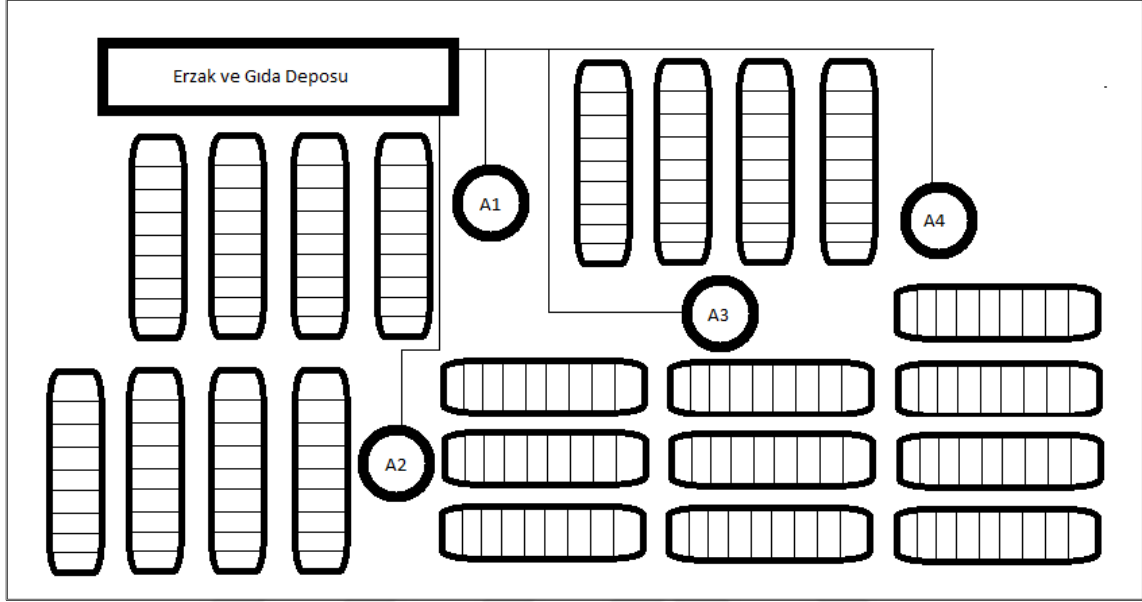
3.2.2. Mülteci Kampına Yönelik Yemekhane Çalışması

Çalışmanın bu bölümünde mülteci kamplarında üç öğün sıcak yemek uygulaması yapılırken toplu yemek hizmeti verildiği için kampın büyüklüğüne ve kalan kişi sayısına göre belirlenecek doğru noktada yemekhane kurulması önerisi üzerinde durulacaktır. Burada söz konusu olan tasarımda yalnızca kamp için bir değerlendirme yapılarak kampın dışında yaşayanlar göz önünde bulundurulmayacaktır.

Modelleme kurulurken aşağıdaki grafikte görüldüğü üzere $22*9*2 = 396$ hanelik bir kamp -kapasite olarak ortalama 1500 mülteci barınacak şekilde- için öncelikle en makul noktada Erzak ve Gıda Deposu yer seçimi yapıldığında ardından alternatif olarak belirlenen bölgelere A1, A2, A3, ve A4 diye konumlandırıldığında o bölgelerde toplu yemek hizmeti verebilmek için yemekhanelerin açılıp açılmama durumuna göre bir boolean (0 veya 1, açılacak kararına 1, açılmayacak kararına 0) değişkeni atanacak biçimde bir tasarım modellenenebilir. Ak olarak adlandırılan bölgelerin değerlerinin ($k = 1 \dots 4$) değerleri olarak farklı değerlendirmeler yapılabilir (Öz ve Dindarık, 2018, s. 26).

- Maliyet Analizi (0)
- Hizmet Kalitesi (1)
- Ulaşım Süreleri (1)
- Yaşayanların Yaş Ortalaması (1)
- Yeni Doğan Oranları (1)

- Alışveriş kartları gibi alternatif yemek araçlarının dağıtılması (0)
- Alternatif alanlara giden altyapı eksikliği (0)
- Kamp kayıt alımında yaşanan zorluklar ve yemek fişlerine yansımaları (0)

Şekil 5. Örnek Bir Mülteci Kampına Yönelik Yemekhane Çalışması

Kaynak: S. Öz ve N. Dindarık, İstanbul, 2018, s. 26

3.3.3. Gıda Kart Uygulaması

15 Ekim 2012 tarihi itibarıyla Birleşmiş Milletler Dünya Gıda Programı ve Türk Kızılayı iş birliği ile anlaşma sağlandığında Elektronik Gıda Kartı olan Kızılay Gıda Kartı programı uygulanmaya başlamıştır. İlk kullanılmaya başlandığı yer Kilis'te bulunan konteynerkent olmakla birlikte, program sonrasında Hatay'da bulunan diğer çadırkentlerde de kullanılmaya başlamıştır. Suriyeli mültecilere üç öğün sıcak yemek vermek yerine kendi ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri ve seçimleri doğrultusunda istediklerini satın alabilecekleri gıda kartı temin edilmiştir. Programın bütçesini finanse eden Dünya Gıda Programı'dır. Yine iş birliği içerisinde bulunan kamp yönetimi ve AFAD'da bu konuda üzerine düşeni yapmaktadır. Kartlara 15 günde bir 40 TL, aylık olarak da 80 TL yatırılmaktadır. Kullanılmayan miktarlar ay bitiminde tekrar kartın hesabına geri aktarılmaktadır. Kartın kullanımın hakkına sahip olanlar alışveriş yaptıklarında kamplarda yaşadıklarını belirten kimlikleri ile teyit işlemini gerçekleştirmek zorundadırlar (Kızılay, 2014, s. 23, Inglis ve Vargas, 2014, s. 145, Güçer, vd., 2013, s. 28).

Gıda kartlarının kullanımı ile birlikte Suriyeli mülteciler tercihleri doğrultusunda alışveriş yapabildikleri için kolaylık sağlanmıştır. Aynı zamanda gıda kartı sayesinde marketlerde alışveriş yapıldığında yerel ekonomiye de fayda sağladığı görülmektedir. Kaynakların geri dönüşü yine yerel ekonomilere olmakla birlikte esnafa da gerekli destek verilmiş olup istikrarsızlıktan oluşan zararlarını kapatmaya yönelik bir adım atılmış olmaktadır. Kamplarda yaşayan Suriyeliler de normal şartlarda yaptıkları gibi kendi bütçelerini oluşturup gıda harcamalarını düzenleyip bilinçlenmektedir (Shasha, 2014, s. 148).

Gıda Kartı kullanım süreci devam ederken 2015 yılı Mart ayı itibariyle Dünya Gıda Programı bazı finansal yetersizlikler sebebiyle Türkiye’de bulunan 9 mülteci kampına yönelik olarak yardım veremeyeceğini açıklamıştır. Bununla ilgili olarak planlanan programın kamp dışında yaşayanlara da verileceği yönündeki uygulama da beklemeye alınmıştır (Online, 2015).

Euronews 28 Nisan 2016 haberine göre Suriyelilerin gıda kartı hakkında ve yaşadıkları durum ile ilgili olarak yaptığı görüşmeler neticesinde düşünceleri şöyledir (Pinna, 2016);

Salwa, Suriyeli Mülteci: “Bu kartla durumumuz çok iyi. Daha önceden sıcak yemek çıkıyordu ancak çocuklarım yiyemiyordu. Kartlı sistem çok iyi. Şimdi ne istesek satın alıyor ve istediğimiz tarzda pişiriyoruz. Buraya haftada beş kere geliyor ve 100-125 Türk Lirası harcıyorum.”

Fatma Tuba, Suriyeli Mülteci: “Şu anda yaşadığımız şartlar iyileşti, durumumuz güzel. Kartımı dokuz ay önce aldım ve şu anda tüm ihtiyaçlarımı karşılıyorum. Daha iyisi olabilir ancak bu yardıma şükrediyoruz.”

Yine AB İnsani Yardım Vakfı İletişim Memuru olan Mathias Eick’in bu konudaki düşünceleri: “Dünya Gıda Programı olarak son 12 ay içerisinde bu kart sistemlerine 40 milyon Euro maddi kaynak sağladık ve önümüzdeki aylarda yaklaşık 600 bin kişiye ulaşmaya çalışacağız. Kimler yardıma muhtaç, kimin neye ihtiyacı var hepsini belirleyip sistemli bir şekilde bu insanlara ulaşmaya çalışacağız.”

Programın istenilen şekilde işleyebilmesi için AB İnsani Yardım Vakfı da destek veriyor. Suriyelilerin istediği gıdalara ulaşabilmeleri için kendi seçimlerini yapmalarına imkân sağlayarak yerel ekonomiyi de destekleyici çalışmalarına devam ediyor. Bununla birlikte denetim konusunda da aktif olarak yerel bazı dükkanları gözlemliyor. Son gelişmeler ışığında kamp dışında her kişi için aylık olarak kartlara 62 TL yükleniyor. Bu

şekilde her bir kişi de günlük olarak iki bin yüz kalorilik gıdayı temin edebiliyor. Yalnızca sigara, alkol, tütün grubu ve tatlı almak yasaklanmaktadır (Pinna, 2016).

Kızılay Kart Programı ülke genelindeki tüm POS makineleri ve ATM'lerde kullanılabilirdiği için sadece kamp içi bir program değil aynı zamanda sosyal uyum yardımı (SUY) ve şartlı eğitim yardımı (ŞEY) için de kullanılabilen nakit temelli bir yardım aracıdır. 2019 itibariyle kamp içinde 90.666 yararlanıcı, sosyal uyum yardımında 1.530.030 yararlanıcı ve şartlı eğitim yardımında 487.089 yararlanıcı faydalanmaktadır. Sosyal Yardım Uyum Programında yapılan toplam yardım miktarı Aralık 2016-Ocak 2019 arasında 3 Milyardır. Aylık yardım tutarı kişi başı olarak 120 TL olarak belirlenmiştir. Şartlı Eğitim Yardımı Programında yapılan toplam yardım miktarı ise 280 Milyondur. Belirli kriterlere göre uygunluk analizi yapıldıktan sonra bu programa kabul edilen Suriyelilere bu kart temin edilerek kullanımlarına açılmaktadır. Aşağıdaki şekilde de Kızılay kart ve uygulayıcı ortakları ile destekleyen kurumlar görülmektedir (Direktörlüğü, 2019, s. 11).

Şekil 6. Kızılay Kart-SUY

Kaynak: Türk Kızılayı Göç Hizmetleri Direktörlüğü, 2019, s. 11.

IV. MÜLTECİLERİN YAŞADIKLARI BÖLGELERE YÖNELİK KIZILAY'IN GIDA VE İNSANİ YARDIM LOJİSTİĞİ: SURIYELİLER ÖRNEĞİ

4.1. TÜRK KIZILAY'INA GENEL BAKIŞ

Çalışmanın bu bölümünde Türk Kızılay'ının kuruluş aşamalarından ve günümüzde hangi konumda olduğunu öğrenmek adına tarihçesinden, temel ilkelerinden, sosyal yardım ve afet yönetimi ile ilgili görevlerinden ve organizasyon yapısından bahsedilecektir.

4.1.1. Türk Kızılay'ının Tarihçesi

Günümüzde yaklaşık olarak bir asırlık geçmişe sahip olan Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu 1919 yılında kolektif bir yapıya dönüşerek bu isimle anılmıştır. Türk Kızılay'ı bu aşamaya kadar dernek olabilmek için birçok farklı süreçten geçmiştir. Askeri anlamda destek sağlamak amacıyla askerlere yardım düşüncesiyle kurulan ve Dr. Marko Paşa, Dr. Abdullah Bey, Dr. Kırımlı Aziz Bey ve Serdar'ı Ekrem Ömer Paşa önderliğinde faaliyete başlayan bir kuruluştur. Bu anlamda yardım sağlamak adına Uluslararası Kızılay-Kızılhaç Hareketi'ne ilk katılan ülkelerden biri olmaktadır (Kızılay T. , 2016, s. 1).

1868 itibariyle kurulan cemiyet 1875'deki Sırbistan Karadağ savaşına kadar önemli bir faaliyette bulunmamıştır. Rüştü Paşa girişimi sonucunda 12 Ağustos 1876'da Marko Paşa'nın başkanlığında 16 kişilik bir kuruluş oluşturmuş ve cemiyet geliştirme çabaları başlatılmıştır. 1876 itibariyle cemiyet hilal amblemini resmen aldıktan sonra Osmanlı Rus savaşında halka büyük hizmetler sunmuştur. Yıl 1947 olduğunda Kızılay Atatürk'ün desteğiyle daha çok sağlık, sosyal ve insani yardım hizmetlerinin geliştirmiştir (Amini, 2017, s. 119).

“11 Haziran 1868 tarihinde "Osmanlı Yaralı ve Hasta Askerlere Yardım Cemiyeti" adıyla kurulan Kızılay,
1877'de "Osmanlı Hilali Ahmer Cemiyeti",
1923'de "Türkiye Hilaliahmer Cemiyeti",
1935'te "Türkiye Kızılay Cemiyeti" ve

1947'de "Türkiye Kızılay Derneği" adını almıştır. Kuruluşa "KIZILAY" adını büyük önder Atatürk vermiştir (Kızılayı, 2018).”

Kızılay’ın işareti olarak belirlenen işaret ise hukukta belirtilen hükümler doğrultusunda yalnızca savaş durumunda silahlı kuvvetlerin sağlık servisleri ile hükümlerce belirlenen “koruyucu ve belirtici işaret” olarak tanımlanmıştır. Bunlar dışında savaş zamanında tarafsızlık ve dokunulmazlığı simgeleyen bu işareti hiçbir kurum, kuruluş ya da kişi kullanamaz (Kızılayı, 2018).

Türk Kızılayı bütçesini oluştururken kendine ait herhangi bir maddi gelir gözetmeden yalnızca bireylerden ya da ulusal ve uluslararası kurum, kuruluşlardan bağış toplayarak yaşayan bir kuruluştur (Amini, 2017, s. 118). Türk Kızılayı, üye olanların, gönüllü olarak destek sağlayanların ve bağışçıların katkıları sayesinde birçok alandaki başarılarından dolayı adından söz ettirmeye devam etmektedir.

Kuruluş gayesi, dini, kültürü, doğası ve tarihi dolayısıyla insanlığa yardım amacıyla hasta ve yaralı askerlere yardım etme düşüncesiyle Türkiye’nin taraf olduğu tüm savaş durumlarında dost, düşman fark etmeksizin esir durumda olanlara ve yaralılara insanlık vazifesi bilinciyle hizmetler sunmuştur. Zaman içerisinde yalnızca savaş olduğunda değil, barış durumunda ya da olağanüstü hallerde de afete müdahale, sosyal yardım, kan hizmetleri, sağlık, eğitim gibi alanlarda hizmet vermeye devam etmektedir (Amini, 2017, s. 119).

Buradan da anlaşılıyor ki ilk etapta sadece savaştaki yaralılara yardım etmek için kurulsa da Kızılağ ve Kızılay Cemiyetleri zaman geçtikçe hizmet alanını ve faaliyetlerini genişleterek farklı vazifeleri de yerine getirmiştir (Kurtkan, 1965, s. 12).

4.1.2. Türk Kızılay’ının Temel-Kurumsal İlke ve Değerleri

Türk Kızılayı faaliyetlerini hareketin amacı ve yardımseverlik değerleri doğrultusunda tanıtabilmek için evrensel bir temel üzerinde 7 ilkeye göre yürütür.

- 1. İnsanlık:** Savaşın olduğu yerlerde ve doğal afet durumlarında insanlara yardım edip ıstıraplarını önlemek ve insan hayatını, sağlığını korumak amacıyla insan onuruna gerekli saygının sağlanmasında yardımcı olan federasyon ve dernekler vardır. Bu ilkeye göre asıl önem arz eden insanlar arasında herhangi bir fark gözetmeksizin karşılıklı anlayış, iş birliği, dostluk ve kalıcı barışı desteklemektir (Amini, 2017, s. 120).

2. **Ayrım Gözetmemek:** Herhangi bir felaket durumunda ırk, din, dil, milliyet, siyasi inanç ve sosyal durumunun ne olduğu ile ilgilenmeden aciliyeti olan ve yardıma ihtiyaç duyan insanlara yaşanan felaketin şiddet derecesine göre yardım önceliği esasını kabul etmek (Kurtkan, 1965, s. 14).
3. **Tarafsızlık:** Kızılay, faaliyetleri gereği herkese yardım edebilmek ve bu kişilerin güvenine hasıl olabilmek için herhangi bir düşmanlığa taraf olmadan, siyasal, dinsel, ırksal ve ideolojik niteliklere göre ihtilaflara girmez (Kızılayı, 2018).
4. **Bağımsızlık:** Federasyon ve ulusal dernekler bağımsız olmakla birlikte kamu otoritelerine yardım faaliyetleri konusunda yardımcı olmaktadır. Hareketin ilkeleri uygulanırken ulusal dernekler yardım yaptıkları ülkelerin iç yasalarına göre hareket ederken bağımsızlığını da korumalıdır. Türk Kızılay'ı da Türk yasalarına tabii olurken hareketin ilkelerine göre faaliyetini sürdürmektedir (AKD, 2014, s. 16).
5. **Gönüllü Hizmet Etmek:** Kızılay, vermiş olduğu hizmetlerden hiçbir koşulda çıkar gözetmeyen gönüllü bir şekilde yardım yapan kurumdur (Kızılayı, 2018).
6. **Birlik:** Türkiye'de Kızılay adı altında kurulan tek bir kuruluş olduğu gibi bu dernek herkese açık olacak şekildedir. Aynı zamanda her ülkede olan ulusal bir Kızılağ ve Kızılay Derneğı olmalıdır ki her ülkedeki bireyler bulundukları bölgeye göre insani faaliyetlerden yararlanabilsin. Anca bu şekilde olduğunda tüm insani faaliyetler herkesi içine alacak şekilde yürütölmektedir (Amini, 2017, s. 120).
7. **Evrensellik:** Dünya çapında bir organizasyon olarak bilinen Kızılay, diğer ölkelerde bulunan ulusal dernekler gibi aynı statüde ve eşitlikte yer almakta, karşılıklı iş birliğı ve yardımlaşma içerisinde sorumlulukları ve görevleri pay etmektedir (Kızılayı, 2018).

Türk Kızılay'ının temel ilkeleri ile birlikte yönetim ilkeleri de vardır ki bu sayede yönetim ilkeleri gereğince hizmet sunmaktadır. Bunlar şeffaflık, hesap verebilirlik, sorumluluk, adalet ve eşitliktir (Kızılay T. , 2016, s. 3).

Kızılay'ın ilkelerinin dışında 5 kurumsal değeri bulunmaktadır. Kızılay ayrım gözetmeme ilkesi ile bağlantılı olarak adalet değeri üstlenmektedir. Aynı zamanda kuruluş amacı gereğı belli başlı kalıplardan uzak paylaşımcılığı benimseyerek bilgiyi bağışçıları, toplum ve ortakları ile paylaşarak açık iletişim halinde bulunur. Dayanışma ve yardımlaşmanın timsali olan Kızılay, kurum kültürü haline getirdiğı takım ruhunu, bağlılığı, güveni ve paylaşımı dayanışmanın en önemli değerlerinden sayar. Güven değeri tutarlılık olarak söz ve davranışlarında başarının anahtarı, itibarın en önemli süzgeci olarak ele alır.

Kızılaycılık Onuru değerince ilke ve değerlere bağlı kalarak irade ve akıl yoluyla tutku ve coşkuyla çağdaş yöntemlerle fark yaratarak insanlığa hizmet etme gayretindedir (Kızılay T. , 2016, s. 2-3).

4.1.3. Türk Kızılay'ının Sosyal Yardım ve Afet Yönetim Görevleri

Türk Kızılay'ı kurulduğu yıldan bu yana artan faaliyet alanı ve geniş hizmetleri ile ulusal afet, kan hizmetleri, uluslararası yardımlar, sosyal hizmetler, sağlık hizmetleri, ilk yardım, eğitim ve gençlik hizmetleri, göç ve mülteci hizmetleri konularında görev yapmaktadır.

Bu doğrultuda çalışmayla ilgili olarak özelde sosyal yardım ve afet yönetimi konusunda görevlerini sıralayacak olursak (Amini, 2017, s. 124):

1. Ulusal ve uluslararası insani yardım operasyonları yapıldığında projelendirme ve uygulama için elde bulunan kaynaklar ve devlet tarafından temin edilen fonlar ile yapmak.
2. Bilgiyi ve kaynakları paylaşıp iletişim halinde olduğu diğer ulusal derneklere destek sağlamak amacıyla konu olan projeyle ilgili yapısal ve sosyal yardımda bulunmak, bu doğrultuda kaynak kullanımına ulaşmak için ulusal ve uluslararası anlamda yardım almak ve gerekli konumlara uygun olarak personel görevlendirmek.
3. Görevleri gereğince, ihtiyaç halinde halkın hizmet almasına yönelik toplum merkezleri yardımıyla psiko-sosyal destek sağlamak.
4. Bakıma muhtaç insanlara, yaşlı ve çocuklara, engellilere, yoksullara imkanları el verdiği oranda yardım yapmak ya da bakım hizmetinde bulunmak.
5. Yurt genelinde olabilecek herhangi bir afet ya da felaket durumunda kapasitesi ölçüsünde müdahalede bulunmak, geçici barınma merkezleri kurarak beslenme ihtiyaçlarını karşılamak, afet durumlarında gerekli derneklere ve Federasyona yardım çağrısı yapmak, Kızıllaç-Kızılay hareketi aracılığıyla veya diğer kurum ve kuruluşlardan gelecek ayni ve nakdi yardımları mevzuat çerçevesinde teslim alarak, sevk ve idaresini sağlayarak yerine ulaştırmak.
6. Yardım çağrısının alındığı durumlarda ve uluslararası anlamda yardımın sağlanmasının gerekli olduğu şartlarda afet durumunda olan ülkelere insani yardım malzemelerini sevk etmek, uluslararası afet müdahale ve yardım ekiplerini görevlendirerek göndermek, gidilen ülkede bulunan dernek ve Federasyonla ortaklaşa çalışarak afet müdahalesinde bulunmak.

7. Bakanlar Kurulu tarafından belirlenen ve gerekli görüldüğü durumlarda yardımlar uluslararası anlamda imkanlar oranında yapılmaya çalışılarak, aynı şekilde nakdi olarak da yardımlarda bulunmak.
8. Devletin fon sağladığı hallerde afet müdahalelerinde bulunarak ulusal ve uluslararası insani yardım programları yapmak ve ilgili projeler konusunda devlet adına diğer kuruluşlarla, derneklerle iş birliği içinde çalışmak.
9. Afetin şekli fark etmeksizin insan kaynaklı, doğal, teknolojik ya da sıhhi olarak felakete uğrayanlara imkanlar oranında hızlı, etkili ve zamanında olacak şekilde acil insani yardım ulaştırmak için kurumsal olarak hazırlık yapmak, yaşanan durum ile ilgili olarak bölgesel ve yerel afet müdahale ekibini ve lojistik destek sistemini kurmak ve geliştirilmesi sağlamak.
10. Afetler konusunda mücadele edebilmek ve bilinç oluşturmak için başta Kızılay’da çalışan personelleri ve afet gönüllülerini bu konuda eğitimlere göndermek, çeşitli sempozyum ve konferansları düzenleyerek katılımlarının sağlanmasıyla eğitim vermek.
11. Afet ya da afet dışı koşullarda kullanılacak olan yardım malzemeleri ve diğer araç, gereç, teçhizat, ekipmanları uygun olarak kullanarak en az 10 yıl el değiştirmeme kaidesiyle, bedelsiz ithalat konusunda mevzuata göre belirlenmiş esaslar neticesinde bedelsiz ithal etmek.
12. Kızılay’ın bünyesine katılmak üzere uygun şartları sağlayan kamu arazilerini tespit ederek olası risklere karşı şartı sağlayan yerlerde bölgesel ve yerel afet müdahale sağlamak için lojistik merkezleri kurmak.
13. Halkı afetler konusunda bilinçlendirmek için bilgi sahibi olmalarını sağlamak ve afet durumlarında nasıl baş edebileceklerini göstererek kapasitelerinin geliştirilmesine destek olmak.

4.1.4. Türk Kızılay’ının Organizasyon Yapısı

Türkiye Kızılay Derneği kurumsal yapısı itibariyle temsilcilik, şube ve genel merkezden oluşur. Şube içinde genel kurulu, yönetim kurulu ve denetçisi vardır. Genel Merkez içinde genel kurul, yönetim kurulu, denetim kurulu ve ihtiyari organları bulunmaktadır.

Temsilcilik, Kızılay’ın en alt birimi olarak faaliyetlerin yürütülmesinde tüzel kişiliği ve altında organlarının olmadığı kurulduğu yere en yakın olan şubeye bağlı olarak çalışan birimdir.

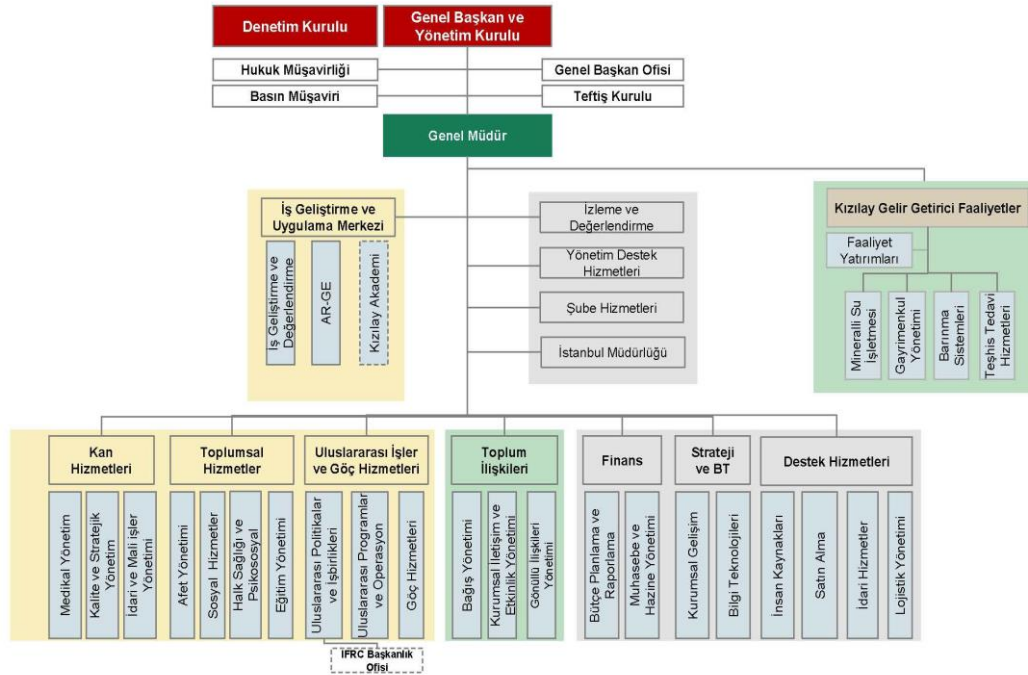
Kızılay'ın şubeleri faaliyetlerin yürütülmesi açısından önem arz eden yerlerde ve kurumlarda il, ilçe, beldelerin merkezlerinde olmak üzere en az elli gönüllü kişinin iş birliği ile ve Genel Merkez Yönetim Kurulu onayı alınarak kurulur ve faaliyete girer. Mülki amirlere evrakların teslim edilmesiyle birlikte şube kimliği kazanılmış olur.

Genel Merkez Genel Kurulu, Kızılay'ın en yüksek organıdır. Ankara'da toplanarak Denetim Kurulunun hazırladığı raporları okuyup, gelir-gider, hesap durumları, bilanço, bütçe tasarısını görüşür.

Genel Merkez Yönetim Kurulu, Genel Başkan dahil olmak üzere on bir üyeden oluşur. Genel Merkez Genel Kurulu'na karşı sorumlu olan organdır. Kızılay'ın amaçları doğrultusunda yapılan bütün işlemleri, antlaşmaları, kanunları, alınan tüm kararları, Tüzük ile belirlenen esaslara uygun olmasını sağlayarak düzenlenmesini, gözetimini ve yürütülmesini sağlar.

Genel Merkez Denetim Kurulu'nun sorumluluk alanı Dernek içi denetim göreviyle ilgili yükümlülüklerini yerine getirmektir. Bu nedenler Kızılay ile ilgili olan yönetimin yapmış olduğu çalışmaları, yapılanların etkinliği, verimliliği, mali raporların ve sistemlerin güvenilirliği, uygunluk yönünden inceleme, değerlendirmelerini yapar. Ardından elde edilen denetleme sonuçlarını Genel Merkez Yönetim Kuruluna ve Genel Merkez Genel Kuruluna rapor eder (Gazete, 2009).

Aşağıda belirtilen şekilde Kızılay'ın yapısı ve faaliyetleri hakkında bilgi verilmektedir (Kızılay T. , 2016, s. 6).

Şekil 7. Türk Kızılay'ının Yapısı

Kaynak: Türk Kızılayı, 2016, s.6.

4.2. TÜRK KIZILAY'I SURIYE İNSANİ YARDIM OPERASYONU

2012 yılı Ağustos ayında Hatay ili Yayladağı ilçesinde Suriye'deki karışıklıkların artması nedeniyle Türk Kızılayı tarafından Suriye Krizi Sınır Yardımları Operasyonu başlatılmıştı.

Suriye topraklarında oluşan kriz nedeniyle yardıma muhtaç olan insanların çağrısına cevap olarak Türkiye-Suriye sınırının sıfır noktasında insani yardım faaliyetleri yürüterek her geçen gün artan bölgedeki ihtiyaçlara çare olmaya çalışan Türk Kızılayı, Uluslararası İnsancıl Hukuktan doğan hak ve sorumluluklarını yerine getirmektedir.

Ocak 2019 verilerine göre 5 ilde 14 farklı sınır noktasında, 2.700.477.528,03 TL toplam sevkiyat tutarıyla ve bu toplam sevkiyat tutarı içindeki %68 gıda oranıyla, 2.351 kurumsal ve bireysel bağışçı ile 44.292 araçla sevkiyat yapmaktadır. Toplam sevkiyat edilen malzeme miktarı ise 344.272.209,76 kg, 7.190.032 gıda kolisi ve 26.769.995,58 Lt'dir.

Tablo 2. Sektör Bazında Sınır Yardımları Sevkiyatı (Ocak Ayı)

Satır Etiketleri	Toplam MİKTAR	Toplam T.FİYAT(TL)
------------------	---------------	--------------------

BARINMA	100.473,00	110.322.763,64
BARINMA DİĞER	4.942,00	14.886.003,07
ÇADIR	95.531,00	95.436.760,57
EĞİTİM	3.474.968,00	21.126.302,17
EĞİTİM MALZEMESİ	3.474.968,00	21.126.302,17
GIDA	523.151.615,27	1.046.520.004,29
EKMEK	85.568.490,00	17.407.106,63
GIDA DİĞER	126.666.905,22	275.065.952,27
GIDA KOLİSİ	7.190.032,00	392.794.460,59
KUMANYA	28.073.092,50	57.463.829,43
SU	32.628.200,00	11.871.173,48
ŞEKER	1.913.754,55	4.553.459,27
UN	241.111.141,00	287.364.022,62
GIDA DIŞI MALZEME	90.687.010,32	943.604.077,25
BATTANIYE	3.305.721,00	65.477.708,12
ENERJİ MALZEMESİ	18.617.126,00	33.364.778,24
GIDA DIŞI MALZEME DİĞER	19.526.291,32	137.001.114,99
GİYİM	48.441.044,00	674.412.147,76
YATAK	796.828,00	33.348.328,13
LOJİSTİK	117,00	8.173.781,74
VASITA	117,00	8.173.781,74
SAĞLIK	129.387.830,90	454.234.769,16
AMBULANS	464,00	23.865.060,93
İLAÇ MUHTELİF	87.301.509,60	272.625.649,39
TIBBİ CİHAZ MUHTELİF	208.652,00	29.864.082,41
TIBBİ SARF MUHTELİF	41.877.205,30	127.879.976,43
SU, SANİTASYON, HİJ-YEN	26.108.824,64	116.495.829,79
HİJYEN SETİ	2.415.275,00	59.253.628,07
SU, SANİTASYON, HİJ-YEN DİĞER	23.693.549,64	57.242.201,71
Genel Toplam	772.910.839,12	2.700.477.528,03

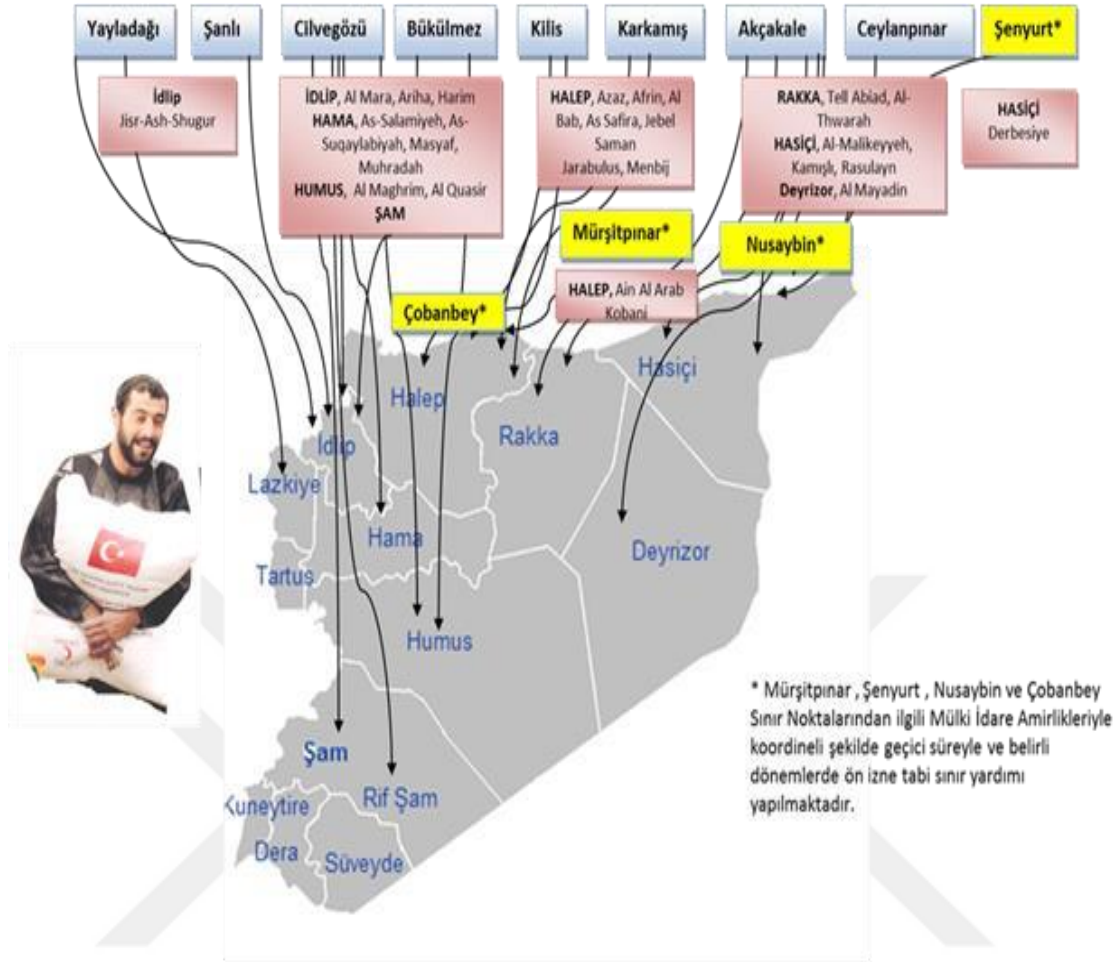
Kaynak: Türk Kızılayı Göç Hizmetleri Direktörlüğü, 2019, s. 9.

Türk Kızılay'ının Türkiye-Suriye sınır noktasına yapmış olduğu yardım faaliyetlerinin yıllık sevkiyat tutarı 2019 itibariyle 344.232.671,24 TL'dir. Bir önceki yıl yapmış olduğu sevkiyat tutarı ise 366.590.691,99 TL'dir.

Sıfır noktasında yapılan işlem hacimleri göz önünde bulundurulduğunda en fazla Cilvegözü'nde 12.280.340,18 TL olarak görülmektedir. Bunu takip eden Öncüpınar ise 11.501.388,68 TL'lik bir işlem hacmine sahiptir.

Sıfır noktasına yapılan bağışlarda yerli ve yabancı STK'lardan gelen yardımların oranı fazladır. En büyük bağış payının yabancı STK'lardan geldiği ve 1.027.957.403,83 TL olduğu görülmektedir. Ardından yerli STK'larda 960.479.554,99 TL olarak bağışçı değerlerine sahiptir. STK bazında değil de genel bağışçılar olarak değerlendirildiğinde bu oran yerli %59,28 iken yabancı %40,72 olarak izlemektedir.

Sektör yüzdeleri baz alındığında sınır noktasında en fazla %38,75 ile gıda yardımı yapılmaktadır. Gıda dışı malzemede bu oran %34,94 olarak belirlenmiştir. Sağlık, eğitim, barınma, su, sanitasyon, hijyen gibi sektörlerde yüzdeler azalarak devam etmektedir. Lojistik sektöründe ise bu oran %0,30'dur. Lojistik sektörü açısından sınır noktalarına yapılan sevkiyatlarda 2019 yılının henüz başında 396 araç sayısına ulaşılmıştır. Bir önceki yıl olan araç sayısı ise 4.523'dür. 2016 itibariyle araç sayılarının azalan bir seyir izlediği görülmektedir.

Şekil 8. Sınır Yardımlarının Ulaştırıldığı Bölgeler

Kaynak: Türk Kızılayı Göç Hizmetleri Direktörlüğü, 2019, s. 10.

Türk Kızılayı, belirlenen sınır noktalarına yönelik olarak toplanan yardımları, ulusal ya da uluslararası kurum, kuruluş ya da şahıslardan insani yardım malzemelerini, bağışlarını kabul ederek mağdur durumda olan Suriyeli ihtiyaç sahiplerine ulaştırmaktadır. Aynı zamanda yurt dışından yapılan yardımlarda insani yardım malzemelerini kara, hava ve deniz yoluyla geldiğinde gümrük, havalimanı, limanlardan kabul işlemlerini gerçekleştirerek, Sınır Yardım Noktalarından ihtiyaç sahiplerine teslimini gerçekleştirmektedir.

Suriyeli vatandaşların barındığı Suriye topraklarında yaşamlarını devam ettirebilmeleri için kampların yapılmasında 125.000 kişiye barınma konusunda yardım ulaştırılarak düzenli olarak temel ihtiyaçları da karşılanmaktadır.

Suriye tarafından alınan talepler üzerinden yapılan dağıtım faaliyetleri, belirlenen şehirlerde bulunan Valiliklerce ilgili kişilere, Türk Kızılayı Suriye Krizi İnsani Yardım Operasyonu Ülke Alan Koordinatörlüğü ve Göç ve Mülteci Hizmetleri Müdürlüğü tarafından yürütülmeye devam etmektedir. Yine dağıtım organizasyonu yapılırken denetim

ve gözlemleri yapmak üzere Uluslararası Gözlemci Heyet tarafından ve Valilikler ile birlikte malzeme listesinde yazanlara göre sınır bölgesinde yığın oluşturan Suriye vatandaşlarına da ulaştırılması sağlanmaktadır (Direktörlüğü, 2019, s. 2-11).

Birçok faaliyette bulunan Türk Kızılay'ı yine Suriyeliler temelinde Kentli Mültecilerin Desteklenmesi Projesini hayata geçirerek bu kapsamda şehirlerde ve kamplarda yaşayan Suriyelilere destek vermektedir. Yardım malzemesi olarak mutfak seti, hijyen ekipmanları, battaniye, gıda paketi gibi ürünlerin dağıtımını yaparak, 636.400 kişiye yardım ulaştırmıştır (Direktörlüğü, 2019, s. 33).

4.3. TÜRK KIZILAY'I SURİYE İNSANİ YARDIM OPERASYONU LOJİSTİK SÜREÇLERİ

Suriye insani yardım operasyonu gerçekleştirilirken insani yardım lojistiği açısından sürecin akışını ve olağan lojistik süreçlerden aynı ya da farklı doğrultuda olan yanlarını bulmak amacıyla değerlendirme yapılacaktır. Olağan lojistik süreçlerinde tedarikçilerden temin edilen mallar üretim noktasında ham madde, yarı mamul ya da mamullerin hazırlanıp depolara ulaştırılmasıyla gidecekleri noktalara göre depo sisteminden giriş ve çıkış işlemleri ile gerçekleştirilir. Ardından dağıtım noktalarına malların teslimi yapılır ve bu doğrultuda dağıtım merkezlerinden yola çıkarak son kullanıcı olan müşteriye ulaştırılması sağlanır. Ancak insani yardım lojistiği söz konusu olduğunda tedarikçilerden ziyade bağışçılar vardır ve onların yaptığı yardımların mağdur insanlara ulaştırılması söz konusudur. Üretim noktaları ihtiyaca göre spesifik olan ürünlerin üretimi için tercih edilebilir. Aksi takdirde üretimden ziyade yapılan bağışların ulaşımı sağlanır ve üretim noktalarına ihtiyaç duyulmaz. Depolama olağan lojistik süreçlerde olduğu gibi insani yardım lojistiğinde de olmazsa olmazlar arasındadır ve yine aynı şekilde depo düzeni sağlanarak yer seçim kriterlerine uygun olarak konumlanan depolarda malların elleçleme ve kontrolleri yapılır. Dağıtım merkezleri de ortak bir noktadan hareket etmek üzere toplanan bağış ve yardımların farklı kamplara yönlendirilmesiyle devam eder. İnsani yardım lojistiğinde son kullanıcı olarak müşteri değil de yardıma muhtaç olan insanlar vardır. Ticari anlamda yapılan lojistik süreçlerinde müşteri, zincirin en önemli ve baskın halkalarından biri olurken insani yardımda yardımı alan kişiler süreç hakkında belirleyici bir konumda olmaktan uzaktır.

Konuyla ilgili olarak işleyişi tedarikçi ve bağışçı, üretici, depolama, dağıtım, son kullanıcı olarak sıraladığımızda Kızılay'ın bu süreçleri nasıl yönettiği hakkında Türk

Kızılay'ı Genel Müdür Danışmanı Yasir Feten ve Türk Kızılay'ı Lojistik Proje Yöneticisi Mustafa Öztürk ile yapılan görüşme sonucunda aşağıdaki bilgilere ulaşılmıştır.

4.3.1. Tedarikçi ve Bağışçı

Türk Kızılay'ına Suriyeli mülteciler için 7 yıldır çok ciddi oranlarda bağış yapılmaktadır. Ancak dönemsel olarak bağışların tavan yaptığı durumlar söz konusudur; 2013'deki saldırılar, 2016'da Halep olayı, Fırat Kalkanı Afrin Harekâtı gibi. Bu doğrultuda yapılan bağışların yeterli olduğu hatta fazla bile olduğu söylenebilir. Türk Kızılay'ı geniş bağış ağı ile finansal olarak güçlü bir yapıya sahiptir.

Türk Kızılay'ı yardım toplama ağı ağırlıklı olarak bağışçılar üzerinden kurgulanmaktadır. Ayrıca yurt içi ve yurt dışı anlaşmalarla gelen fonlardan da mültecilerin yararlandırılması sağlanmaktadır (Öztürk M. , 2019).

2019'da yayınlanan Türk Kızılay'ı Faaliyet Raporu'na göre kurumsal-bireysel bağışçı sayısı 2.351'dir. Göç Hizmetleri Direktörlüğü Kızılay sıfır noktası yardım faaliyetleri bağışçı değerleri 150.386.638,59 TL'dir (Direktörlüğü, 2019, s. 8).

Yapılan bağışlar arasında en fazla gıda yardımı yapılıyor ancak mülteciler kendi kültürüne ait değilse o malı satıyor ya da bir yere bırakabiliyor. İlk etapta Türkiye'den gönderilen yardımlarda sıkıntılar olduğu ve içeride satılma olayları olduğu için boşa giden yardımlar olmuştur. Çoğunlukla zamana göre yardımların türünde çeşitlilik yapılarak gıda dışında kışın battaniye, kışlık giysiler daha çok verilmiştir. Bölge bölge değişim gösterdiği için Türkiye'nin şimdi bulunduğu bölge İdlib ve buralarda farklı durumlar arz ediyor. İdlib'te şu an sanayii gibi artık hayata dönecek ihtiyaçlar varken diğer tarafta halen birinci dereceden olan insani yardım ihtiyaçlar söz konusu olduğu için farklılıklar mevcuttur (Fethen, 2019). Bununla birlikte mültecilerin bulundukları ülkeler, iklim koşulları, kaynaklara ulaşma yetenekleri yardımın türünü etkilemektedir.

Yapılan yardımların sıklığı bağışçılar oranınca ve ihtiyaca göre belirleniyor. Karşı tarafın yani yardıma muhtaç olan insanların mağdur olmayacağı ve yardımların sürekli devam edeceği şekilde olmaktadır. Örneğin; yapılan yardımları bir kişi bir ayda tüketirken öbürü on beş günde tüketiyor. Kızılay, Suriye'nin içindeki bütün kamplara yardım gönderiyor, göndermediğindeyse AFAD göndermiş oluyor.

4.3.2. Üretici

Suriyeli mülteciler kültürüne uygun olmayan yemekleri yiyemedikleri için yapılan bağışlar arasında olan Türk ekmekleri yenilmediğinden dolayı çöpe atılmıştır. Bu nedenle un

kampanyası başlatıldığından dolayı un dağıtma kampanyasıyla birlikte şu anda ihtiyaca yönelik olarak en fazla gönderilen yardım çeşidi gıda kolisidir. Bu doğrultuda Türk Kızılay'ı tarafından üretim noktası olarak fırın yapılmıştır ve onun dışında Türk Kızılay'ı mineralli su, çadır işletme müdürlüğü üretim yaparak Kurum'a insani yardım operasyonlarında kullanılmak üzere kaynak sağlamaktadır.

4.3.3. Depolama

Türk Kızılay'ı mevcut depo sayısı artış göstererek değişecektir ancak şu anda sınır illerinde depoları bulunmaktadır. Sevkiyat yapmak üzere Hatay, Antep, Kilis gibi illerde depoları vardır. Çobanbey'de AFAD ile birlikte kullanılan ortak bir deposu vardır. Yeni açılacak depolarda dahil olmak üzere depo ve ofis tarzı yerleri dahildir.

Malzemelerin stoklanması 9 bölge 23 yerel afet depolarında yapılmakta olup ayrıca gelir getirici faaliyetlerin olduğu alanlarda depolar bulunmaktadır. Bununla birlikte geçici olarak kiralanan veya tahsis edilen depolarda olabilmektedir (Öztürk M. , 2019).

Depoda genel olarak işlem süreçleri bağışçının arzu ettiği bölgeye en yakın yerdeki depoda yapılır. Örneğin; bağışçı yardımların Elbab'da dağıtılmasını isterse mallar Antep'teki depoya gönderiliyor. Çünkü Elbab'a gidecek olan mallar öncelikle Antep'e iner. Oraya indiğinde tek tek sayım yapılır, eksik varsa bağış yapan kişi veya kuruma eksik bilgisi verilir, proforma faturanın yanlış girildiği, tekrar doldurulup gönderilmesi gerektiği bildirilir. Kızılay bağışı aldığına dair makbuz kestiği için eksik ve yanlış olması gerekir ki bağışçı, bağışın oranını makbuzla birlikte Dernekler Masası'na gösteriyor. Hesap verilebilirlik açısından tam sayı verilip Antep'teki yere bildiriliyor. Antep'e ulaştığında orada bulunan saha ekipleri tarafından gereken sıklığa göre teslimi yapılıyor (Fethen, 2019). Depolarda bir depoda olması gereken klasik süreçler takip edilmektedir; Mal Kabul, Sayma ayırma (elleçleme), Depolama, Sevkiyat ve iade.

Türk Kızılay'ı stok politikaları şu anda değişiyor. Genel Müdür, Deniz Feneri'nden geldiği için oradaki depo sistemini kuran kişi kendisi olmakla birlikte oradaki sistemi kurmasında yardımcı olan arkadaşlarından gönüllü olarak hizmet almaktadır. Şimdi kurulacak depo sisteminde de örneğin, bağışçı Cerablus'a yardım göndermek istediğinde malzemeler dağıtıldığında nereye, hangi kişiye gittiği hakkında bilgi veriliyor. Böyle bir sistem oluşturmak için şu anda depolar bu sisteme göre entegre ediliyor. Bu sistemin olması için süren çalışmalar arasında hem afet depoları hem de bölge lojistik depoları kuruluyor. Özel olarak afetler için depremde, selde, felakette sürekli olarak

bulundurulması gereken eşyaların -battaniye, yatak, kuru gıda- bulunduğu stok yapılan depolar bulunmaktadır. Bu standartlara göre ve büyük olarak kurulacak depolar arasında Silivri’de yakında açılacak olan büyük bir depo var ve Silivri Afet Yeri olarak geçiyor ve AFAD’ın belirlediği yer olarak biliniyor. Bu şekilde hem Türkiye için bir stok politikası olmuş oluyor hem de diğer Suriye’deki çalışmalar için oluyor.

Aynı şekilde depoda yapılan kontroller doğrultusunda günü geçmeye yakın malzemeler için daha günü geçmeden dağıtım çıkıyor. Dağıtım çıkıldığı yerlerde günlük yemek yapan aşevlerinde yemek pişiriliyor ve dağıtılıyor. Gıda açısından süreç bu şekilde işlerken özellikle bir mülteci akını varsa oraya gidilir veya yurt dışında bir yerde yardım ihtiyacı olduğunda oraya gidilir. Kızılay’ın 15 tane delegasyonu var; Yemen, Suriye, Sudan, Afganistan, Pakistan, Bosna, Endonezya, Bangladeş gibi sürekli dağıtım olan yerler bulunmakta ve buralara yardım gönderildiğinde stok politikası açısından oraya malzemeler gönderildiğinde depoya yenisini konuluyor. Temel afet malzemeleri belirli bir stok stratejisi çerçevesinde tutulmaktadır.

Depodan gönderilen malzemeler sipariş üzerine ya da ihtiyaca göre her iki yöntemde ihtiyaç duyulduğunda kullanılmaktadır. Genel olarak sipariştan ziyade ihtiyaca yönelik olarak gidiyor. Ancak Kızılay’a ait üretim noktası olan fırının ihtiyaçları sabit olduğu için hep aynı miktarda gidiyor. Bu şekilde belirlenen spesifik yerlere kesin, belli miktarda giderken aile efradının farklı olduğu bir bölgede her aileye farklı miktarda gönderim yapılır. Çünkü fazla verildiğinde satılmasına ya da israf olmasına sebep olmaktansa az verilmesi tercih ediliyor.

Depodaki malzemelerin ayrıştırma yöntemi olarak kullanılan programlara göre girilen her şey tek tek olacak şekilde gıda belli bir yerde, barınma, giyim vs. başka bir yerde olmak üzere çeşidine göre ayrıştırılıyor. Sürekli kontroller yapılarak bir zarar gelmesinin önlenmesi sağlanıyor. Aynı bağışlar bölge depolarına alınarak elleçleme sürecine tabi tutuluyor ve ayrıştırma işlemi tamamlanan bağışlar ilgili yerlere sevk ediliyor.

4.3.4. Dağıtım

Malzeme dağıtım ve sevkiyat noktaları yardım operasyonlarının stratejisine göre belirlenir. Örneğin Suriye merkezli operasyonlar için Gaziantep ve Adana da ki depolar ve güzergâhlar tercih edilir (Öztürk M. , 2019).

Türk Kızılay'ı Suriye operasyonunu çoğunlukla Antep merkezden yönetmektedir. Antep'in merkez olma sebebi bütün STK'ların ve BM'nin ortak kullanım alanı olmasıdır. Bu durum gayriihtiyari olmakla birlikte Antep'in büyük şehir olması dolayısıyla gelişen bir süreçtir. Ayrıca şehrin havaalanı değil de havalimanına sahip olması tetikleyici sebepler arasındadır. Dağıtım noktası olarak Hatay; Afrin ve İdlib'e bakar. Kilis; Azez'e, Antep; Cerablus ve Elbab'a bakar. Bölge bölge dağılım yapılarak şekillenmiştir. Bunlar üzerinde bazı değişiklikler yapılacaktır ancak il il depolar bulunmaktadır. Bağlı oldukları valiliklere göre illerin baktıkları bölgeler belli olmaktadır. Normal şartlarda Kilis'ten de Afrin'e yarım saatte gidilir ama tekrardan Hatay valiliğine geçmek gereklidir. Çünkü herhangi bir işlem yapılacağında Hatay valiliğiyle çalışmak gerekebilir ve bunun içinde git gel yapmak yerine orada bir merkez bulundurmak daha makuldür. Valilikler de ortak olarak çalışmak istedikleri için yakınlarında dağıtım merkezi bulundurmak karşılıklı isteklerle oluşmaktadır (Fethen, 2019). Dağıtım noktası konusunda Bölge Afet Merkezleri kritik bir rol üstlenmektedir.

Bağış yapılan malzemeleri ulaştırılmak istenen noktaya gönderirken dağıtım merkezlerine ulaştırılıp oradan gönderildiği olur. Bu konuda yardım yapılan yerin yolculuk mesafesi ne kadar süreyi kapsıyorsa o kadar sürede gider. Ülkenin yerine bağlı olarak, geminin limandan çıktıktan sonra, uçağın gittiği yön, karayolunun uzaklığı, -İstanbul'dan ya da Ankara'dan giden mal aynı olmaz- sevkiyat süresi aciliyetine göre değişiklik gösterir. Örneğin İstanbul ya da Ankara'dan Endonezya'ya acil durum olduğu için uçak ile gitme durumu söz konusu olmuştur. Suriye özelinde değerlendirildiğinde karayoluyla malzeme gönderildiğinde Trabzon'dan, Ağrı'dan, Edirne'den, Muğla'dan ya da Konya'dan yapılan bağışların süresi yolun uzunluğuna göre değişiklik gösterir.

Ortalama süre olarak yurt içi ve yurt dışı operasyonların merkezleri belirleyici olmakla birlikte yurt içinde bölge lojistik merkezleri ile istenilen noktaya en kısa sürede ulaşılmaktadır 5-10 saat aralığında olabilmektedir. Yol ve güzergâh planlaması açısından planlama yapılması varılmak istenen noktanın belirlenmesi ile başlar ve özel çözümler geliştirilebilir (Öztürk M. , 2019).

Yapılan bağışların ortak bir noktada birleştirilip o şekilde dağıtımının gerçekleştirilmesi bazen yapılsa da Türkiye'deki STK'lar tarafından pek tercih edilmez. Sivil toplum kuruluşları genellikle kendi malını kendisi göndermek ister ancak ister istemez yurt dışı bir operasyonda birleşebiliyorlar keza Suriye mültecileri konusunda ortak operasyonlar gerçekleşmiştir.

4.3.5. Son Kullanıcı

İnsani yardım lojistiğinde diğer sivil toplum kuruluşları gibi Türk Kızılay'ı da yardıma muhtaç, mağdur durumda olan insanlara gerekli desteği sağlamak amacıyla hizmet vermektedir. Bu nedenle ticari lojistikten farklı olarak insani yardım lojistiğinde sürecin son aşamasında son kullanıcı olarak Suriyeli mülteciler bulunmaktadır.

Son kullanıcı genelde ihtiyaç sahibi aileler, afete maruz kalmış yurt içi yurtdışı afetzedeler ve mültecileri kapsamaktadır.

4.4. TÜRK KIZILAY'I YETKİLİLERİYLE GERÇEKLEŞTİRİLEN MÜLAKATLAR

13 Mart 2019 tarihinde Türk Kızılay'ı Genel Müdür Danışmanı Yasir Feten ve 18 Mart 2019 tarihinde Türk Kızılay'ı Lojistik Proje Yöneticisi Mustafa Öztürk ile yapılan görüşme neticesinde insani yardım lojistiği yapılırken süreçlerin işleyişi hakkında sorunlar ve çözüm önerileri başta olmak üzere maliyetlendirme, esneklik, hız, bilgi teknolojileri ve entegrasyon konu başlıkları ile ilgili olarak hazırlanmış sorulara yönelik verdikleri yanıtlar doğrultusunda sonuca varılmıştır.

4.4.1. Lojistik Süreçlerin Yönetiminde Karşılaşılan Sorunlar

İnsani yardımlar yapılırken bağış yapan insanlar tarafından şahıstan ziyade insani yardıma karşı genel bir güvensizlik var. Bağışçılar yaptıkları bağışın görüntülenmesini, ispat edilmesini istiyorlar. Ancak bu sağlandıktan sonra geri dönüşü iyi oluyor ve üç dört kişiye bahsettiklerinde onlardan da dönüş sağlanıyor (Fethen, 2019).

Lojistik süreçler açısından bakıldığında yetersiz depolama koşulları, araç ve donanım yetersizlikleri lojistik operasyonların beklenen verimin altında gerçekleşmesine sebep olmaktadır (Öztürk M. , 2019).

4.4.2. Lojistik Süreçlerde Maliyetlendirme

Depolama, araç, donanım ve bunlara bağlı personel giderleri ile birlikte genel bir mali gider hesaplanabilir. Ancak en fazla maliyet oranına sahip olan süreç taşımadır (Öztürk M. , 2019).

Bazı durumlarda bağışçı lojistiğini de karşılarsa bizim için hiç maliyet olmuyor. Örneğin Deniz Feneri, Kızılay'a mal gönderecek olduğunda, kamyonu yüklediğinde

parasını da veriyor, içerideki dağıtımı sağlayacak kamyon ve yol parasını da veriyor. Ancak kendi mallarımızı kendi depomuzda biz dağıtacak ve direkt bize bağışladıysa yalnızca depoda elektrik, su vb. maliyetler birde depodan yüklenip Suriye'nin içine geçme maliyeti oluşuyor. Bize ait olan kamyonlar Antep'te yüklendiğinde Elbab'a kadar gidiyor ve bu şekilde olması avantaj sağlıyor. Direkt sorunsuz ve sıkıntısız olarak geçiyor ya da bizim Çobanbey'deki büyük depoya getiriliyor. Oradan da daha küçük kamyonlarla, Suriye'nin yerel kamyonlarıyla yola çıkıyor (Fethen, 2019).

4.4.3. Lojistik Süreçlerde Esneklik ve Hız

Değişen afet bölgeleri ve ani gelişen yurt içi, yurt dışı operasyonların ihtiyaçlarına göre lojistik stratejisi değişmekle beraber bunun üzerine çalışılmaktadır (Öztürk M. , 2019).

Genel olarak değerlendirdiğimde STK'lar olarak hızlı olduğumuzu düşünüyorum. Çünkü bir yerde bir faaliyet olduğunda Türk STK'larının en güzel tarafı şu anda bile Asya'da bir yerde bir afet duyulduğunda akşama ilk giden ekip Türk ekipleridir. Hemen hızlı bir şekilde uçağa binip giderler ve her afet acil yardım çalışanının her daim çantası hazırdır, kafasında her şeyi on dakika içinde toplayabilirler, bu hazırlığa sahiptirler. Ancak bu konuda eğitim verilmiyor, çok fazla bahsedilse de verilmiyor. Acil durumlarda yardıma gidildiğinde örneğin tepe lambasını unuttunuz onu o anda nasıl tedarik edeceğinizi bilemezsiniz ama bir daha böyle bir durum olursa götürmeliyim dersiniz. Telefonla gidip powerbank götürmezseniz basit bir şey olarak görülse de sahada hayat kurtarır, çok önemlidir. Yani mesela uydu telefonu götürmeniz gerekir düz gidersiniz telefon her yerde çalışıyor tamam her yerde çalıştıralım dersiniz ama yurt dışına açılıp gittiğinizde orada telefonun çalışmadığını, hattın çalışmadığını görürsünüz. O zaman dersiniz ki uydu telefonu da götürmek gerekiyor ya da gittiğiniz zaman bir bakarsınız Avrupa kurumları oraya tam teçhizatlı olarak gelmiştir. Şöyle bir göz gezdirirsiniz onlara sonra dersiniz ki bizde onlardan alalım. Genelde eğitim olarak sahada gördüğünü uygulamaktır (Fethen, 2019).

4.4.4. Lojistik Süreçlerde Bilgi Teknolojileri ve Entegrasyon

Bilgi teknolojileri açısından SAP-MM yazılımı ile malzeme takibi, bunun dışında araç takibi yapılmaktadır. Tüm STK'lar ile ortak program noktasında bir çalışma yapılması elbette yararlı olacaktır. Onun dışında biz sosyal hizmetler üzerinden bağış yapılanları takip edebiliyoruz.

Türk Kızılayı 01.01.2019 itibari ile tüm faaliyet alanlarında SAP uygulamalarını kullanmaya başlamış olup depo içi hareketlerin MM (Materyal yönetimi) modülünü

kullanmaktadır. EWM modülünün geliştirilip uygulanma çalışmaları devam etmektedir (Öztürk M. , 2019).

Lojistik açısından araç takip gibi programlar kullanılmıyor. Bu birazda çalıştığınız yere bağlı olarak değişiyor. Mesela Suriye’de gidip geldiğiniz yerler ve noktalar belli. Örneğin; Suriye’de çalışırken İdlib’de çalışacaksanız ÖSO (Özgür Suriye Ordusu) sizin orada çalıştığınızı biliyor ve size dokunmuyor. Hatta ve hatta size eskortluk yapıyor, geliyor ve sizi koruyarak gidiyor, yer ve yol açıyor. Çünkü siz onların bulunduğu bölgedeki sivil halka yardım getiriyorsunuz. Bu da sizi orada meşru kılıyor. Mesela Afrin Harekâtı bittiğinde 18 Mart’ta ilk giren tırlar Kızılay’ın tırlarıydı. Güvenliği sağlayan, yolu açan ve hiçbir şekilde durdurmaya uğramayan bir tır sevkiyatı oldu ki Afrin fethedildikten sonraki ilk gün bütün giriş çıkışları kapatıldı ama Kızılay ekibi girdi ve girmek zorundaydı. Kapatıldığı süreçte içeride bekleyenler vardı ve sizin de yardımları ulaştırmanız gerektiği için bu nedenlerden ötürü bir sıkıntı olmuyordu (Fethen, 2019).

AFAD şu anda bütün Türkiye’nin yardımlarının girildiği bir sistem açtı ve o sistem üzerinden bakılıyor.

4.4.5. Lojistik Süreçlerin İyileştirilmesi İçin Çözüm Önerileri

Bu konuda Türk Kızılay’ı olarak hem depo içi tasarımlar ile kapasitenin artırılması hem de süreç optimizasyonları yapılarak en uygun çözüm stratejilerinin uygulanması çalışmaları devam etmektedir (Öztürk M. , 2019).

Lojistik süreçler açısından kendi yaşadığım bir durumdan bahsedecek olursam 2014 yılında Kobani’den gelen mültecileri karşılamıştım. PKK’lılar vardı ve ben o sırada çadırda ilaç dağıtıyordum. Sıra olmalarını söylediğimde yağma olmaması için bunu söylemişim ancak provoke edici eylemleri yaparak içlerinden bir tanesi şöyle dedi: “Tabi vereceksin, mecbursun bana bunları vermeye. TC, DEAŞ ile iş birliği yaptı, bizi buraya gönderdi, size Avrupa’dan çuval çuval para geldi, bu para da mal da benim. Bunu bana vermekle yükümlüsün, zorunlusun.”

Bu sözleri söylemesinin nedeni eskiden oluşan bir algıdan kaynaklanıyordu. Avrupa’dan çok para geliyor ama Suriyelilere yansımıyor. Suriyelilere yansiyorsa bile Araplara yansıyor. Araplarda diyor ki Türkmenlere yansıyor. Türkmenler de diyor ki siz Kürtlere, Araplara yansıtıyorsunuz. Çünkü o dönem öyle bir gerginlik vardı mesela.

Bunun dışında yine o hafta bizi oraya molotof kokteyliyle yakıyorlardı. Biz Urfa Sağlık Müdürlüğü’nden mobil klinik olarak araç almıştık. İçinde görevli olarak üç tane

doktor ve hemşire vardı. Yeryüzü doktorlarından gönüllü olan doktorlardı. Bölgeden ve Kürtçe konuşabilen doktorlardan seçmiştik. Onlarda çok güzel hizmet vermişlerdi, profesör ve uzman olanlarda vardı. Giderken kiralık bir araç almıştım ve arkamızdan da sağlık aracı geliyordu. Bir anda on kişi etrafımızı sardı, molotof kokteyli ve yüz maskeliydiler. O zamanlar polis içinde çok gergindi oralar, çünkü savaşıyorlar, sınıra gidip geliyorlar. Kobani’de öyle bir gerginlik vardı. Kobani’ye İkinci Kandil diyorlardı, o derece tehlikeli bir yerdi. Gidiş geliş rahattı ve polis de bilerek yakalamak için bırakıyordu. Kameraları açıyor takip edip çıkıyorlardı, nokta atışı alıyorlardı. Biz orada olduğumuz esnada tam kamerayı açıp polisin çıkacağı zamana denk gelmiştik. Biz de sağlık hizmeti veriyorduk, durdurdular bizi, elinde meşale olan adam molotofu yakmak için tutuyordu. O sırada araçları boşalttığımızda bizim doktorlarda bağıra bağıra indi. Bölgede asabiyet olduğu için siyasi olayların içinde çok kaldığımız oldu. Burada siyasi sıkıntıyı yaşıyorsunuz, İdlib’de Halep’e gittiğiniz zaman bomba sıkıntısını yaşıyorsunuz. Her yerin farklı kendine göre zorluğu var. Yani Fırat Kalkanına gidiyorsunuz, orada da mayın sıkıntısıyla karşılaşıyorsunuz. Bulunuyor patlatıyor ama arada bulunamadığı da oluyor. Yer yer bölgesel çekilen zorluklarla karşılaşılan problemler var. Bunun için de çalıştığınız yerde grupları iyi bilmeniz gerekiyor (Fethen, 2019).

Yukarıdaki satırlarda da görüldüğü gibi çözüm anlamında en büyük sıkıntının güvenlik kaynaklı yaşandığı görülüyor. Bu açıdan sınır başta olmak üzere yardımların gönderildiği tüm bölgelerde üst düzey güvenlik önlemlerinin alınması, ekiplerin korunması için destek kuvvetlerin her daim bölgede olmaları, koruma yönünden amaca hizmet edecek şekilde ihtiyatlı olunması gerekmektedir.

Yardımlar yapılırken Türkiye içinde taşımacılık ve dağıtım aşamasında herhangi bir sorun yaşanmasa da sınırda ya da barınma merkezlerinde yağmalama olayları olabildiği için bunlara yönelik çözümlerin oluşturulması barınma merkezlerinde kayıt sisteminin düzenli tutulması, giriş çıkışların kontrol altına alınarak sınır bölgesinin korunması, geçici çözümlerin kalıcı çözümleri evrilmesinde başlangıç için adım olarak görülebilir.

Depolama ve dağıtım aşamalarında ise yardım malzemelerinin aciliyetine göre depo düzeninin sağlanması, yeni kurulacak depolarda sistemli ve teknolojik gelişmeler ile uyumlu araç ve ekipmanların seçilmesi, araçların takip sisteminin kurulması, rotaların uygun olarak çizilmesi ve süreç optimizasyonun sağlanması ile gerçekleşmesi çözümler arasında sayılabilir.

SONUÇ

Yoğun nüfus hareketlerinin konusunu oluşturan göç kavramı ekonomik, siyasal ve toplumsal sebeplerle kişilerin bireysel ya da kitlesel olarak bulundukları yerden başka bir bölgeye, ülkeye gitme orada geçici veya kalıcı olarak yerleşmeleri eylemi olarak görülmektedir.

Nedenleri göz önüne alındığında karşımıza birçok sebep çıkmaktadır. İklimsel değişimler, verimli toprakların olmayışı, iç ve dış savaşlar, yaşam şartlarını iyileştirmek gibi isteklerle yüzyıllardan beri varlığını koruyan göç hareketinde nedenler değişkenlik gösterse de her zaman bir şekilde itici faktörler ortaya çıkmıştır. Göçün belli başlı nedenleri olduğu gibi birçok sonucu olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar göçün yaşandığı coğrafyanın bulunduğu konum ve sınır komşuları yönüyle ayrıntılı olarak incelenmesi gereken bir konudur.

Göç olgusunu yaşayan taraf olan kişiler göçmen veya kavramsal olarak göç çeşitleri ile nedenleri ele alındığında mülteci, sığınmacı ve geçici koruma statüsündeki kişi olarak adlandırılmaktadır.

Çalışmada asıl konu olan Suriyeli mülteciler, Türkiye’de tarih boyunca en büyük göç hareketine maruz kalınmasına ve beraberinde birçok yansımaya neden olmuştur. Suriye’de iç savaşın başladığı 2011 yılından bu yana Türkiye’ye büyük bir göç dalgası olmuştur ve bunun en önemli nedeni açık kapı politikası izlenmesidir. Bu politikanın izlenmesiyle birlikte Suriyeliler hukuku anlamda “geçici koruma statüsündeki kişi” olarak adlandırılmıştır. Ancak Uluslararası Af Örgütü, uluslararası literatürü tercih ederek Suriyelileri hukuku statülerine bakmaksızın, mülteci olarak adlandırmaktadır.

Suriyelilerin mülteci konumunda olmalarının nedeni uzun zamandır devam eden olayların birikmesi ve sonunda iç savaşa dönüşmesiyle gerçekleşmiştir. Maddi durumun yetersizliği, dengesizliği ve adaletin doğru işlememesi, iş bulma sıkıntısı, baskıcı rejimlerin ve uygulanan politikaların gün geçtikçe artması, yolsuzluklar vb. sorunlardan dolayı iç savaş ortaya çıkmıştır. Bu durum karşısında Suriyeliler yaşamlarını idame ettiremedikleri gibi yaşam kaygısı, can güvenliğinin tehlike altında olması, şiddet olaylarının artışıyla birlikte son zamanların en büyük insani krizini yaşamak durumunda kalmışlardır.

Başlangıçta bölgesel olarak başlayan iç savaş durumu, yaşananlar neticesinde uluslararası toplumun ve medyanın bilgilenmesiyle birlikte olaylara seyirci kalmaktan ziyade harekete geçmelerine neden olmuştur. İlk etapta sessiz kalan toplumlar durumun daha beter bir hal alması dolayısıyla krizin boyutlarının büyüdüğünü görerek hareket etmişlerdir.

Suriyeliler maruz kaldıkları zorunlu göç hareketiyle birlikte komşu ülkeler başta olmak üzere diğer ülkelere gitmeyi tercih etmişlerdir. AB ülkeleri ve diğer ülkeler sonuç itibarıyla kesin bir politika üzerinde anlaşılmadıkları için ülkeler ve mülteciler bazında kalıcı bir çözüm bulunamamakta ve kriz büyümektedir. AB ülkelerinden olan ancak Türkiye ile benzer politika izleyen Almanya, müttefiklerden olmuştur. Fransa bu konuyla ilgili olarak Calais kampıyla ilgili gündeme gelmiş ve yabancı düşmanlığı ile dikkat çekmiştir. İngiltere ise ekonomik çıkarlarını koruma gayesiyle sınırlı sayıda mülteci kabul etmiştir. Macaristan'da İslam düşmanlığını çok açık bir şekilde ortaya koyarak önlem amacıyla sınırlarına dikenli tel ördürmüştür. Rusya ise ABD'nin sessizliğinden faydalanarak Suriye krizinde, ülkenin geleceği ile ilgili mutlak bir etkiye sahip olarak Suriye üzerinde hava harekâtı yaparak tarafını göstermiştir.

Suriye'ye komşu olan ülkeler açısından bakıldığında Türkiye, Ürdün, Irak ve Lübnan'da farklı stratejiler ile uyguladıkları politikalar neticesinde bir yol izlemişlerdir. Türkiye açık kapı politikası izlediği için ilk etapta Suriyeliler yalnızca sınıra yakın olan illerde ve o kısımda hazırlanan kamplarda kalmışlar ancak yapılan barınma merkezlerinde doluluk meydana geldiğinde, yeterli yer olmadığı için kampların dışında farklı il ve ilçelere yayılım göstererek varsa akrabalarının yanında yoksa kiraladıkları evlerde yaşamalarını devam ettirmişlerdir.

Kamp dışında yaşayan Suriyeli mülteciler birçok sorunla karşılaştıkları için sosyal, kültürel ve toplumsal anlamda kaynaşmayı sağlayacak çözüm önerilerine ve mültecilerin kendi aralarında oluşabilecek gerilimleri azaltmak amacıyla uyumlaştırıcı politikaların ortak bir paydada bütünleştirilerek faaliyetlerin yönetilmesine ihtiyaç vardır.

Uyumlaştırıcı rolü üstlenmek üzere Sivil Toplum Kuruluşları niteliklerini arttırarak Suriye krizinden sonra sayılarını da arttırarak yerel yönetimler ve devletle iş birliği içerisinde sürece müdahale ederek yardım sağlamıştır. STK'lar bulundukları konum itibarıyla örnek olacak şekilde tavır sergileyerek duyarlı ve dikkatli olarak, gelişmekte olan ülkelerde, demokratikleşmenin zayıf olduğu bölgelerde özgür düşüncelerin savunulmasında, demokrasiyi aşlamak amacıyla, siyasi katılımı sağlamak üzere önemli bir

aktördür. Amaçları doğrultusunda arabulucu nitelikte çalışmalar yaparak çıkar gruplarından bağımsız, gönüllülük esasıyla, hiçbir kâr amacı gütmeyen, ticari çıkar endişesi olmadan çalışarak görevlerini yerine getirmektedir.

Suriyeli mültecilere yapılan yardımlar konusunda yerli ve yabancı STK'ların hepsinden destek gelmiş ve gerektiğinde ortak olma konusunda herhangi bir sıkıntı yaşanmamıştır. Koordinasyon ve iş birliğinin büyük bir öneme sahip olduğu noktada STK'lar arasındaki iletişimin sağlanması her konuda kolaylık sağlamaktadır. Devletin tamamlamadığı noktalarda kurtarıcı faktör olan STK'lar birçok faaliyetin yanında, barınma merkezleri dışındaki eksiklikleri giderme konusunda ve sonrasında devletin bir koluymuş gibi davranarak maddi yardımlar sağlamaktadır.

STK'ların yardımları ulaştırması konusunda insani yardım lojistiğinin etkin ve etkili işlemesi, lojistik kavramının tam olarak anlaşılması, bütün akışta yer alan süreçlerin tedarik aşamasından taşıma, gümrükleme, depolama ve teslimatına kadar takip edilmesi gerekir. Bu bağlamda temel ölçütleri anlamak adına insani yardım lojistiğinden ve Suriyelilere yapılan yardımların niteliğinden bahsedilerek, barınma merkezlerinde yaşayan kişi sayısı, beslenme, sağlık, yaşama hak ve hürriyetleri gibi hayati şartların durumu analiz edilmiştir. Elbette bu koşulların durumu tek yönlü değil kamp dışında yaşayanlar ve yerel halkın bakış açısı ile birlikte ele alınarak değerlendirilmiştir. Suriyelilere yapılan yardımlar ve lojistik süreçler açısından geldikleri ülkelerde ne tür etkilere sebep oldukları, ekonomik, sosyal, siyasal ve güvenlik boyutuyla ilgili yansımalarına da yer verilmiştir.

Suriye krizinin ilk zamanlarında Türkiye'ye gelen mültecilere barınma merkezlerinde acil müdahale önlemleri alınmış ve toplu yemek lojistiği kavramının parçası olan tabldot yemekler verilmiştir. Bu açıdan mülteci kampına yönelik yemekhane çalışması önerisi geliştirilmiştir. Sürdürülebilirlik açısından ve mültecilerin damak zevkiyle ilintili olmaması dolayısıyla, israfında fazla görülmesiyle bu öneri başlangıç için bir çözüm olarak görülebilir. Zamanla Türk Kızılay'ının kalıcı bir yardım olarak Gıda Kartı ile alışveriş yapılmasına olanak sağlaması uzun vadeli bir çözüm olmuştur.

Türk Kızılay'ı yetkilileri Suriye insani yardımlarını ve lojistik süreçleri yönetme düzeyinde yaptığı çalışmaları -tedarikçi ve bağışçı, üretici, depolama, dağıtım merkezi, son kullanıcı- görüşmeler neticesinde anlatarak yol gösterici bir tutum sergilemiştir. Tarihçesi, kurumsal ilke ve değerleri, afet yönetim görevleri, uygulama şekli, organizasyon yapısı ile ışık tutmuştur.

Türk Kızılay'ı yetkilileriyle gerçekleştirilen mülakatlarda çalışmada esas alınan noktalarda lojistik süreçlerin işleyişi ile ilgili belli başlı başlıklar üzerinde durulmuştur. Maliyetlendirme ölçütü lojistik aşamalarında karar verme yönünden üzerinde durulan bir konudur. Keza insani yardım operasyonlarında istatistiksel olarak incelendiğinde lojistik faaliyetler yüzde 80'lik bir kısmı oluştururken bu oranın içinde yüzde 65'lik kısım yardıma konu olan malzemelerin tedarik edilmesinde kalan kısım taşıma ve depolama işlerine ayrıldığı için burada varılacak sonuç lojistik faaliyetlerin yardım operasyonlarında maliyeti en yüksek ve önemli olan bölüm olduğudur. Bunun dışında yine süreçlerin zamanında ve eksiksiz olarak işlemesi için önemli olan bir başka faktör esneklik ve hızdır. Bu konuda yetkililer genel anlamda Türkiye'deki STK'ların hızlı olduğu yönünde görüş belirtmiştir. Yardım operasyonlarının başarıya ulaşmasında iletişimin en önemli unsur olduğu ve bu nedenle hem STK'lar açısından hem de devlet ile yerel halk açısından bilgi teknolojilerinin doğru kullanımı israfı yok ederek entegrasyon konusunda bütünlüğü sağlayacaktır.

Ele alınan bu başlıklara verilen yanıtlar doğrultusunda lojistik süreçlerin yönetiminde karşılaşılan sorunlar ve bunlara yönelik olan süreçlerin iyileştirilmesi için çözüm önerilerinin geliştirilmesiyle ilgili görüşlere başvurulmuştur. Suriyelilere yapılan insani yardımlarda operasyon boyunca ve lojistik süreçlerde, karşılaşılan sorunlar ele alındığında yardımın niteliği ve şekli ile ilgili olarak danışmanlık yapacak bir lojistik çalışanın mutlaka bulundurulması gerektiğine aksi takdirde ekonomik ve planlama yönünde sıkıntılar ile karşılaşıldığı bulgusuna ulaşılmıştır. Planlama yapılmaması, taşıma modlarının hatalı seçimi, stokların öngörülemezliği, yardım kuruluşları arasında koordinasyon eksikliği, bilgi paylaşımında eksiklikler, kaynak ve fon konusunda ilk etapta sıkıntı yaşanması, haberleşme ağının yetersiz olması, politik anlayış farklılıkları ve kültürel görüşlerin değişikliği, taşıma aşamasında fiziksel altyapı sorunları, depolama ve taşıma sırasında zayi olma durumu, savaş bölgesinde risk yönüyle araç bulma sıkıntısı, nakliye fiyatlarında artış olması, gereksiz ya da gereğinden fazla bağış nedeniyle kapasitenin üzerine çıkılması, darboğazlara neden olması ve bununda ek mesaiye, fazla personel ihtiyacına, zamanın efektif kullanılamamasına neden olması gibi sorunlar açığa çıkmıştır.

Gerçekleşen sorunlara çözüm önerisi olarak en başta Kızılay Dernekleri Federasyonu ve Uluslararası Kızılhaç bu gibi durumlarda afet konusunda bilgi sağlamak, doğru yönetmek, bilinç oluşturmak gayesiyle yardım kuruluşlarına yönelik olarak hazırlık

aşaması, riski azaltma, afet yönetimi, durum değerlendirmesi ve lojistik süreçlerin etkinliği hakkında broşürler yayınlayarak, rehberler çıkarmıştır.

İletişim ve koordinasyon konusunda başarılı olabilmek adına teknolojik imkanlar zamanında ve yerinde kullanılarak afet oluşan bölgeyle uyumlu olacak şekilde yapılandırılmalıdır. İnsani yardım faaliyetlerinde etkinlik ve zaman tasarrufu sağlamak için ilk yatırım maliyeti fazla olan modern lojistik teknoloji merkezleri kurulmalı ve sonrasında elde edilen fayda ile bir havuz oluşturularak ihtiyaç halinde oradaki bilgi ve imkanlar kullanarak acil durumlar ve afet durumlarında hemen müdahale edilebilmeli aynı zamanda tedbirler planlanmalıdır.

Lojistik süreçlerde iyileştirici çözüm önerileri olarak depo içi tasarımlar ile kapasitenin arttırılması, süreç optimizasyonlarının yapılması ve en uygun çözüm stratejilerinin uygulanması için çalışmalar yapılmalıdır. Depoda belirli bir düzen sağlanırsa ve stok miktarları oranının ne ölçüde olduğunu gösteren bir teknolojik sistem oluşturulursa hangi bölgeye ne kadar ne sıklıkla malzeme yardımı yapıldığı konusunda net bilgiye ulaşılır ve gelen bağışlar kapasite sınırına ulaştığında depoda boşuna bekletilmesi önlenmiş olur. Özellikle gıda anlamında tarihi geçen ürünlerin işe yaramayacağı bilindiği için önceden önlem alınmış olur ve israfa neden olunmaz.

Üzerinde durulması gereken bir diğer konu yeterli ve gerekli güvenlik önlemlerinin alınmasıdır. Gerekirse devlet eliyle ya da özel olarak sağlanan yardımlar ile birlikte STK'lar mültecilere gönderilen yardımları ulaştırılmalı ve şehir içinde, sınırlarda ya da Suriye bölgesine girildiğinde yardım çalışanlarının can güvenliği korkusu azaltılmalıdır. Ancak bu şekilde yardımların ulaştırılması mümkün olur. Son olarak yardım çalışanlarına gerekli eğitimler verilmeli ve bu eğitimlerin verildiğinden emin olunmalıdır. Tecrübeli olan saha çalışanlarının diğer çalışanlara ve gönüllülere yol göstermesi sağlanmalıdır.

Bu çalışma genel anlamda insani yardım lojistiği süreçlerine ışık tutarken aynı zamanda Suriye özelinde yapılan çalışmaları incelemek amacıyla yapılmıştır. Lojistik süreçlerin işleyişi ve yardımların ulaşma şekli hakkında belirlenen başlıklar üzerinde yapılan görüşmeler nezdinde sonuçlara ulaşılmıştır. Böyle yoğun göç dalgasının yaşandığı durumlarda zorunlu göçe maruz bırakılan insanların yaşadığı durumlar göz önüne alınarak yapılan çalışmaların nasıl olduğu ve sonuçları üzerinde durulmuştur. Aynı düzeyde bir göç hareketi ve şekli her ne kadar istenmese de gelecekte böyle bir durum yaşandığında ülkelerin politikaları, duruma gösterdikleri tepkiler ve yardımların şekli, boyutuyla ilgili bir bilgilendirme niteliğinde olacaktır.

Dolayısıyla mültecilere yapılan yardımların sanıldığı kadar kolay olmadığı görülmekte ve esas amacın böyle bir göç dalgasının tekrar yaşanması durumunda neler yapılması gerektiği konusunda bilinçlenmeyi sağlayarak daha az hatayla etkili ve verimli bir şekilde süreci yönetebilmektedir. Bu amaç doğrultusunda Türkiye’de mültecilerin yaşadıkları bölgeleri tespit ederek barınma merkezlerindeki durumun şu anki hali ve olması gereken hali arasında değişiklikler üzerinde durulmuştur. İlk etapta yemekhane çözüm olarak görülmüştür. Ancak ilerleyen aşamalarda yardımların boyutu ve sıklığının önemi sonrasında, STK’ların yardımları gönderiş biçimi, depoların konumu gibi bilgilere ulaşılmıştır. Elde edilen bilgiler STK’lar genelinde işlense de net bir bilgi almak adına Türk Kızılay’ı yetkilileriyle yapılan yüz yüze görüşmeler ile daha geçerli bir çerçevede şekillenerek lojistik süreçlerin ve ağın işleyişi hakkında yapılan bağışların yeterli olduğu, üretici olarak yalnızca fırın ve maden suyu işletmesi olduğu, depolama konusunda daha elverişli sistemlerin geliştirilmeye çalışıldığı, dağıtım ağının kendi araçları ya da yardım yapmak isteyen kişi ve kuruluşların bağışları ile gönderildiği, son kullanıcı olan yardıma muhtaç mültecilere hasarsız bir şekilde ulaştırılması için kontrollerin ve değerlendirmelerin yapıldığı bulgularına ulaşılmıştır.

Sürecin daha iyi yönetilmesi için yapılabilecekleri sorguladığımızda yardımların türlerinin doğru analiz edilip ihtiyaca göre gereklilik gösterdiğinde gönderimi konusunda ihtiyatlı davranılması gerektiği, depoların malların gönderim sıklığına göre dizayn edilmesi ve bilgi sistemlerini doğru kullanılarak, entegrasyon sağlanarak başarıya ulaşılabileceği, depoların konumu konusunda modellemeye gidilerek barınma merkezlerine olan mesafesi ile orantılı olarak optimum noktalarda seçilmesi süreç açısından kolaylaştırıcı bir etkiye sebep olacaktır.

Yapılan görüşmeler ve araştırmalar sonucunda insani yardımlarda ve lojistik süreçlerin yönetilmesinde olmazsa olmazlardan olan iletişim, koordinasyon ve entegrasyondur. Bu yalnızca STK’lar arasında değil insani yardıma konu olan devlet, özel sektör, yerel yönetimler, yerel halk arasında da geçerlidir. Güvenlik unsurunun sağlanması, yardım görevlilerinin can güvenliğinin korunması ve eğitim almalarının sağlanması gerekmektedir. İnsani yardımlar yapılırken hız ve esneklik konusunda Türk Kızılay’ı Türkiye’nin durumunun iyi olduğunu belirtmekle birlikte her zaman gelişimi destekleyen bir tavır içinde olmuştur. Bu görüşleri destekleyen Türk Kızılayı Toplum Merkezi İhtiyaç Analizi Raporu’na göre araştırma grubunun sorumlusu olan ve Suriyelilerle görüşme yapılmasını sağlayan Yrd. Doç. Dr. Başak Yavçan şunları söylemiştir:

“Suriyeliler güvenlik, ücretsiz hizmet ve insani yardım, yerli halkın misafirperverliği, hükümetten destek ve kültürel yakınlıktan dolayı Türkiye’de olmaktan memnunar. Türkiye’de kendilerini güvende hissettikleri açık. Kurumlara güvenleri de tam. Gerek sınırda gerekse kampta yardımlarından yararlandıkları için Türk Kızılayı’na da güvendiklerini belirttiler.”

KAYNAKÇA

- (AFAD), B. A. (2013, Eylül 9). *Suriyeli Misafirlerin Sağlık ve Diğer Hizmetleri Hakkında Genelge*. <https://www.afad.gov.tr/tr/2311/Genelge> adresinden alındı
- (GİGM), G. İ. (2013, Aralık). *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu*. http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_kanun.pdf adresinden alındı
- Adaman, F., & Keyder, Ç. (2009). *Türkiye'de Büyük Kentlerin Gecekondu ve Çöküntü Mahallelerinde Yaşanan Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma*. İstanbul: Kum Saati Yayınları.
http://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/docs/2006/study_turkey_tr.pdf adresinden alındı
- AFAD. (2018). *Geçici barınma merkezleri bilgi notu*. https://www.afad.gov.tr/upload/Node/2374/files/02_04_2018_ adresinden alındı
- Ak, B. G. (2005). Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Katılım Sürecinin Sivil Toplum Kuruluşlarına Etkileri ve Katkıları. *II. STK Kongresi*, (s. 199).
- AKD. (2014). *Uluslararası Kızılhaç-Kızılay Yönelik Milettevekilleri İçin Kılavuz*. Kabil: Uluslararası İlişkiler Bölümü Yayınları.
- Akgül, A., Kaptı, A., & Demir, O. Ö. (2015). Göç ve Kamu Politikaları: Suriye Krizi Üzerine Bir Analiz. *The GLOBAL A Journal of Policy and Strategy*, 2(1), 10-11.
- Akıncı, S. (2014). Sivil Toplum, Sivil Toplum Kuruluşları ve Sivil Toplum Kuramcıları. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*(11), 192.
- Akkayan, T. (2002). Türkiye'de İç Göçler ve Sorunlar. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Anropoloji Dergisi*(15), 29-62.
- Akpınar, T. (2010). Türkiye'ye Yönelik Kaçak İşgücü Göçü. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 1-22.
- Aktel, M., & Kaygısız, Ü. (2018). Türkiye'de Göç Yönetimi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(2), 579.
- Amini, K. (2017, Temmuz). İnsani Yardımları Etkililiği. *Yüksek Lisans Tezi*. Nevşehir: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi.
- Anheiner, H. K., & List, R. A. (2005). *"NGOs (Non-Governmental Organizations)" A Dictionary of Civil Society, Philantropy and the Non-Profit Sector*. New York: Roudledge Publ.

- Arap, E., & Çerçi, S. (2014). Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun Getirdikleri. *Hukuk Gündemi*, s. 121-127.
- Arslan, O. (2001). *Sivil Toplum ve Türkiye Gerçeği*. İstanbul: Bayrak Yayınları.
- Bakeer, A. H. (2013). *Suriye'de Kabusa Doğru*. Uluslararası Stratejik Araştırmalar Merkezi Raporu.
- Basın, S. (2018, Mayıs 31). *Suriyeliler En Çok Hangi İllerde?* <http://www.sanalbasin.com/suriyeliler-en-cok-hangi-illerde-25337012/> adresinden alındı
- Başkanlığı, T. B. (2014). *Suriyeli Misafirlerimiz Kardeş Topraklarında*. AFAD.
- Beamon, B. M., & Balcık, B. (2008). Performance Measurement in Humanitarian Relief Chains. *International Journal of Public Sector Management*, 21(1), 4-25.
- Beamon, B. M., & Kotleba, S. A. (2006). Inventory modelling for complex emergencies in humanitarian relief operations. *International Journal of Logistics: Research and Applications*, 9(1), 1-2.
- BMMYK. (2018). *Operational Portal: Refugee Situations*. <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria> adresinden alındı
- Boz, D. (2016). Dış Göçler Olgusu ve Etkisi: Türkiye-Suriye Üzerine Bir İnceleme. *Sosyoekonomi*, 24(30), 147-153.
- Bulak, A. (2015). Göç Olgusuna Teorik Bir Bakış. *Basılmamış Yüksek Lisans Tezi*, 1-77. Ankara: Yıldırım Beyazıt Üniversitesi.
- Bülbül, S., & Köse, A. (2010). Türkiye'de bölgelerarası iç göç hareketlerinin çok boyutlu ölçekleme yöntemi ile incelenmesi. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 39(1), 76-78.
- Canyurt, D. (2015). Suriye Gelişmeleri Sonrası Suriyeli Mülteciler: Türkiye'de Riskler. *Akademik Bakış Dergisi*(48), 128.
- Chandes, J., & Pache, G. (2010). Strategizing humanitarian logistics: the challenge of collective action. *Problems and Perspectives in Management*, 8(1), 99.
- Chomilier, B., Samii, R., & Wassenhove, L. N. (2003). The central role of supply chain management at IFRC. *Forced Migration Review*, 18(2), 15.
- Cılga, M. (2019). *Dağ Medya*. Suriyeli Mülteciler İçin Çalışan STK'ların İnteraktif Ağ Haritası: <https://dagmedya.net/2015/10/30/suriyeli-multeciler-icin-calisan-stklar-in-interaktif-ag-haritasidevletin-boslugunu-stklar-doldurdu/> adresinden alındı

- Corsino, D. (1998). Ç. I. Ergüden içinde, *Uluslararası İşbirliğinde STÖ'lerin Payı, Sivil Toplum Örgütleri Neoliberalizmin Araçlarını, Halka Dayalı Alternatifler mi?* (s. 56-57). İstanbul: Demokrasi Kitaplığı.
- CSCMP. (2013, Ağustos). *Council of Supply Chain Management Professional Glossary*. file:///C:/Users/user/Downloads/cscmp-glossary.pdf adresinden alındı
- Çağlayan, S. (2006, Güz). Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE)*(17), 67.
- Çaha, Ö. (2006). *Bir Kez Daha Sivil Toplum*. <http://www.siviltoplum.com.tr> adresinden alındı
- Çakı, A. (2018). Geçmişten Bugüne Türkiye'nin Göç Politikası ve Suriyeli Göçmenler Bağlamında Göç Yönetişimi. *Yüksek Lisans Tezi*, 20,94. Karaman: Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi.
- Çakır, S. (2011). Geleneksel Türk Kültüründe Göç ve Toplumsal Değişme. *Sosyal Bilimler Dergisi*(24), 129-140.
- Çancı, M., & Yılmaz, Ş. (2008). Toplu Yemek Lojistiği ve Toplu Yemek Lojistiği Üzerine Bir Değerlendirme. *Türkiye 10. Gıda Kongresi*, (s. 1001). Erzurum.
- Çarabatır, M., & Hassa, F. (2014). *Türkiye'deki Suriyeli Mültecilerin Hakların Korunması ve Yaşam Koşullarının Arttırılmasında Yer Alan STÖ'lerin Üç Sınır İlindeki Çalışmalarıyla İlgili Örnek Durum Analizi*. Ankara: Göç Araştırma Merkezi.
- Çekerol, G. S. (2013). *Lojistik Yönetimi* (1. b.). (M. N. Timur, Dü.) Eskişehir: T.C Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını.
- Çetinkaya, C., Erbaş, M., & Özceylan, E. (2016). Türkiye'deki Suriyeli Geçici Barınma Merkezlerinin Durumu ve Senaryo Analizleri. *Birey ve Toplum*, 6(12), 9.
- Çevikel, G. (2015, Haziran). İnsani Yardım Operasyonlarında Lojistiğin Rolü: Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılara Sağlanan Yardımlar Üzerine Bir Araştırma. *Yüksek Lisans Tezi*, 26. İstanbul: Okan Üniversitesi.
- Demir, O. Ö., & Soyupek, Y. (2015). *Mülteci Krizi Denkleminde AB ve Türkiye: İlkeler, Çıkarlar ve Kaygılar*. Ankara: Göç Çalışmaları Merkezi Global Politika ve Strateji Analiz 6.
- Derneği, U. M. (2018, Mart 7). *Hangi Ülkede Ne Kadar Mülteci Var?* Aralık 21, 2018 tarihinde <https://www.umhd.org.tr/2018/03/hangi-ulkede-ne-kadar-multeci-var/> adresinden alındı
- Derneği, U. T. (2018). *Utikad*. Aralık 2018 tarihinde <http://www.utikad.org.tr/sayfalar.asp?page=13> adresinden alındı

- Dilek, M. S. (2017). Rusya Federasyonu-Suriye İlişkilerinin Temelleri. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(2), 67.
- Direktörlüğü, T. K. (2019). *Suriye İnsani Yardım Operasyonu*.
- Dizman, O. A. (2012). *Geçici Koruma Politikası ve Türkiye'ye Sığınan Suriyeliler*. Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı Değerlendirme Notu.
- Ekici, S., & Tuncel, G. (2015, Bahar). Göç ve İnsan. *Birey ve Toplum*, 5(9), s. 14-20.
- Elibol, K. (2018, Nisan 5). *Sözcü*. Türkiye'deki Suriyeli Mülteci Sayısı Açıklandı: <https://www.sozcu.com.tr/2018/gundem/turkiyedeki-suriyeli-multeci-sayisi-aciklandi-2331976/> adresinden alındı
- Enstitüsü, F. (tarih yok). 2018 tarihinde <http://www.fritzinstitute.org/PDFs/HELIOS/HELIOS%20OVERVIEW.pdf> adresinden alındı
- Erdal, M. (2008). *Yardım Kuruluşlarında Tedarik Zinciri Yönetimi Uygulamaları Semineri*. <http://www.tedarikzinciri.org> adresinden alındı
- Erdal, M., Görçün, Ö. F., Görçün, Ö., & Saygılı, M. S. (2010). *Entegre Lojistik Yönetimi* (2. b.). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Erdoğan, M. (1998). *Liberal Toplum, Liberal Siyaset* (2. b.). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Erdoğan, M. M. (2012). *Avrupa Birliği'nin Suriye Politikası*. SDE Analiz: <<http://www.sde.org.tr/userfiles/file/suriye%20analiz.pdf>> adresinden alındı
- Erdoğan, O., & Erdoğan, F. D. (2017). Türkiye'de Mültecilerin Uyumunda Yerel Yönetimlerin Rolü. *Göç ve Yerel Yönetimler* (s. 1176). Elazığ: Uluslararası 11. Kamu Yönetimi Sempozyumu.
- Ergin, Ö., Keskinocak, P., Swann, J., Stamm, J. L., & Villarreal, M. (2010). How to Improve Humanitarian Logistics. 31.
- Ergüven, N. S., & Özturanlı, B. (2013). Uluslararası Mülteci Hukuku ve Türkiye. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4(62), 1031.
- Eroğlu, H. T. (2006). Sivil Toplum Kuruluşları Bilgi Toplumunun Neresinde? *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 4(1), 198.
- Es, M., & Ateş, H. (2004). Kent Yönetimi, Kentleşme ve Göç: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*(48), 206-248.
- Fanthorpe, R. (2003). *Humanitarian aid in post-war Sierra Leone: the politics of moral economy*. HPG Report 13.
- Fethen, Y. (2019, Mart 13). Türk Kızılay'ı Genel Müdür Danışmanı ile Görüşme. (N. Dindarık, Röportaj Yapan)

- Gazete, R. (2009, Şubat 19). *Türkiye Kızılay Derneği Tüzüğü*. Hekimler ve Tabib Odası Yöneticileri İçin Mevzuat: http://www.ttb.org.tr/mevzuat/index.php?option=com_content&task=view&id=663&Itemid=31 adresinden alındı
- Gençler, A. (2004). Avrupa Birliği'nin Göç Politikası. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*(Prof. Dr. Turan Yazgan'a Özel Sayısı : 49), 174.
- GİGM. (2017). *Türkiye Göç Raporu 2016*. Ankara: T.C İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Goularas, G. B., & Sunata, U. (2015). Türk Dış Politikasında Göç ve Mülteci Rejimi. *Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi (Moment Dergi)*, 2(1), 12-40.
- Güçer, M., Karaca, S., & Dinçer, O. B. (2013). *Sınırlar Arasında Yaşam Savaşı Suriyeli Mülteciler Alan Araştırması*. Ankara: USAK Sosyal Araştırmalar Merkezi.
- HaberTürk. (2014, Eylül 12). *Lübnan'da Suriyeliler İçin İlk Mülteci Kampı*. <https://www.haberturk.com/dunya/haber/989710-lubnanda-suriyeliler-icin-ilk-multeci-kampi> adresinden alındı
- Hopyar, Z. (2016). Avrupa'nın Mülteci Politikası. *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*, 2(3), 59.
- Howden, M. (2019). How humanitarian logistics information systems can improve humanitarian supply chains: A view from the field. *Proceedings of the 6th International ISCRAM Conference*, (s. 2). İsveç, Göttenburg.
- Huth, M., & Romeike, F. (2016). *Risikomanagement in der Logistik*. Springer Yayınları.
- İçduygu, A. (2015). Turkey's Evolving Migration Policies: A Mediterranean Transit Stop at the Doors of the EU. K. Kirişçi içinde, *Syrian Refugees and Turkey's Challenges: Going Beyond Hospitality*. (s. Çalışma Belgesi 15/31). Washington DC:: Brookings Institute.
- Idris, A., & Soh, S. C. (2014). The Relative Effects of Logistics, Coordination and Human Resource on Humanitarian Aid and Disaster Relief Mission Performance. *The South East Asian Journal of Management*, 8(2), 87-100.
- Ihlamur-Öner, S. G. (2014). Türkiye'nin Suriyeli Mültecilere Yönelik Politikası. *Ortadoğu Analiz*, 6(61), 44. <http://www.orsam.org.tr/tr/trUploads/Yazilar/> adresinden alındı
- İnan, M. (2012). İnsani Yardım ve Avrupa Birliği Boyutu. *Yüksek Lisans Tezi*, 8.
- Inglis, K., & Vargas, J. (2014). Experiences of the e-Food card programme in the Turkish refugee camps. *Field Exchange Issue* 48, 145-147.

- Jahre, M. (2007). HUMLOG-NET: Humanitarian Logistics Networks. *BI Norwegian Business School*, 1.
- Jamieson, D. (2005). Duties to the distant: Aid, assistance, and intervention in the developing world. *The Journal of Ethics*, 9(1), 157.
- Kader, Y., & Hamit, M. (2015, Ekim 12). *Mültecilik-Hukuki Çerçeve ve Temel Kavramlar*. Yeni Düzen: <http://www.yeniduzen.com/multecilik-hukuki-cerceve-ve-temel-kavramlar-82744h.htm> adresinden alındı
- Kalaycıoğlu, E., & Sarıbay, A. Y. (2002). *Türkiye'de Politik Değişim ve Modernleşme*. İstanbul: Alfa Yayın.
- Kap, D. (2014). Suriyeli Mülteciler: Türkiye'nin Müsatakbel Vatandaşları. *Akademik Perspektif*, 30-35.
- Kara, D., & Öykü, C. (2015). Göç Bağlamında Uluslararası İşbirliği ve Türkiye'nin Politikaları. *Doktora Tezi*, 20. Çanakkale OnSekiz Mart Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı.
- Karabağlı, H. (2018, Ocak 18). *Göç ve Uyum Raporu'ndan: 30 milyar dolar harcadık, bir kısmını faturalandıramadık*. T24 Bağımsız İnternet Gazetesi: <https://t24.com.tr/haber/goc-ve-uyum-raporundan-30-milyar-dolar-harcadik-bir-kismini-faturalandiramadik,538353> adresinden alındı
- Karaca, S. (2013). Kayıtdışı Mülteciler, Kayda Değer Sorunlar. *Analist Dergisi*, 31, 72.
- Kavak, H. Z. (2014, Mar 13). *Batı'da İnsani Yardımın Gelişimi ve Temel Kavramlar*. İHH İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi-İNSAMER: https://insamer.com/tr/batida-insani-yardimin-gelisimi-ve-temel-kavramlar_51.html adresinden alındı
- Kaya, A., & Kırac, A. (2016). *İstanbul'daki Suriyeli Mültecilere İlişkin Zarar Görebilirlik Değerlendirme Raporu*. İstanbul: Hayata Destek Derneği.
- Keyman, E. F. (2005, s. 12). *Avrupa'da ve Türkiye'de Sivil Toplum*. <http://www.stgp.org.docs/Avrupadaveturkiyedesiviltoplum.doc> adresinden alındı
- Kılıç, T. (2014). *Kentlerdeki Mültecilere Karşı Sivil Toplumun Sorumluluğu*. <http://multeci.net/?author=8> adresinden alındı
- Kıreyeva, T. (2006). NGO's in Asia. *International Affairs*, (s. 75).
- Kızılay. (2014). *Türk Kızılayı Suriye Krizi İnsani Yardım Operasyonu*.
- Kızılay, T. (2016). *Türk Kızılayı 2016-2020 Stratejik Planı*.
- Kızılayı, T. (2018). <https://www.kizilay.org.tr/SSS/> adresinden alındı

- Koçak, Y., & Terzi, E. (2012). Türkiye'de Göç Olgusu Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 3(3), 163-185.
- Kopczak, L. R., & Johnson, M. E. (2003). Can Heroes be Efficient? Information Technology at the International Federation of the Red Cross. *Glassmeyer/McNamee Center for Digital Strategies, Case No:6-0021*, 6-9.
- Kostenlos, A. (2018, Aralık 21). *stgp.org*. <https://www.stgp.org/index.php> adresinden alındı
- Kotzab, H., & Kaput, A. (2014). *Logistik und Supply Chain Management im Katastrophenfall*. Almanya: Springer Yayınları.
- Kovacs, G., & Spens, K. M. (2007). Humanitarian Logistics in Disaster Relief Operations. *Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, 37(2), 99-114.
- Kovacs, G., & Spens, K. M. (2011). Humanitarian logistics and supply chain management: The start of a new journal. *Journal of Humanitarian Logistics and Supply Chain Management*, 1(1), 5.
- Köseoğlu, A. M. (2011). The Lifeblood of Disaster Management: Logistics. *Uluslararası Lojistik ve Tedarik Zinciri Kongresi*, (s. 2). İzmir.
- Köseoğlu, A. M., & Çevikel, G. (2014). Yumuşak Güç: İnsani Yardım Operasyonları ve Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler. *Akademik Bakış Dergisi*(43), 5-23.
- Kunz, N., & Reiner, G. (2012). A meta-analysis of humanitarian logistics research. *Journal of Humanitarian Logistics and Supply Chain Management*, 2(2), 116.
- Kurtkan, A. (1965). Bir Sosyal Yardım Operasyonu Olarak Kızılay. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*(16), 12.
- Lee, A. C. (2008). Local perspectives on humanitarian aid in Sri Lanka after the tsunami. *Public Health*, 122(12), 5-8.
- M., İ. B. (2019). *Yıllara Göre Faal Dernek Sayıları*. <https://www.dernekler.gov.tr/tr/anasayfalinkler/yillara-gore-faal-dernek.aspx> adresinden alındı
- Mackreath, H., & Sağnıç, Ş. G. (2017). *Türkiye'de Sivil Toplum ve Suriyeli Mülteciler*. İstanbul: Yurttaşlık Derneği.
- Maspero, E. L., & Ittman, H. W. (2008). The Rise of Humanitarian Logistics. *27th Annual Southern African Transport Conference Paper*, (s. 183-184). Güney Afrika.
- Meray, A. E. (2007). Türkiye'de Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşlarının Siyasal Karar Alma Mekanizmalarına Etkisi. *Yüksek Lisans Tezi*, 175. Muğla: Muğla Üniversitesi.

- Merkezi, O. A. (2017). *Rusya PYD Heyetini Moskova'ya Davet Etti*. <http://orsam.org.tr/index.php> adresinden alındı
- Mesquita, B. B., & Smith, A. (2009). A Political Economy of Aid. *International Organization* 63, 336.
- Migration, I. O. (2004). *Glossory On Migration*. Genova: IOM.
- Milletler, B. (2014). *UN News Global Perspective Human Stories*. Unanimously approved, Security Council resolution demands aid access in Syria: <https://news.un.org/en/story/2014/02/462432-unanimously-approved-security-council-resolution-demands-aid-access-syria#>. VDayrvmsU1a adresinden alındı
- Muhcu, Ü. (2016). İnsani Yardım Tedarik Zincirini Etkileyen Kritik Başarı Faktörlerinin Önem Düzeyinin Belirlenmesi: Analitik Ağ Süreci Uygulaması. *Yüksek Lisans Tezi*, 74. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Mutlu, A. (2017). *Türkiye'de Uluslararası Göç Sorunu ve Sivil Toplum Örgütlerinin Durumu* (1. b.). (C. Taştan, & A. Ç. Kavuncu, Dü) Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- Müdürlüğü, G. İ. (2015, Şubat 02). *Avrupa Birliğinde Geçici Koruma*. Geçici Koruma: http://www.goc.gov.tr/icerik3/avrupa-birliginde-gecici-koruma_409_558_1096 adresinden alındı
- Naftalin, M., & Harpviken, K. B. (2012). Rebels and Refugees: Syrians in Southern Turkey. *Prio Policy Brief* 10. Norveç, Oslo.
- Nelson, J. (2007). *The Operation of Non-Governmental Organizations (Ngos) in A World of Corporate and Other Codes of Conduct*. <http://www.hks.harvard.edu/mrcbg/> adresinden alındı
- NEWS, B. (2018, Mart 2015). *Grafiklerle: Suriye'de 8. Yılına Giren Savaş*. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-43414137> adresinden alındı
- Nurdoğan, A. K., Dur, A. İ., & Öztürk, M. (2016). Türkiye'nin Mülteci Sorunu ve Suriye Krizinin Mülteci Sorununa Etkileri. *İş ve Hayat*, 217.
- Oloruntoba, R., & Gray, R. (2006). Humanitarian aid: an agile supply chain. *Supply Chain Management: An International Journal*, 11(2), 116.
- Online, M. (2015, Mart). *UN shrinks food aid to Syria refugees in Turkey as cash low*. <https://www.dailymail.co.uk/wires/afp/article-2983047/UN-shrinks-food-aid-Syria-refugees-Turkey-cash-low.html> adresinden alındı
- Orhan, O. (2013). Reyhanlı Saldırısı ve Türkiye'nin Suriye İkilemi. *Ortadoğu Analiz*, 54(5), 10-16.

- Oytun, O., & Gündoğar, S. S. (2015). *Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri Raporu*. Ankara: ORSAM-TESEV Rapor No: 195.
- Öner, N. A. (2015). Avrupa Birliği'nin İnsani Yardımları: Suriye Örneği. *Marmara Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 23(1), 137.
- Örgütü, B. M. (2009, Ocak 14). *Mülteci Kimdir?* UNHCR Türkiye: <http://www.unhcr.org/tr/multeci-kimdir> adresinden alındı
- Örgütü, U. A. (2013). *Türkiye: Suriyeli Mültecilerin İhtiyaçlarını Karşılama İçin Ulusal Yetkililer ve Uluslararası Toplum İş Birliği İçinde Hareket Etmeli*. London: Uluslararası Af Örgütü Yayınları.
- Öz, S., & Dindarık, N. (2018). Türkiye'de Mültecilerin Yaşadıkları Alanlara Yönelik Gıda ve Yardım Lojistiği. *Uluslararası Osmanlı ve Türkiye Tarihi Göç Sempozyumu* (s. 26). İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- Özdemir, S., Başel, H., & Şenocak, H. (2009). Sivil Toplum Kuruluşları'nın Artan Önemi ve Üsküdar'da Faaliyet Gösteren Bazı STK'lar Üzerine Bir Araştırma. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*(56), 174-229.
- Özdemirci, A. S. (2016). Suriye İç Savaşı'nın Lübnan'a Etkileri (2011-2016). *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi*, 3(2), 76-101.
- Özer, M. H. (2008). Günümüz İtibariyle Sivil Toplum Kuruluşlarının İktisadi ve Sosyal Fonksiyonları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(26), 87.
- Öztürk, M. (2019, Mart 18). Türk Kızılay'ı Lojistik Proje Yöneticisi İle Yapılan Görüşme. (N. Dindarık, Röportaj Yapan)
- Öztürk, S. (2015). Suriye'den Göçün Etkileri. *GSA 2015 Global'i Yaşamak Uluslararası Konferansı* (s. 14). İngiltere, Londra: Roehampton Üniversitesi.
- Öztürk, S., & Çoltu, S. (2018). Suriyeli Mültecilerin Türkiye Ekonomisine Etkileri. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(13), 188.
- PAHO, & WHO. (2001). *Humanitarian SCM and Logistics in the Health Sector*. USA, Washington: Pan American Health Organization.
- Phillips, C. (2012). *Turkey's Suriye Problem*. Public Policy Research.
- Pinna, M. (2016, Nisan 28). *Dünyaya örnek olarak gösterilen Türkiye'deki mülteci kampları*. Euronews: <https://tr.euronews.com/2016/04/28/dunyaya-ornek-olarak-gosterilen-turkiye-deki-multeci-kamplari> adresinden alındı
- Piper, C. (2013). *Applying the Disaster Risk Management Cycle to the Syrian humanitarian crisis*. Professionals in Humanitarian Assistance and Protection Raporu.

- Pirinççi, F. (2018). Suriye'ye Komşu Ülkelerin Suriyeli Mültecilere Yönelik Politikaları. *TESAM Akademi Dergisi*, 5(2), 41.
- Raporu, I. C. (2014). *The Rising Costs of Turkey's Syrian Quagmire*. Avrupa Raporu No: 230.
- Refugees, U. H. (2003, Mayıs). *Framework for Durable Solutions for Refugees and Persons of Concern*. Refworld: <http://www.refworld.org/docid/4124b6a04.html>%20Kaynak:%20M%C3%BClt ecilik%20%E2%80%93Hukuki%20%C3%A7er%C3%A7eve%20ve%20temel %20kavramlar adresinden alındı
- Refugees, U. N. (2014). *Syria Regional Response Plan: Turkey*. 33: Birleşmiş Milletler.
- Riddell, R. C. (2014). Does Foreign Aid Really Work? *Australasian Aid and International Development Workshop*, (s. 323). Canberra.
- Sağlam, S. (2006). Türkiye'de İç Göç Olgusu ve Kentleşme. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*(5), 31-45.
- Sandal, E. K., Hançerkıran, M., & Tıraş, M. (2016). Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler ve Gaziantep İlindeki Yansımaları. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 2(15), 480.
- Saygılıoğlu, N., & Arı, S. (2003). *Etkin Devlet, Kuramsal Bir Tasarı ve Politika Önerisi* (1. b.). İstanbul: Sabancı Üniversitesi Yayınları.
- Sayın, Y., Usanmaz, A., & Aslangiri, F. (2016). Uluslararası Göç Olgusu ve Yol Açtığı Etkiler: Suriye Göçü Örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 18(31), 2.
- Sever, H., & Sever, M. (2013). Avrupa Birliği ve Türkiye Ekseninde Yasadışı Göç ve İltica Paradoksu: Domino Etkisi Sonrası Yaşananlar. *Polis Bilimleri Dergisi*, 2(15), 85-108.
- Seybolt, T. B. (2008). *Humanitarian military intervention: The conditions for success and failure*. Sweden, Solna: Oxford University Press.
- Sezik, M. (2017). Zorunlu Göçlerin Türkiye Kentleri Üzerindeki Etkileri ve Çözüm Önerileri. *I. Uluslararası Kahramanmaraş Yönetim, Ekonomi ve Siyaset Kongresi* (s. 706-715). Kahramanmaraş: KAYES.
- Shasha, A. (2014). A day in the life of a WFP field monitor working in the Syrian refugee camps in south-eastern Turkey. *Field Exchange Issue 48*, 148.
- Sinkaya, B. (2011). İran-Suriye İlişkileri ve Suriye'de Halk İsyanı. *Ortadoğu Analiz*, 3(33), 39-44.
- Sözlüğü, T. (2005). *Türk Dil Kurumu* (10. b.). Ankara: TDK Yayınevi.

- Şahin, L., & Öztürk, M. (2008). Küreselleşme Sürecinde Sivil Toplum Kuruluşları ve Türkiye'deki Durumu. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*(54), 26.
- Tağma, K. (2001). *Yeniden Yapılanma Kuralları* (2. b.). İstanbul: Timaş Yayınları.
- Talas, M. (2011). Sivil Toplum Kuruluşları ve Türkiye Perspektifi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*(29), 388.
- Tanyaş, M., Günalay, Y., Aksoy, L., & Küçük, B. (2013). İstanbul İli Afet Lojistik Planı Kılavuzu. 11. İstanbul.
- Taşcı, F. (2009). Bir Sosyal Politika Aracı Olarak Göç. *Kamu-İş Dergisi*, 10(4), 177-204.
- Taşkıran, C. (2012). Suriye'deki Olaylar ve Türkiye'nin Suriye Politikası. *Siyaset ve Kültür Dergisi*, 69.
- Tatham, P., Loy, J., & Peretti, U. (2014). 3D Printing (3DP): A humanitarian logistic game changer? 4-5.
- Tekeli, İ. (2008). *Göç ve Ötesi*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Thomas, A. S., & Kopczak, L. R. (2005). *From logistics to supply chain management: The path forward in the humanitarian sector*. Fritz Enstitüsü Raporu.
- Thomas, A., & Mizushima, M. (2005). Logistics training: necessity or luxury? *Forced Migration Review*, 60.
- Tobin, S. A., Anderson, E., & Jenkins, L. (2013). *The Syrian Refugee Crisis and Lessons from the Iraqi Refugee Experience*. Boston, Massachusetts: Boston Üniversitesi, Irak Çalışmaları Enstitüsü.
- Tosun, E. K. (2007). Avrupa Birliğine Üyelik Sürecinde Türkiye'de Yerel Yönetimle ve Sivil Toplum Kuruluşları. *PARADOKS, Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*(2), 10-12.
- Tufinkgi, P. (2006). *Logistik im Kontext internationaler Katastrophenhilfe*. Almanya: Haupt Yayınları.
- Tunç, A. Ş. (2015). Mülteci Davranışı ve Toplumsal Etkileri: Türkiye'deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme. *Tesam Akademi Dergisi*, 2(2), 35-54.
- Türk, G. D. (2016). Türkiye'de Suriyeli Mültecilere Yönelik Sivil Toplum Kuruluşlarının Faaliyetleri İlişkin Bir Değerlendirme. *Marmara İletişim Dergisi*(25), 148-152.
- UNHCR. (2007). *UNHCR Handbook for Emergencies* (3. b.). İsviçre, Cenevre: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği.
- Uzun, A. (2015). Günümüzün Sosyal ve Ekonomik Sorunu Olan Suriyelilerin Mülteci ve Ekonomi Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi. *Ankara Barosu Dergisi*, 109.

- Ünal, S. (2014). Türkiye'nin Beklenmedik Konukları. *Zeitschrift Für Die Welt Der Türken Dergisi*, 6(3), 65-89.
- Vardar, N. (2015, Eylül 08). *Mülteci, göçmen, sığınmacı arasındaki farklar?* Bianet Bağımsız İletişim Ağı: <https://m.bianet.org/bianet/toplum/167434-multeci-gocmen-siginmaci-arasindaki-farklar> adresinden alındı
- Yazan, Y. (2016). *Avrupa Birliği'nin Yasadışı Göç Politikası Türkiye Örneği Çerçevesinde İnsan Hakları Sorunsalı* (2 b., Cilt Birlik Baskı Teknikleri). İstanbul, Beyazıt: Milenyum Yayınları.
- Yıldız, Ö. (2013). Türkiye Kamplarında Suriyeli Sığınmacılar: Sorunlar, Beklentiler, Türkiye ve Gelecek Algısı. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 16(1), 143-165.
- Yılmaz, M. (2018). Sivil Toplum ve Sivil Toplum Kuruluşları : Türkiye'de Bilgi Hizmetlerine Yönelik Oluşturulmuş STK'lar ve Bu Kuruluşlara Yönelik Bir Araştırma. *ZfWT*, 1(10), 249.
- Yumuşak, İ. G., & Altun, H. (2016). Türkiye'deki STK'ların Az Gelişmiş Ülkelere Yönelik Yardımları ve Sosyo-Ekonomik Etkileri: Sadakataşı Derneği. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 11(2), 207.
- Yüksel, U., Bulut, M. N., & Mor, Z. (2014). *Türkiye'de Bulunan Suriyeli Mülteciler*. Ankara: Uluslararası Orta Doğu Barış Araştırmaları Merkezi Raporu.
- Yürüdü, E. (2008). Koyulhisar İlçesinde (Sivas) Göç Hareketleri. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 19(34), 19-34.
- Zetter, R., & Ruaudel, H. (2014). Development and protection challenges of the Syrian refugee crisis. *Forced Migration Review* 47, 6-10.